SKRIFTER AV ALBERT ENGSTRÖM

MED PENNA OCH TALLPIPA

AV

ALBERT ENGSTRÖM

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Stockholm
Alb. Bonniers boktryckeri
1945

Förord till den elektroniska utgåvan

Digitaliserad efter *Skrifter av Albert Engström. [Del 20]*. Originalupplagan utkom 1927.

EN HUSAR.

Ju äldre jag blir, desto oftare och tydligare dyka barndomsminnena upp i medvetandet. Kan detta bero på en begynnande senilitet? Ty det som hände i går eller för några år sedan intresserar mig mindre än dessa glimtar ur det förflutna, som plötsligt göra min skrift otydlig, då jag någon gång sysslar med det aktuella.

Nu gäller det Lans, husaren.

Vacker var han inte, men stilig var han, en vilt martialisk kumpan, antingen han satt till häst eller kom till kyrkan i parad vid de stora helgerna. Till sitt borgerliga yrke var han skräddare och sällan har väl någon suttit på ett bord med benen i kors mindre lämplig att hantera nål och sax än han, ty han var en jätte i styrka och kunde jonglera med pressjärnet som med en fjäderboll. Hans själ var ett barns, men han var fruktansvärd i sin vrede, och hade han därtill fått några goda finkelsupar, vart han en naturkraft, om vilken man ännu talar i Småland. Han var en stor slarver, det skall Gud och alla veta, men han var knekt till liv och själ och rädsla fanns icke inom hans bröstkorg. Sin häst kunde han sköta, men icke sitt torp, vilket gjorde att han var vän med sina rusthållare, därför att han aldrig begärde några reparationer, utan lät det förfalla. Visserligen hade hans ryttmästare opponerat sig vid torpsynerna, men de funno snart att

sådant inte tjänade något till och läto honom vara, ty han var och förblev i alla händelser favoriten inom skvadronen.

Lans hatade alla präster utom en och det var komminister Lagergren, därför att han var så stark. Om honom hade Lans en bra historia. Komministern och hans bror, som var rektor i Jönköping, voro en natt ute och reste och

Lans satt på kuskbocken. Vid en gästgivargård blevo de överfallna av ett band tattare och ett slagsmål började, som var det vackraste Lans någonsin sett. Av vördnad för prästerskapet ville han i början icke deltaga i det uppfriskande nöjet utan låta kyrkofadern och rektorn reda upp det hela, men slutligen blev frestelsen honom för stark, han band hästen vid en gärdsgård och gav sig in i leken. Tattarnas knivar blänkte i månskenet och

gärdsgårdsstörarna veno i luften. Efter en stund lågo tattarna slagna och våndades här och där i dikena. De tre fortsatte resan. Men då de rest en fjärdingsväg, befallde komministern att Lans skulle hålla in hästen, ty tattarna hade icke fått nog stryk. Varpå ordets tjänare sprang tillbaka ensam och gav dem, som ännu kunde röra sig, ett gott kok stryk till.

Kyrkoherden.

— Si sådan skall en präst vara! sade Lans. Ingen mjäkighet! Klämma till med detsamma! Och för rexten — det enda, bönder begriper, är stryk! Kom inte med 'vangeliet utan ta fram yttersta domen genast! Den förstår de!

Kyrkoherden i min hemsocken var en begåvad man, men en stor suput och förföll så småningom, men bönderna ville av sparsamhetsskäl icke avsätta honom, för att han icke skulle komma fattigvården till last och på det sättet bli dyrbar för församlingen. Det fanns tillräckligt många i fattigstugan ändå.

Denne prelat hade för vana att varje år ha två stora supéer för socknens honoratiores och de

förnämligare bönderna. Vid dessa fester var Lans med som uppassare, ty han hade varit kalfaktor åt många höga officerare och lärt sig fina seder.

Jag fick ofta följa mina föräldrar på dessa agaper och mitt största nöje var då att sammanträffa med Lans, vars bevågenhet jag vunnit i hög grad. Jag höll då mest till i serveringsrummet och hörde Lans härma kyrkoherdens predikan. Lans hade uppfattat det komiska i prästens sätt att predika i ett sträck, utan uppehåll, icke ens då han snöt sig och detta gjorde han ofta, ty han snusade ohyggligt mycket. Han var för resten en gammal snuskpelle. Han färgade håret, och det började han med sedan han blivit änkling, ty han giljade till sin svägerska. För att skydda kudden höljde han till natten över den med en begagnad snusnäsduk.

Major Löwenström.

Länsman Rydelin.

Lans härmade alla mera betydande personer i sällskapet. Gamle major Löwenström som var så fin att han stack bomull i näsborrarna för att icke glömma att tala i näsan. Länsman Rydelin som var så fet

att han måste sitta på två stolar och såg ut som en jordglob i anseende till kroppen. Han kunde icke nå bordet med mer än en hand i sänder utan vred sig än åt höger och än åt vänster, allteftersom han begagnade kniv eller gaffel. Skogsinspektör Lejondahl som hade den största vårtan i Småland på underläppen och alltid berättade att Karl XV hade sagt åt honom en gång på en jakt: Akta dig, min gubbe, så jag inte skjuter bort den där! Ha, ha, den gamle Kalle, det var en kung det!

Skogsinspektör Lejondahl.

Men allra bäst härmade han kyrkoherdens svägerska, som framför spisen kliade sig i huvudet med stekgaffeln, diskade kaffekopparna i kommodens handfat och stack lillfingret i flaskhalsen och skakade om, när saften var för tjock och inte ville rinna.

Alla dessa kunde Lans utantill och jag vred mig av skratt. Men stundom måste jag ju in i matsalen för att låtsas äta litet vid det bord, som var reserverat för de yngsta, fast jag så ofta det passade

listade mig ut för att hjälpa Lans att korka upp öl- och sockerdricksflaskor och studera kokfrun och hennes medhjälperskor eller den särskilt utnämnda värdinnan — ty en sådan måste alltid finnas för persvaderingens skull. Oftast var det fröken Beata, en dam i sin farliga ålder med underbara kartnaglar på alla fingrarna och en massa ringar som hon hade måst klippa av för att kunna träda på dem.

Hon kliade sig med stekgaffeln i huvudet.

Lans kunde också härma fröken Beatas persvadering och vippa på stjärten nästan lika flinkt som hon.

Prästen drack endast i smyg och helst eau-de-cologne, emedan han tyckte att brännvin var för duvet, sedan hans avlidna maka för att rädda honom från delirium börjat blanda hans ranson med vatten. Och nu som änkling hade han fortsatt med luktvattnet, vilket hämtades lådvis från närmaste stad. Under supén upprepades hans vandringar till sängkammaren allt oftare och för var gång han återkom till sällskapet var han rödare i ansiktet och spred en bedårande doft omkring sig — snus, det infernaliskt luktande hårvattnet och eau-de-colognen!

Gamle kammarjunkaren.

Man berättade för övrigt att han varje julaftons morgon plägat få en ny ylletröja av sin fru. När den nya tröjan skulle tagas på, vilket skedde under en viss högtidlighet, måste han först plocka bort resterna av den gamla, som suttit på hela året i ett sträck.

Hinc illi odores!

Jag tyckte att Lans var den finaste på hela prästgårdssupén — med sina vita vantar och sin vita halsduk, en svart livrock som han sytt själv och som satt som ett korvskinn på hans eleganta figur. Inte ensgamle kammarjunkaren som stundom nedlät sig antaga inbjudning var så fin, fast han hade sammetskrage på bonjouren och en stor guldring med signet på högra pekfingret och endast talade om sin tjänstgöring vid hovet.

Å nej, Lans var nummer ett! Jag ville alltid tänka mig honom i parad på sin häst, med schakån djärvt på sned, remmen stramt om hakan, sabelfästet i veka livet på höger sida och klingan tätt vid högra örat. Eller efter kyrkparaden, då han stod bland de andra knektarna av fotfolket med högra handen käckt i sidan och med den andra stödjande sig mot sabeln. En styvare husar fanns inte på jorden!

*

Men som ung student besökte jag en dag Lans i hans torp. Det var en bister januaridag med snö i väldiga drivor som nådde ända upp till taket på ena gaveln. Jag hade hört berättas att hans torp var uslast hållet i hela häradet och det såg icke bättre ut. Skorstenen var till hälften nedfallen och i fönstren sutto trasor i de största hålen. De mindre voro lagade med näverbitar som fastsatts med en uniformsknapp och en trästicka. Dörren hängde på endast en hake.

Jag öppnade och steg in. Lans var inte hemma, men hans hustru och några ungar sutto vid bordet och doppade potatis i sillake. Det var deras middag om man räknar med några usla brödkanter och en spilkum med fläskflott. Golvet var ruttet med gapande springor, spisen sönderfallen och svart av rök.

— God dag här inne! Var är Lans?— Å, han ä ute å driver i skogen som vanligt, svarade hustrun. Eller också ä han nere vid stationen å hjälper te mä något arbete. Si, julamaten ä slut, gunås så visst, så dä behövs lite å fylla magarna mä på de här usslingarna!

Och hon gjorde en gest mot ungarna.

— Men sitt ner å vänta! Han kanske kommer snart. I kan la vänta lite, när I har gjort er besvär å gå så långt.

Hon sopade en stol ren med förklädet.

— Nej, han ä inte ofta hemma, Lans, han ä mest i skogen å går ätter fågel å hare, han ä mer jägare än skräddare, för den delen! Men nu har han inte varit ute på länge för vi har ju haft mat ordentligt ifrån rusthållarna. Dä blir inte så lite ifrån sex bönder, bröd, ister å fem marker fläsk ifrån varje! Men dä finns ju ingen botten i ungarna, di stackarna! Å lite roligt ska dom ju ha när dä ä jul, så inte missunnar ja dom, för den delen! Men tyst! Där kommer ju Lans! Hör I inte! Han sjunger å skrålar, då har han väl fått lite starkt, var han nu kan ha varit. Ja gla å livad ä han i ali fattigdom, så inte får en klaga, inte. Si karlfolk ä som skapta på dä viset, en del av dom förstås, å de ä dom bästa. Lipsillar har ja aldri begripit mej på — sån ä ja, å dä ä tur dä!

Hon skrattade halvt belåtet.

— Jo jo män, nu närmade sig Lans. Han syntes genom fönstret pulsande i drivorna och sjöng med full hals den gamla husarvisan:

Husaren gick till stallet, i stallet fick han se husarehästar stående där en, två, tre. Husaren gick till vännen sin, sad åt sin älskade: Va fan är det för hästar som äro stående? Jag tror att du är galen, jag tror, att Fanken rider dej, det är ju trenne mjölkekor, som mor har skickat mej! Mjölkekor med sadlar på! Hå, hå, hå! Ja nog är jag en lycklig man, ja jag som mången ann!

Husaren gick till förstun, i förstun fick han se husarekaskar hängande där en, två, tre! Husaren gick till vännen sin, sad åt sin älskade: Va fan är det för kaskar, som äro hängande? Jag tror att du är galen, jag tror, att Fanken rider dej, det är tre mjölkebyttor, som mor har skickat mej! Mjölkebyttor med plymer på! Hå, hå, hå! Ja nog är jag en lycklig man, ja jag som mången ann! Husaren gick till kammarn, i kammaren fick han se husarestövlar stående där en, två, tre! Husaren gick till vännen sin, sad åt sin älskade: Va fan är det för stövlar, som äro stående? Jag tror att du är galen, jag tror, att Fanken rider dej, Det är tre mjölkekärnor som mor har skickat mej! Mjölkekärnor med sporrar på! Hå, hå, hå!

Ja nog är jag en lycklig man, ja jag som mången ann!

Lans sparkade av sig snöklackarna och steg in och slängde en jaktväska på golvet.

— Nä men si på Albert, si det var rart främmande. Godagen, käring! Godagen ungar! Jaha, inget har jag att bjuda på, fast väskan är stinn. Tre orrar har jag skjutit, så nu kan du sätta på grytan, käringharpa! Och i morron ska jag hjälpa Norrgårdsbonden med slakt och då duggar det alltid några marker fläsk. Jaså, han är hemma och hälsar på, han Albert. Han skulle varit med mej i dag! Aldrig har jag sett så mycket orre i björkängen förut, men det tog slut på mina hagel. Se jag gör haglena själv av kulor som jag plockar i skjutvallen på Ränneslätt och en och annan krutkardus har jag alltid hem med mig från mötet, så ammunition fattas inte, vad det anbelangar. Kommer han ihåg, Albert, hur vi hade roligt, när vi träffades hos kyrkherrn förr i världen? Tänk att han lever än, otäckingen, tänk att han inte har brunnit opp invärtes. Nu behöver han inte vara nykter ens om söndagarna, för han får inte predika längre. Nu ligger han och kurar hemma och går aldrig ut och väl är det, så en slipper se honom — håhå, jag tror att jag tog ett snedsteg! Jag var inne i förbifarten hos Petter i Myran och fick ett par kaffegökar och de har satt sej i bena och litet trött är jag för rexten, jag har gått hela dan utom då jag satt i orrkojan. För rexten går livet opp och ner. Det enda roliga en har är kalas och husförhör. Jag har varit på alla husförhör i socknen så länge jag minns, men på det

sista, som kyrkherrn höll, kunde jag inte låta bli att raljera lite. Jag läste opp »Guds rena lamm oskyldig», men ja sa inte lamm, utan jag sa får. Nu läser du inte rätt, sa prästen. Joho, sa jag. För jag har väl läst den salmen i minst tretti år, och när de har varit lamm länge, så blir de väl får till slut. Då ilsknade kyrkherrn till och sa åt klockarn att jag var utesluten från nattvarden på ett år. Det fick jag för det.

Jaha, nu blir jag snart femti år och skall ha avsked med fullt underhåll av kronan, tjugufyra riksdaler om året — och det kunde väl gå, om jag finge allting fritt också. Men se det får en inte. Jag har fått lov att få ett stycke hagmark att bryta opp och en gammal stuga får jag väl också av bönderna, för vi har alltid varit komsamser — var det något särskilt ärende Albert hade till mej, efter han har gett sig av så här långt opp i obygden?

— Nej, bara det att Lans skall komma in och äta en bit mat, när Lans går hem ifrån kyrkan om söndag, så får vi pratas vid om gammalt.

— Ja, är det inte värre arbete, så står jag väl ut med det. Se jag luktar mig till var det finns mat på många mils håll. Och är det så att han behöver bot på någon byxa, så är jag karl att sätta dit lappen gratist. Ska det vara en pris snus? Ettma vara, säjer handlare Johansson. Ska han gå redan? Ja, hälsa så gott hem då, och var lugn för att jag kommer. Jag visar mej inte neråt bygden annat än i uniform, för dom här traserna är det enda jag har annars,

så

skräddare jag är till profasionen. Ajöss, ajöss!

*På många år hörde jag intet om Lans. Vid ett besök i hembygden fick jag veta att hans hustru dött samma år han fick sitt avsked. Ännu fattigare blev det naturligtvis i hans nya bostad, en gammal ryggåsstuga, som bönderna hjälpte honom flytta och bygga upp. Nu var han uteslutande hänvisad till jakt och fiske om också hjälpsamma människor stundom bidrogo till underhållet.

Men i närheten bodde en gammal piga, nära de femtio, och Lans började trött på ensamheten slå sina lovar omkring hennes bofälliga stuga, särskilt som hans ögon icke voro så bra som förut. Han började få svårt att reda sig med jakten och tänkte att två svälta alltid bättre tillsammans än var för sig. Det blev frieri och giftermål trots prästens allvarliga avrådande. Men Brita, pigan, försäkrade att giftermålet var nödvändigt, ty de många ungarna behövde en mor.

Så bra som den vintern hade Lans aldrig haft, ty han behövde icke dra hem ved från skogen. De använde Britas stuga att elda med. Och året därpå fick Brita tvillingar.

Detta var ett streck i räkningen och med tungt hjärta vandrade Lans till prästen för att anmäla födelsen. Prästen blev ursinnig och bad Lans skämmas, men då ilsknade han till i sin ordning och blev åter husaren, den käcke, för vilken inga hinder funnos. Han svarade: — Sa inte kyrkherrn till oss, när han vigde oss, att vi skulle föröka oss och uppfylla jorden? Och för rexten — så där går det, när en får dåliga ögon!Prästen hade ingen humor utan öppnade dörren och visade ut Lans.

*

För några få år sedan var jag åter i min hemtrakt och kom att fråga om Lans ännu levde.

— Jo, han lever, men ligger för det mesta. Alla barnen äro ute i världen, men Brita, det gamla skrället, är pigg som en mört, far omkring som ett torrt skinn, stickar och spinner, hjälper till med tvätt och slakt och litet av varje och sköter om gubben dessemellan. De ha det rätt bra i sin gamla stuga som de fått reparerad. Ingen av dem vill till fattiggården, fast de skulle ha det mycket bättre där.

Jag tog en bil och åkte så långt jag kunde komma på vägen till Lans' stuga. Sedan tog skogsstigen vid.

Vad allt förändras! Hur oförbätterligt vemodig ter sig icke hemtrakten efter vad man kallar en mansålder. Villor ha vuxit upp i stället för de gamla gråa gårdarna, telefonen drar sina trådar genom hagarna, motorcyklar surra på byvägarna — cigarretter och sportmössor dominera. Ett nytt släkte har vuxit upp och det är mig i grunden främmande.

Men gubben Lans' stuga var sig ganska lik trots all renovering. Visserligen var torvtaket ersatt med spån och väggarna rödmålade, men det hade skett för länge sedan och patinan började åter bli förnämt silvergrå.

Jag klev in till min gamle vän. Så snyggt allt var där inne! Brita hade förstått sig på hemtrevnad bättre än hans förra hustru. Och själv låg han fin och vitskäggig i sängen. Men han var nästan blind.

— Nej, är det verkligen Albert? Ge mej glasögona! De ligger på salmboken på byrån. Si jag kan allt si lite än, om han lutar sej nära intill mej. Jaha, det är nog Albert, fast han har fått skägg och har glasögon han med! Och inget har jag att bjuda honom på. Käringen är ute och ränner, det lea livet — jag skulle inte så illa säja, för hon ä snäller, otäckan, det får en då medge! Jaha, Albert, nu är det väl snart ute med mej. Jag blir så trötter bara jag går över golvet, så nu är det slut både med kalasresor och kyrkgång. Men jag får inte klaga, för roligt har jag haft i mitt liv, det skall Gud och alla veta. Och husar har jag varit — det är inte det sämsta. Tänk Albert att när jag ligger så här i ensamheten så får jag liksom för

mig att jag hör dom blåsa marsch-marsch och jag är med och hurrar och skriker och hugger kvart och ters så det visslar i luften. Käringen kallar'et susning för örona, som gamla gubbar får, men jag vet nog vad det är. Jo jo män! Ja, jag var så livad när jag var ung, så jag sjöng jämt både i sällskap och när jag var ensam och förde liv

och fäktade och trampade och stod i, så att en gång när gamla ryttmästar Printzensköld kom hem till torpet och jag var mol ensam i kammarn, så sa han när han kom in: Kors jag trodde att du hade kalas med stort umgänge och gästabud, Lans, för så lät det! Men nu ska du ha ovett! Och det fick jag efter noter, för torpet såg ju ut som en svinbusa, det medger jag. Jaha, livat har jag haft, jagat har jag gjort och stark har jag varit fast det är på upphällningen nu på gamla dar, och det är en sak som jag inte kan få i min skalle, varför en inte ska bli starkare ju äldre en blir, för det är just på ålderdomen en behöver styrka. Inte behöver en styrka när en är ung, då är en stark ändå! Men inte för att jag ger mig, för den delen! En är väl inte smålänning för inte! Si det är så med oss smålänningar att bara vi har en såda i buken, så reser hon sej på kant, såna ä vi, Albert! Men i dag är jag särskilt ussel — ja ligger med ett varmt grytlock på magen. Käringen värmde't åt mej, innan hon rände i väg, men nu börjar det bli svalt igen. Håhåjaja, det är uschligt med mej och så uschlig som i dag har jag inte känt mej på länge.— Men skall jag inte försöka få tag i någon läkare, fast jag tycker Lans ser kry ut?

— Doktor, nehej, Albert, det bryr vi oss inte om. Jag dör nog ändå!

P. S. Lans lever än.

DYKARLIV.

På allmän sal i sjukhuset ligger dykaren Lagerström. Han har dåligt bröst, tv dykare ha lätt att få bröståkommor. Han förnöjer sina medpatienter med historier ur sitt händelserika liv på alla sjöbottnar i Europa. Han talar i ett sträck utom då han spottar.

— Men ibland tröttnar en förstås, särskilt när en har varit ute på härjens och det kan hända ibland, för en förtjänar bra för den delen. Jag minns en gång jag blev efterskickad till Snorva för att gräva i hamnen där ett slag. Jag gick ner förstås och såg efter vad som skulle göras och jag tänkte att jag skulle kunna reda upp'et på en fjorton dar eller så. Men kvällen innan jag skulle börja var jag ute med sjöfolk, för det låg några båtar i hamnen och när jag skulle gå ner dagen därpå var jag så trött så jag lag mej att sova där nere. Två timmar om dan skulle jag vara nere. Och jäklar anagga, sov jag inte hela den tidén och var knappt utvilad ändå. Och på kvällen blev det likadan hippa och så höll det på i nära tre veckor. Det enda tillfälle jag hade att få sova ut, var mina två timmar om dan på sjöbottnen. Men en dag blev jag inkallad på kontoret och dom frågade: Är det inte färdigt snart? Det är bråttom, förstår Lagerström.

Det var mera arbete där nere än jag trodde, men det där begriper inte I, sa jag. Det tar nog fjorton dar styvt till, sa jag.

Men ett par dar efteråt när jag var nere väckte dom jäklarna mej och när jag kom opp i båten så stod där två herrar från kontoret och en av dem höll något bakom ryggen och såg farlig ut som själva fan och han sa: Nu är Lagerström avskedad! Lagerström är ett svin, som går ner och ligger och sover i stället för att arbeta sina två timmar.

Sover, sa jag. Har inte faen sovit. Det är tungt arbete där nere, värre än jag trodde. Gå ner själva, får herrarna si om herrarna kan göra't bättre!

Va tror Lagerström detta är? sa faen grå och hötte åt mej med en vattenkikare. Vattenkikare förstår ni gubbar, det är en sån där vanlig fiskarmakapär som bondfiskarna tittar på bragderna igenom för att si efter om där finns någon fisk.

Tänk såna jäklar! Hade de inte skaffat sej en sådan och gripit mej på bar gärning. Jag fick sparken, det fick jag. Men jag hade också fått vila mej tre veckor närapå, så jag var rätt så utvilad och jag gav mig därifrån innan de hade fått ny man i mitt ställe. Vattnet hade inte varit riktigt lugnt under hela tiden och således grumligt, det var därför jag kunde lägga mig och sova. Hade det varit blickstilla, hade de kunnat se mig på bottnen, för det var bara femton meters djup. Och nu var det glasklart.

Men en gång gick jag och en kamrat ner i Mitau. Det var en ångare som var lastad med styckegods och hade

sjunkit i hamnen. Vi hittade en låda konjak. Och båten låg så till på sidan, att det blev luft över oss på ett ställe jämt lagom, så att vi kunde skruva av hjälmarna på varandra och sätta i oss var sin liter och så skruvade vi på varandra hjälmarna igen ochraglade ut och gav signal till uppdragning. Och när vi kom upp var vi jämt i hammarn, fulla som alikor och ingen kunde begripa, hur det hade gått till, för vi hade varit nyktra när vi gick ner, det hade alla sett. Det höll vi på med några dar, ända tills lådan tog slut. Men vi gjorde vårt arbete ifrån oss först ordentligt, så ingen kunde klaga. Fast de går nog än och funderar nere i Mitau, hur i alla världens dar vi kunde snea till på några famnars vatten med hjälmarna på.

En gång gick en råsegelskonare som hette Karoline från Mariehamn på vid Fårön och stod fast i sanden. Folket pumpade och pumpvattnet var som mjölk av sanden, så jag blev efterskickad. Då lade jag mej att sova också med en sten till huvudgärd. Men fåröborna var fulla i fan och började misstänka något efter det aldrig kom någon purrning från mej. Jag låg så

bekvämt som i en säng. Men vattnet var för klart så de såg mig på bottnen. Då hängde det stryk i luften, men jag klarade mig med att jag liksom svimmat till.

Annars hade en väl trott att sjöbottnen skulle vara den lugnaste plats på jorden. Men det är den inte. Så att snart finns det ingen plats på jorden där en stackare kan få slumra till ett slag. Det är lika jäkligt överallt. Finns det någon som har snus? Mitt är slut.

ÄLGJAKT.

Ur en gammal portfölj.

Vårdande min tandgård med en tändsticka efter nyss aväten älgbiffmiddag nedskriver jag mina ännu rätt livliga intryck från gårdagens jakt.

Det vildvinsomslingrade corps-de-logiet här ovan är mitt eget, och från detta uttågade jag i lördags kväll för att sluta mig till ett litet men valt jaktsällskap, vilket i en gammal ångskorv skulle pröva harstammens rikedom på skären norr på. Det var tjocka och kvällen var kolsvart. Hundarna dansade i lyktskenet framför

mig på vägen till bryggan och för min inre blick skymtade harar på bergknallarna i tusental, medan en och annan räv snodde bland enbuskarna i min hjärna.

Båten, en gammal kaffebrännare från landet med ett tröskverk i, vågade kaptenen ej gå ut med förrän tjockan lättat, oaktat vi upplyste honom om, att tjockan ej var farlig, så länge det var så mörkt, att man ej såg den. Ingenting annat var att göra än att vänta vid ett glas punsch. (Läsaren dricker ju punsch?) Jaktsällskapet var det försiktigaste jag någonsin träffat på. Man hade tänkt på allt. En läkare var med för det fall, att någon skulle bli skadskjuten, och antagligen för det fall att någon stackars ko skulle bli tagen för älg, hade man försäkrat sig om distriktets djurläkares bistånd. Allting var således klappat och klart.

Fram på morgonen växte skepparens mod och vi började treva oss fram i farleden, sedan det lättat något. Vår avsikt var att gå till Skogsskär nordost om Singö, men vid ankomsten till Ellaströmmen vid Singöns norra udde ankrade den hjältemodiga sjöbjörnen och vägrade att gå ut på havet. Dimman kom och gick, men allt tydde på vackert väder, och i synnerhet som doktorn och veterinären, en hos mig inneboende grönländare och jag hade givit oss den så kallade fan på att gå till Skogsskär, om vi också skulle skära oss igenom tjockan med kniv, stuvade vi in skeppskompassen och en matkorg, mina hundar och oss själva i skeppsbåten, viftade ett överlägset farväl åt de kvarvarande och rodde in i dimman, trots den sidasjö som skepparen fruktade värst av allt. Jag sattvid årorna och med så erfaren ledning besegras även de vildaste elementer. Inom en timme skymtade skärets höga kontur framför oss.

Sökande landningsplats ströko vi utefter stranden, då vi plötsligt upptäckte två havsörnar, som kretsade över

Garpen, det lilla skäret under Skogsskärs sydöstra strand. Fascinerade av denna syn ämnade vi oss över till Garpen för att söka komma inom håll för dem och veko just om en udde, då — — —

Doktorn trevade nervöst efter kulpatronerna i västfickan, ty en simmande älgtjur gjorde just helt om vid åsynen av båten för att bege sig till havs. Jag rödde förtvivlat, veterinären glömde plötsligt helt och hållet sitt yrkes innersta mening och grönländaren tjöt på sitt hemlands vilda melodier. Så small det och doktorns kula satt i nacken på tjuren, som gjorde några jättesprång i vattnet för att därpå långsamt lägga sig på sidan.

Han var död, som det heter i romanerna. I båten kunde vi inte gärna börja någon krigsdans, men magens krav på slaktsupen gjorde sig säkert gällande hos litet var, fast ingen sade något. Däremot slogo vi en ända om hornen på tjuren och bogserade honom i land.

Det arbete, som nu började, var ej av det lättaste. Först gällde det att få upp kolossen på strandstenarna. Och vi höggo i för fosterlandet, så att ryggbasten knakade. Genom den råa styrkan i förening med all den intelligens som även i privatlivet utmärker oss, lyckades vi slutligen få upp honom så pass långt, att hemslakten kunde börja. Men dessförinnan hemföllovi åt det enligt Samzelii Jägaren lika råa och vidriga som mot gudomlig lag stridande bruket av slaktsupen. Jag är ledsen att erkänna det, men den smakade gott med smörgås till och stekta dubbelbeckasiner och hjärpe och isdricka, en jägarfrukost som heter duga.

Se, vi enkla naturbarn krångla inte med filosoferande över slaktsupens förhållande till Vår Herre, utan vi tar'en bara och befinner oss väl därav. Den, som tror att vi »skymfade skogen och hånade livets mystär» genom de tjugufem kubikcentimeter renat vi satte i oss per man, månne han har en avlägsen aning om »livets mystär»? Men jag tror, att jakten är en mystär för honom, och att han säkert aldrig kommer att hitta i den skog vi skymfade.

Hundarna hade emellertid börjat att driva hare Skogsskärets terräng är vild som din kärlek, o Juanita Och härlig att ströva i. Mossar med mogna hjortron mellan stalpen och tallskog på åsarna. Men svårjagad var den och full av gryt och jäkelskap. Vi hade inte tid att skjuta mer än två harar, ty älgen måste slaktas, med pennkniv, och snart stod doktorn blodig ända upp till sin kala hjässa och fördjupade sig i älgens mystär, medan veterinären demonstrerade magarna och gav oss inblick i tarmkanalens irrgångar.

Krut och Kula komma andfådda och få sin smakbit av innanmätet och försvinna åter i skogen.

Nu driver dom igen. Jakten går som Jehu. Hundarna ha blivit bra och jag hoppas få skymfa skogen ännu många gånger med deras tillhjälp.

Visst är det roligt att få en hare ibland, eller hur, jägare? En älg ibland missklär inte heller. Densom tycker att jaktens mörka sida ligger häri, pratar nonsens och kan gärna köpa in sig på något barnhus.

Drifver dom inte nu igän!

Äntligen är älgen slaktad. Av med rockarna, ty nu skall han i båten! Det är intet lätt arbete för bara fyra man att släpa en femårstjur ombord utan annan hjälp än händer och muskler, och därtill ombord i en liten obekväm eka. Men allt går. Vi måste skynda tillbaka till ångbåten, ty dimman har lättat för en stund och det börjar blåsa upp. Båten är nedlastad och tål icke mycket skvalp.

Efter något besvär få vi in hundarna under en toft, gå ombord och snart sträva vi mödosamt mot den växande sjön ut ur vår slaktvik för att under stänk över babords reling hålla ned på Singö och Ellaströmmen.

*

— Va i hälsike ä dä dom har i båten?

De stackars kvarlämnade packa sig i ångbåtens för och söka lista ut, vad slags byte vi släpa på. De ha varit i land med doktorns egna hundar på ett skär och träffat folk, som bad dem gå därifrån. Deras liv har förbittrats av otur och deras rundlagda anleten ha förlängts.

Skogsskär

Men nu komma dagens hjältar med älgen, och jakten dryftas och grytan med varm potatis kommer fram och nubben och matsäckarna, under det ångbåten utefter Singölandet styr kurs söder ut. Snart ligga vi vid Grisslehamns brygga.

Grisslenamnarna vallfärda för att beskåda älgen, och något av doktorns gloria omstrålar oss alla.

Men jag tänker för mig själv: Egendomlig tillfällighet att älgen är lovlig just nu. Ett egendomligt och lyckligt sammanträffande av omständigheter. Jag säger inte mer.

PÅ EN HERRGÅRD.

Jag befinner mig i en gammal riktig herrgård. Frid råder i skuggan under de väldiga lönnarna och inne i de gamla rummen står allt som det stod för hundrafemtio år sedan. Från de vackert målade tapeterna blicka herrar i allongeperuker och damer med behagligt decollettage under lätt pudrade ansikten ned på ättlingarna som varit nog pietetsfulla att icke flytta om möblerna sedan deras tid. Vackert svängda stolar stå som de alltid stått och sekretärerna innehålla med vördnad bevarade minnen. Genom en lummig allé kommer man ned till sjön, vars höga vassar vaja för ljumma vindar. Änderna flyga snattrande över mitt huvud, sothönsen simma bland näckrosbladen och doppingarna. ro med skönt lyftade halsar. Och på sjöbottnen trängas kräftorna och vänta på nästa vecka, då vi skola komma dem ätt rodna av hänförelse över det goda brännvinet, som de kräva.

Genom de blyinfattade rutorna i den vackra flygel, där jag sitter och arbetar, lyser solen in genom en vägg av lönnar. Skära jätterosor pryda mitt skrivbord. Tiden går som den bör göra, långsamt och väl, ty jag behöver den dubbelt lång för att hinna med mina uppgifter.

Tidigt i dag gick jag ned i den gamla trädgården, vandrade under dess knotiga äppelträd och njöt av blommorna som lyste på rabatterna. I det gröna dunklet stodo lejongapen sköna i färg och de rosor

som jag nu har i mitt rum lutade sina kalkar liksom ljuvligt morgontrötta i solskenet och tunga av det vackra regnet, som föll i soluppgången. När jag rörde vid stänglarna, kom ur varje kalk en skur av silverne dagg, som blixtrade mot den bruna myllan.

Visarna på det gamla tornuret gå sin gång och timmarna slå med spröd klang. Vid dörren i mitt rum finns ledningen till en ringklocka. Dess sträng är av bleknat siden. På ett papper bredvid står skrivet: »Använd ringledningen endast i yttersta nödfall, ty den fungerar icke!»

SOCKERÄNGELN.

Häromdagen såg jag begravningskonfekt i ett litet konditori i en utkant av Stockholm. Det var länge sedan jag sett sådana delikatesser och jag frågade om någon ännu köpte dessa svarta hemska karameller med lämplig text på och förfärliga krusflorsbitar omkring ett kors eller andra dödens symboler.

— Joo vars! Men dä förstås bara bönder, som köper.

Jag erinrar mig begravningar hemma i Småland under mina första år här på jorden. Särskilt ett begravningskalas står kristallklart för mitt minne. Det var Samuel i Utlängan som dött. Hans hustru var förfärligt snål. På den tiden var en begravning otänkbar utan rhenvin. Man köpte ett par flaskor av detta kemiska preparat, som väl mest bestod av ättika. Det kallades begravningsvin och vinhandlaren i Eksjö hittade icke fel i sitt lager, när någon begärde begravningsvin. Effekten var storartad. Gästerna gjorde verkligen sura miner och verkade uppriktigt sörjande. Men samtidigt bjöds en sockerskål omkring och det var nödvändigt att först ta en sockerbit i munnen och sedan dricka, ty eljest hade sorgen blivit för äkta.

Jag var väl tio år gammal och på särskild anmodan fick jag följa mina föräldrar till sorgefesten. Min längtan stod till karamellerna, en blandning av krita och socker, som man kom åt efter borttagandet av en massa svart papper i

olika lager. Jag njöt på den

tiden av dessa petrifikater som smällde och slogo sönder munhålan, om man lyckades knäcka dem. Ty att suga dem i sig tog för lång tid för en karamellhungrig pojke.

Vi stodo i storstugan i dystert allvar kring bordet, som pryddes av vinglas lånade hos handlarn, två långhalsade buteljer med begravningsvin, en sockerskål, och i mitten en krokan, som pryddes av ett svart kors samt sockeränglar, som höllo florbitar i sina eteriska händer, och omgavs av en hög svarta flata fyrkantiga begravningskarameller.

Prästen höll ett tal och vi bjödos på vinet. Även jag fick ett halvt glas och en sockerbit. Jag sörjde bitterligen och hade svårt att få ned detta surhetens begrepp. Men sockerbiten gjorde syrligheten pikant och övervinnlig.

Då hördes en röst borta från köksdörren, där proletariatet blygt trängt sig tillsammans. Det var socknens svarta får, husaren Sköld, som omedelbart efter att ha tömt den bittra kalken full av besvikelse yttrade: — Fy faen, dä va ju inte brännevin!

Somliga lyckades dölja sina leenden bakom de av vinet framkallade grimaserna. Men jag skrattade högt, ty Sköld var min vän. Farbror prästen gav mig ett klerikalt allvarligt ögonkast som talade volymer och jag kände mig oförbätterligt syndfull, ty jag gick i skolan, kunde katekesen och visste att hemska straff väntade den som icke var värdig.

Jag smög mig slokande bort till min vän Sköld, som tog mig i handen.

— Vassego å ta en karamell, söta goa! sade änkan.

Karamellerna kände jag till förut, men en krokanav den art som stod på bordet hade jag aldrig sett förut, varför min längtan koncentrerade sig på detta nya njutningsmedel.

— Får en inte ta utå den där tårta som står i mitten? viskade jag till Sköld.

— Vesst dä, Albet, men vänta lite tess di gamle har taet för sek!

Nå, det förstod jag på grund av min gedigna uppfostran. Bönderna och deras hustrur nalkades under ideligt krusande bordet och togo var sin karamell.

— Vassego å ta fler karameller, dä finns så dä räcker, sade änkan.

Persvaderingen efterkoms under ständigt krusande.

— Nu sa du gå fram, Albet, å ta en sån däran ängel utå tårta, för i dom ä dä bästa sockret!

Jag trängde mig fram, ty den råd lyder är vis och jag trodde att de andra begravningsgästerna redan huggit in på tårtan, men den stod faktiskt orörd, emedan änkan icke uppmanat någon att hugga in på den. Den var en skåderätt, lånad hos sockerbagarn i Eksjö och var väl med på sitt tionde begravningskalas.

Jag bröt i trängseln bland de karamellgripande gästerna en sockerängel ur krokanen. Han hade röda kinder, grönt hår och en svart florbit runt magen. Jag stoppade det giftiga huvudet i munnen och började suga.

Men i samma ögonblick greps jag om armleden av den otröstliga änkan. Taget var icke falskt. Det gjorde så ont att jag ville skrika. Hon såg mig med en ormblick in i ögonen och väste: — Ä du stolleter, din leinge!! Sa du röra törta!!

Och hon skakade mig i verklig ilska. Jag spottade ut ängelns huvud.

Mitt spott var grönt och såg ut som vårbrodd. Jag trodde att det var förgift. Jag trampade på det med mina små grova skor, som voro försedda med tåhättor av mässing. Och jag började gråta.

— Men Sköld sa...

— Sköld!! Han har la inget å säja te om. Nu har du förstört törta, din otäckinge.

Och hon ryckte ängelns kropp ur min skälvande hand.

Resten drar jag glömskans slöja över.

EN KONSTDOKTOR.

Jag befinner mig i skrivande stund i Zorngården i Mora. I trädgården dofta rosorna och Zorns bronsflicka kramar silverne strålar ur sin svamp. Bina surra, solen öser ned sin överväldigande välsignelse. Här är luften full av minnen. De komma i svärmar och befläkta mina tinningar med svala osynliga vingar. Bronsflickans armar och ben glänsa under de plaskande dropparna.

Men det var inte det jag ville tala om.

Någon gång för åtskilliga år sedan talade Zorn och jag om konstkritiken och dess utövare. Vi hade ungefär samma åsikter. Vi kommo in på primitiva människors blick på konst. Och jag erinrade mig en lustig situation från Grisslehamn.

Det var under den värsta kristiden. Fiskare från Åland seglade över med sina produkter och vi hade det jämförelsevis drägligt, ty vi ansågo att det var bättre att äta än att icke äta, och att tullen därvidlag upphört med sin befogenhet. Jag fäste mig särskilt vid en gammal viking som med en pojke som hjälpreda skötte sin lilla öppna båt absolut konstfärdigt och kom över då ingen annan vågade det. Jag bjöd honom och pojken på middag. När han kom in i min så kallade salong, där jag har mitt bibliotek, lade han mössan vid tröskeln, såg sig omkring och sade till pojken: — Det här måtte vara en bokhandel — är det bokhandel? frågade han mig.

— Å nej, det är mina egna böcker.

— Är dom inte till salu?

— Nej — jag läser dem själv.

Detta övergick hans fantasi och vi satte oss till bords, där vi talade om segling och fiske och — framför allt — krig. Gubben hade mycket väl reda på flygmaskiner och skyttegravar och överhuvudtaget modern krigföring. Men utom krig och fiske visste han bra litet. Han berömde mitt tilltag att måla utsidan av min ateljé vit, ty den hade blivit ett välbehövligt och utmärkt inseglingsmärke. Efter middagen gingo vi ned i ateljén. Där stod ett porträtt på staffliet, en gammal fiskare från Rådmansö, och jag tror att det var mycket likt.

— Här har vi Söderman från Rådmansö, sade jag. Kanske han är bekant?

— Jo nog känner jag Söderman från Rådmansö, sade gubben.

— Är det inte likt?

Han stirrade på dukens yta som på en vägg och sade intet. Så gick han fram och strök med fingrarna runtomkring på tavlan, som lyckligtvis var torr. Då kände han att det var duk, tittade på kanterna med spikarna i spännramen och gick bakom tavlan. Där lyste hans ögon upp. Han trevade på duken och sade med kännarmin: — D'ä jävla bra segelduk, dä här! Den blir inte genomblåst i första taget! Det var hans synpunkt på mitt porträtt av Johan Söderman.

Den historien gillade Anders Zorn. Han sade: — Det finns konstkritici som ha absolut liknande förstående för konst.

På den tiden användes ännu icke uttrycket konstdoktor — en briljant benämning för övrigt, som säger nästan allt behövligt i den vägen.

RÄVUNGEN.

Ur en gammal portfölj.

Vi sutto på American bar och smuttade på våra knock me downs och talade om djur. Icke som skulle vårt tillstånd givit oss särskild anledning till samtalsämnet, utan det kom alldeles av sig självt, men klockan var mycket i alla händelser och bartenderns ögonlock blevo allt tyngre.

— Framför allt tycker jag om rävar, sade jag, och drog fram med någon lögnhistoria, som jag tyckte passa till den sena timmen och sällskapets godtrogenhet.

Min vän tog en slurk ur sitt glas och tycktes försjunka i sig själv för ett ögonblick. Så skålade han med mig och vänskapen lyste ur hans ögon, då han sade:

— Du tycker om rävar, sa du? Vill du ha en räv av mig? Det är världens tamaste rävunge, fångad blind och har aldrig varit annat än i möblerade rum, sedan han var bara ett par timmar gammal. Jag är alldeles förtjust i honom.

— Men då är det ju synd att ge bort den, invände jag ädelmodigt.

— Ja, nog blir det svårt att skiljas från honom, men det är för hans egen skull. Nog får han det bättre hos dig på landet och jag tycker, att det är orätt att ha honom instängd hela sitt liv i en våning i stan. Jag skulle inte vilja ge honom åt någon annan än dig. Han kommer att följa dig som en hund.

— Men så tam blir väl ingen räv i vanliga fall. Och så har jag ett par stövare, som inte skulle ha något emot att jaga litet.

— Var lugn, du! Dom vänjer sig nog vid varandra. Du får den redan i kväll. Vi gå upp i våningen, så får du ta den med dig till hotellet och där bli ni nog bekanta. Men det känns, som om jag skulle ge en del av mig själv.

Jag hade aldrig ägt någon räv och jag beslöt mig för att ta emot gåvan. Vi drucko ur och stövlade i väg.

*

— Mickel kom hit!

Mickel kom inte fram från sitt gömställe under soffan, dit han tagit sin tillflykt.

— Han hör, att det är främmande, sade värden och kröp under samt hämtade fram en liten rävunge, vacker som en dag. Han såg alldeles tam ut och min vän smekte honom med ett uttryck av rörelse i ögonen.

Jag vill inom parentes upplysa om, att han är densamma, som jagade på Adolf Fredriks kyrkogård en natt, vilket jag berättat för länge sedan.

Det låg en sådan ömhet i hans sätt att smeka räven, att jag ej kände mig ha hjärta att beröva honom älsklingen, utan förklarade att min själ visserligen var uppfylld av tacksamhet, men jag kunde dock ej mottaga gåvan, då jag såg hur djupt fästad han var vid djuret.

— Ja vet du, jag tror, att jag inte kan skiljas från honom. Att tänka sig att detta skulle vara sista gången vi träffades, Mickel! Nej, jag behåller digallt. Skål! — ty det hade kommit fram en bricka på bordet.

— Det är märkvärdigt, vad man kan bli kär i en sådan liten byting, sade värden och strök Mickels päls. Men jag tror i alla fall, då jag tänker efter, att han får det bättre hos dig. Tag honom därför och var hygglig mot honom. Men säkrast är att sätta en kedja i halsbandet. Då du kommer ner på hotellet, kan du ju lösa honom och låta honom ligga i ditt rum.

Då vi äntligen skulle skiljas och jag stod i tamburen med Mickel i famnen, strök min vän hans huvud och jag tyckte mig se en tår glimma i vänstra ögonvrån. Mitt erbjudande att låta räven stanna möttes av en bestämd men vemodig protest.

*

Jag gick Drottninggatan utför med räven i koppel. Han var orolig, Mickel, och ville stundom gå förut, stundom efter. Stockholmarna sågo ej, att det var en räv. Till och med poliskonstaplarna fixerade honom likgiltigt, alldeles som om en räv på Drottninggatan vore en alldaglig syn. En kvinna med stor hatt och svajande plymer

ropade: — Nej, sicken en liten söt vovve! Ä, får jag den?! Två kväsargrabbar passerade. — Näru, tira på jycken!

— I hälsike varä nån jycke! Dä va en räv. Hörru Strixen var haru hånka räven?

*

Jag hade löst rävungen från kopplet och klätt av mig och låg nu med vämjelse studerande de andra skämttidningarna. Mickel hade tagit sin tillflykt underett skåp och kom ej fram på mina vänliga tillrop. Jag släckte lampan och skulle somna. Klockan var två och frid låg över hela hotellet.

Det började just draga i ögonlocken, då luften i rummet skakades av ett klagande och gällt skall. Man rörde på sig i rummet bredvid. Åter ett skall. Man svor i rummet bredvid.

Jag tände på ljuset. På golvet satt Mickel och tystnade mitt i skallet.

— Tig, ditt förbaskade djur, sade jag. Och sov, din tusan!

Han lugnar sig väl, förmodade jag. Kanske han håller sig tyst, om ljuset får brinna. Mickel kröp ihop och tycktes inom kort sova. Jag släckte och han höll sig verkligen tyst, så att jag började somna.

Krasch! En blomstervas ramlade ned från skrivbordet. Jag for yrvaken upp och tände igen. Mickel satt i fönstret och krafsade på rutan. Det höll på att dagas.

Vattnet rann från vasen ut över brysselmattan och ett fotografiställ med en vy över slottet låg med krossat glas i vätan.

Jag tänkte: Om jag binder räven vid sängfoten, kan han visserligen skälla men inte slå sönder något. Jag gick alltså fram till Mickel, som nu återvänt till sitt gryt under skåpet. Jag sträckte armen under skåpet, såg en röd strimma ila förbi och hörde en lampa slå i golvet från en byrå bakom mig.

Jag tog ett tigersprång och kom lagom att se räven försvinna under sängen. Jag tog eldgaffeln och petade. Jag svor också, fast jag inte här vill citera mig själv.I rummet bredvid hörde jag sprakandet av tändstickor och yrvakna röster. En ringklocka ljöd och kort därpå hörde jag vaktmästaren konferera med några gäster, som tydligen ej voro nöjda med husfriden.

Jag sökte jaga så tyst som möjligt, men en eldskärm av mässing åstadkom i sitt fall ett sådant buller, i synnerhet som jag själv snavade över densamma och körde huvudet i lavoaren, att det hela blev mera en klappjakt än smygjakt.

Då slutligen en atenienn fullplockad med snäckor och diverse småsaker ramlade omkull, insåg jag det fruktlösa i förföljandet. I rummet bredvid knackade man vredgat i väggen och talade högljutt.

Badande i svett gick jag till sängs, släckte ljuset och somnade trots rävens skällande. Det blev en orolig sömn, i synnerhet som Mickel hade fräckheten att ett par gånger passera över min huvudkudde. En gång trampade han mig rakt i ansiktet. Min utsträckta hand fick fatt i tomma luften.

*

Klockan sju vaknade jag, klädde mig och ringde. Mickel var framme ibland och betraktade intresserat mina toalettbestyr, men smet alltid snabbt och behagsjukt undan.

Vaktmästaren kom in. Vi skulle tillsammans med uppasserskan bedriva jakten systematiskt och efter en ordentligt uppgjord fälttågsplan.

De scener som nu utspelades, trotsa även denna penna. Rummet var stort och med många möbler. Inom en timme voro alla de tusen småsaker som vanligenpryda ett dylikt hemtrevligt rum spolierade. Mindre möbler, såsom stolar och bord, lågo med avbrutna ben, mattan låg i en hög i något hörn och bland dammolnen rörde vi oss som i någon vild exotisk dans, fäktande med gardinkäppar och borddukar och Gud vet vad.

Då jag försäkrar, att vi höllo på i tre timmars tid tre man högt, innan vi med övermänsklig list lyckades infånga

räven, torde det förefalla läsaren överdrivet, men jag tar inte tillbaka. Blödande ur flera sår, som vi i jaktivern tillfogat varandra med diverse tillhyggen, med kläderna sönderrivna och tungorna hängande ut ur halsarna liknade vi sannerligen dårar mera än kloka. Möjligen torde läsaren här göra en insinuation, men dess lumpenhet förtar dess verkan.

*

Med räven i famnen gick jag tillbaka till förre ägarens våning. Men ingen svarade på mina ringningar. Inte hade jag, trots allt, hjärta att släppa honom på gatan, varför jag gick ned till Sjöbergs plan vid Slussen, där jakten Abenius från Grisslehamn med skeppar Eriksson ombord låg förtöjd. Där band jag Mickel vid en sängfot i kajutan. En man som gick fram för att smeka det vackra djuret drog sig tillbaka med en lösbiten tumnagel. Jag glömde berätta att jag själv vid infångandet fick ett pekfinger genombitet. Men varför

infandum renovare dolorem?

*Alltnog, räven kom till Grisslehamn, men hans liv blev kort. Jag sköt honom under vreda miner från taxen Schlupfer (första pris och hederspris i grytprov), vilken helst skulle ha velat expediera honom muntligen.

Förre ägarens tår i vänstra ögonvrån var det största prov på skådespelartalang jag sett. Den bovens rörelse vid avskedet från sin tillgivna husräv var så mästerligt hycklad, att jag lät mig fullkomligt duperas.

Jag erkänner, att jag för en gångs skull låtit driva med mig och jag senterar skämtet. Men hämnden vakar.

Nemesis divina eller »man gör så gott man kan», Ackes bekanta valspråk, skall jag nog veta att tillämpa. Gåvor och gengåvor! Och jag lovar, att min hämnd skall bli så raffinerad som en hämnd kan bli. Vi träffas väl en gång till på någon bar, gosse!

Din vän

Albert Engström.

OSTVART.

Ur en gammal portfölj.

För en nordlig rivande fräsare sticker Mejt ut till havs från Grisslehamn. Det ligger en viss högtidlighet i känslan att gå ut med bottenrevade segel. Horisonten är uddig som en sågklinga och från varje sågtand yr det i solskenet rosenfärgade skummet.

Långt därute arbeta skutorna i sjön. Kobbarna vi lämna bakom oss blänka våta genom brottens vita skummoln, där allt vad färger heter stämt möte. Men färger äro som förklarade, renade, och all himmelns klarhet och finhet lyser i skummet som sol på nyfallen snö, hela spektret från rött till violett.

Vi ha inte läst tidningarna på länge och vi lämna gamla hemlandet tämligen okunniga om dess politik, vilken ju för övrigt skötes av riksdagsmännen, eliten av vår svenska intelligens, klarsynthet, hovsamhet och fosterlandskärlek, samt av tidningsmännen, också de i besittning av samma egenskapers quinta essentia plus den fond av konstnärligt och litterärt snille som utan inskränkning är varje liten murvels medfödda och välskötta egendom. Så vi äro tämligen lugna.

Vår kurs är ostlig, ty vi ämna som fordom Erik den helige härja vårt gamla broderlands kuster och omvända finnarna till hedendomen. Sjöarna växa. Födda långt uppe i Bottenhavet ha de hunnit samma höjd som sina atlantiska släktingar, innan de rulla fram under Mejts järnköl.

Efter någon stund får jag rodret. Skummet ur och vi segla som bland molnen. Under bommen lyser då och då en regnbåges ena brofäste för ett ögonblick tills vi sjunka i vågdalen och brottet väsande rullar sydvart. Men i oljekläder och sydväst reder man sig om också sjöarna gå gröna över däcket från för till akter.

Jag tänker på Fridolin, som vi lämnade i Vaxholm, Fridolin, »han som går på akademin», som en stockholmsvaktmästare historiskt nog uttryckte sig. Han borde ha följt med, ty här kan fantasin forma sig.

»Odjur, som gå rytande i havets vilda svaj.»

Men nu tål Mejt mera segel, och vi ämna sticka ut ett rev. Våra bägge gastar komma i arbete.

Håll er fast, pojkar!

Skutan dyker från kam i dal, kränger och suckar, står på ända över de väldiga sjöarna och vattnet ryker över bogen, då vi passera brotten.

Håll er fast, pojkar!

Jag kommer ihåg lille Rudy i Andersens saga om Isjungfrun, hur lille Rudy lärde sig klättra av kvarnkatten.

»Tro att du inte faller, så faller du inte!»

Och när jag kryper fram över däcket för att hjälpa till vid fallena, märker jag, att det går nog, fast jag inte stått på ett däck på tre kvarts år, och inbillar mig, att jag nog skall kunna mjuka upp knälederna på den här resan. Leve havet!

Men nu är svenska landet längesedan försvunnet och vi falla av under Ekerön och Kobbaklintarna. Solen strålar varm och välvillig, sjön börjar lägga sig, och snart få vi sticka ut de återstående reven. För fullasegel, mätta och uppfyllda av medlidande ined alla stackars människor, som gå kvar på land och rota i jorden eller stampa i gatornas damm, närma vi oss Mariehamn. Och tätt under de röda prickarna, bland lommar, tordmular, ejder och skrak kryssa vi in i den vänliga hamnen, där vi ögonblickligen tas om hand av vänliga, glada människor, som övertyga oss om, att det inte endast är undervattenskablar, som förena oss med det finska landet.

Tack från oss båda!

BOX.

I Norrköping fanns under min allra första skoltid en dogg som hette Box och var alla skolpojkars favorit, ty han var sällskaplig och inga andra än pojkarna brydde sig om honom. Han var nämligen no mans dog utan bekant hemvist och hänvisad till avskrädeshögar och tillfällig välgörenhet. Tåligt låg han utanför skolan och väntade på att det skulle ringa till rast eller slut för dagen. Då började ett vansinnigt liv som var i Box' och vår stil. Han var förtjust i att apportera vad som helst, men oftast blev det stenar, mera sällan bröd. Box tycktes lika glad åt allt som bjöds. Och han skällde på befallning.

Jag och en kamrat hade väldigt mothåll för adjunkten X., fast vi voro styva i våra ämnen. Han blev på dåligt humör därför att vi alltid kunde våra läxor. Det fanns nämligen sådana lärare på den tiden. Jag hoppas att de nu tillhöra sagan.

En termin närmade sig avslutningen och min kamrat och jag blevo ensamma gnodda av adjunkten hela sista timmen, som han hade tillfälle att undervisa oss, ty nästa termin skulle vi få ny lärare. Han sökte snärja oss och naturligtvis lyckades han ett par gånger, vilket kom ett sataniskt grin att upplysa hans eljest hypokondriska anlete. Vi fingo en moralisk avbasning som om det gällt yttersta domen. Han hade icke ord nog att slå ned på oss med. Vi voro lata, lata, lata och hade

särskilt försummat hans ämnen. Vi voro värda underbetyg och C i flit, men han skulle låta nåd gå för rätt, ehuru det egentligen stred mot hans samvete, men han gjorde det för våra stackars föräldrars skull, vilka nog icke anade, vad för rötägg de bragt till världen.

Vi stodo förvånade, ledsna och förstummade. Hela klassen mumlade dovt, ty den stod mangrant på vår sida. Han blev ännu ursinnigare och avslutade lektionen under raseri, ett fullkomligt patologiskt utbrott.

Vi fingo icke de betyg vi förtjänade och beslöto att hämnas.

Vi sammanträdde och smidde ränker och uppgjorde en plan, som i vårt tycke var storartad. Adjunkten X. bodde i en gammal gård från början av 1700-talet, en mörk och ogästvänlig lya, som vi tyckte passa honom utmärkt. Den bestod av de mest labyrintiska krokar, hörn och krypin och var naturligtvis i saknad av all belysning, en på den tiden mycket vanlig brist. Elektriska ringklockor funnos icke då utan X. hade en gammaldags av järntråd med högt sittande handtag, vilken satt på den mot gården vettande ytterdörren.

Det var en kolsvart regnig decemberkväll. Adjunkten X. satt och rättade krior och tog sig då och då en klunk toddy. Han njöt, ju större bockar han ansåg sig kunna sätta i marginalerna.

Plötsligt ringde det ursinnigt. X. gick igenom sin förstuga och låste upp, men ingen syntes. Han ropade ut i mörkret, men ingen svarade. »Ett dåligt skämt», tänkte han och återvände till arbetet. Han hade knappast satt sig vid skrivbordet förrän samma ilskna ringning upprepades. X. smög sig ljudlöst ut till dörren och öppnade den så hastigt han kunde. Ringningenavstannade, ingen människa syntes till. Han ställde sig på trappan, säkert fasthållande det inre låsvredet, ty han var ganska strykrädd, emedan hans samvete icke var riktigt rent — många gamla elever hade lovat honom handgriplig tillrättavisning. Detta var särskilt fallet med ett par som slutat i femman och gått till sjöss, stora kraftiga pojkar, som visst inte skulle lägga fingrarna emellan, när det gällde.

Han ropade att han skulle stänga gårdsporten och tillkalla värden om fridstöraren fortsatte med ofoget. Men mörkret var stumt. Regnets skvalande var det enda ljud som hördes. Han gick in och svor.

I nästa ögonblick började oväsendet igen. X. beväpnade sig med en lykta och gick darrande av rädsla ut på gården för att uppsöka värden, som bodde snett över den knaggliga gårdsplanen. Försiktigtvis lämnade han dörren öppen för att i händelse av överfall ha reträtten klar. När dörren var öppen, dolde den ringklockans handtag. Jag ber läsaren observera detta sakförhållande. Om någon minut kom han ut med värden och de båda undersökte om någon kunde ha gömt sig i något av de otaliga krypin som kantade gården. Men fåfängt. Mellan ett par uthus var en smal gång som slutade vid ett staket, som skilde gården från en trädgårdstäppa, tillhörande grannarna. Där voro visserligen ett par spjälor borta, men en människa kunde omöjligen tränga sig igenom öppningen. Man måste upphöra med sökandet, värden gick in till sig och adjunkten begav sig våt och frysande in till skrivbordet och arbetet.

I samma ögonblick började ringningen igen, om möjligt mera infernalisk än förut. X. smög sig åter ut,men med samma resultat. Hans lugn närmade sig bristningsgränsen. Han höll på att bli vidskeplig.

Så fortsatte ringningen hela natten. Icke en blund hade X. fått i sina ögon.

Men på morgonen avslöjade hans piga mysteriet. Vid ringklockans handtag hängde ett väldigt köttben väl fastsurrat. Och när hon öppnade gårdsporten för att hämta kaffegrädden i mölkmagasinet, rusade Box, den av alla igenkände, ut på gatan, och hade så när slagit omkull pigeschen i sin vansinniga frihetslängtan.

Min kamrat och jag hade ett par timmar under kvällens lopp från vår säkra plats på trottoaren utanför under vild glädje studerat händelsernas fortgång, men slutligen tröttnade vi, och då porten ju var stängd måste vi överlämna allt åt vår vän Box' energi och friska aptit. Med vår själs ögon sågo vi honom ideligen hoppa upp och med sann dogguthållighet bita sig fast i köttbenet och skaka det med girig och dreglande käft. Ty det var färskt från slaktaren och försett med mycket godsaker.

Ett par dagar efteråt kommo kamraten och jag på gatan med Box i vårt sällskap. Plötsligt nalkades adjunkten X. med sina kriaböcker under armen. Ögonblickligen började vi kela med Box.

— Så ja, lille Box! Sån en snäll Box! Kom så, Boxenpojken! Skäll ett slag, Box!

Och Box gav till ett glatt, högljutt och triumferande skall.

Adjunkten besvarade ej våra servila hälsningar.

JÄGARE.

Ur en gammal portfölj.

Detta är en historia, som jag hörde i Gävle. Det är kanske en av de bästa historier som finnas. Jag skall försöka att nedskriva den med min valhänta penna.

Det var en gång en gammal jägare och hans son. Båda voro urstyva på jaktstigen, men ljögo också, vilket är jägares och andra fantasimänniskors, ja, alla människors specialitet. De beundrade varandras jägarskicklighet och hade för sed att i sällskap, där båda voro närvarande, skryta med varandra. Och då den

ene överdrev något, pekade alltid den andre med tummen på honom och utbrast vid de vidunderligaste poängerna: — Den, du! Den, du!

Sonen berättar i ett sällskap. Han vill bräcka gubben.

— Rapphöns! Sa nån rapphöns? Vi har själva den allra styvaste rapphönsmark som finns — inte vidare stor, men marken intill rår en bonde om, och den marken är kanske ännu styvare och stor som fan! Men bonden har ingen hund. Nu har gubben far jagat på vår mark, sen han var pojke och känner till vartenda strå på ägorna och vet precis var kullarna håller till. Och lika väl känner han till bondens mark – – –

Den, du! Den du!

Så kommer han hem till bonden en dag och har bössan med sig, men lämnade Nero hemma, och frågade bonden, om han ville gå med ut och titta efter rapphöns. Bonden var livad för jakt och följde gärna med, men frågade efter Nero.

Inte fan behöver jag nån hund, då jag jagar rapphöns, sa gubben, för han ville driva med bonden, och – – –

Den, du! Den, du!

Nå, dom kom ut i markerna och rätt som det är, stannar gubben och börjar nosa och fnysa. Här finns fågel, säger gubben. Och jäken anagga flög inte en kull opp och dom fick ett par ur den. Så går dom igen, och så stannar gubben och nosar och vädrar igen, en kull flyger opp och di får ett par till. Bonden bara gapade till slut och trodde att gubben trollade, men gubben svor på, att bara man håller näsan ren, så behövs ingen hund. Sådär gick dom och traskade hela den dan och gubben vädrade och njöt.

Den, du! Den ä inte klen!

Så var det en lördagskväll — jag gick ut på gården och tittade på vädret, och så hör jag någon komma stövlande upp genom allén. Det var just bonden, och han tog av sig mössan och sa:

Si, jag hade tänkt gå ut och jaga rapphöns i morgon, och så skulle jag fråga, om jag inte kunde få låna gubben!

DRYADEN.

Ur en gammal portfölj.

Om du tar en bit frisk björknäver och skiljer alla dess lager åt, från det florstunna vita fladdrande som sitter ytterst, till det korkartade som sitter närmast veden, får du en serie färger, som Vår Herre inte behöver skämmas för och inte du heller, om du förstår dem rätt. Nu skall jag försöka göra något av de idéassociationer, jag fick i går, då jag tog en näverbit av en björk för att göra en korg, du vet en sådan där, som barn vid järnvägsstationer sälja smultron i.

Dryaden, som bor i den smärta runda björken, vaknade en morgon, gäspade och sträckte på sig, knöt de små händerna, rätade på benen i ljuvlig dåsighet och spritade ut med de små tårna, vilkas naglar ha samma färg som

ett av de vackraste lagren i nävern. Men plötsligt kände hon, att hon hade huvudvärk. Förskräckt speglade hon sig i daggdroppen på ett blad och såg att hon var blek. Egentligen borde hon ha haft samma rosenskära färg, som du kan återfinna ett stycke inåt björknävern. Dryader äro nämligen mycket noga med sin hy.

Hon tänkte efter, medan hon löste papiljotterna ur sitt hår — inom parentes papiljotter av det allra yttersta florstunna fladdrande på nävern. Hon hade icke alls extravagerat i går. Hon hade bara gungat på sin veka rödbruna gren och känt sig växa till med bladen och knopparna och lyssnat till, hur det

arbetade inne i hennes träd som i en stor fabrik, hur det forsade och sjöd och svällde och hur det slog som av pulsslag ända ytterst ute i de yttersta kvistarnas yttersta knoppar.

Men nu var hon blek och det värkte i hennes huvud. Daggdroppen ljög icke. Hon var blek.

Då hörde hon ett gurglande läte under sig. I gräset vid björkens fot satt en sällsam varelse, en människa var det visst, och han höll en liter för munnen och drack och smackade. Morgonsolen lyste och glänste på litern och på varelsens näsa, så att den blänkte violett, ty i sig själv var den blå. Omkring halsen hade han ett sockertoppssnöre och i det hängde ett icke alldeles vitt skjortbröst sådant sommargäster begagna. Han hade kragar i stället för manschetter och en hatt utan kull.

Nyfiket tittade dryaden ned på den underlige mannen. Och då såg hon, att det droppade ur en kråkpenna, som satt instucken i björkens stam. Och när mannen slutat att dricka, satte han litern under kråkpennan, gäspade, sträckte ut ett par smutsiga kardor och sade brrr — så att det skar i dryadens öron.

Men dryaden blev allt blekare och för var droppe, som föll ned i litern, dunkade det till i hennes huvud.

Mannen lade sig ned och somnade alldeles bredvid litern.

Det droppade och droppade och dryaden kände det, som om det var hennes hjärteblod som förrann. Dryadernas blod är nämligen icke rött utan färglöst, men känsla ha de det oaktat. Och det var ju också hennes hjärteblod som droppade bort.

Nu är det så, att om en björk såras, rinner ickeall dess blod bort, utan såret lakes så småningom, om också icke utan obehag och migrän hos dryaden.

Men just som dryaden började bli verkligt rädd för sin hy och sin huvudvärk, kom hennes gårdvar, ett litet glänsande djur med blank sköld på ryggen och spridande en egendomlig doft. Dryaderna tycka om doften, men människorna avsky den. Människorna kalla djuret bärdito och spotta och svära, då de få det i munnen.

Dryaden sade några ord på sitt underligt tysta språk till bärditon och pekade på mannen där nere.

De äldre barnen ha kanske redan förstått, att det var kolingen, som helt enkelt borrat björken för att få sig en morgondryck, tillräckligt svalkande för en yngling med hans kvällsvanor.

Bärditon förstod sin härskarinnas ord, begav sig nedåt och om en stund befann han sig ute på kråkpennans spets. Då famnade han i en lång blick den gröna marken och de gröna träden, den blå luften och de dunlätta molnen och släppte sig fotlöst ned i litern.

Solen står högt på himmeln. Kolingen vaknar och griper efter litern och börjar njuta. Men plötsligt förvandlas hans hy och med en förfärlig hädelse spottar han ut björklaken. Bärditon, den trogna bärditon knastrar mellan hans bruna tänder, och litern flyger ut över ängen. En spark åt kråkpennan och kolingen larvar harklande därifrån.

I dag har såret i björken börjat läkas, redan i dag. Jag tyckte mig se dryaden högst uppe i kronan. Om ett par dagar är migränen borta och kinderna lika rosiga som fjärde eller femte lagret i nävern. En ny bärdito får hon alltid. Livet har gott om sådana.

SMÅLANSMYSTIK

Den som lärde mig mitt hemlands mystik var underligt nog Johan Ludvig Runeberg. Aldrig skall jag glömma

min födelsedag år 1877, då jag som vanligt satt på min fars expedition och sorterade posten. Jag slog upp Swenska Weckobladet, som var vår hustidning. Och i den stod att Johan Ludvig Runeberg var död. Jag kommer ej ihåg om där fanns något porträtt — i så fall ett dåligt träsnitt — av honom. Men där stod ett stort kors och jag frågade, gripen av korstecknets allvar, vem Runeberg var.

— Han var en skald, sade pappa.

Nåväl, jag visste ju den tiden icke, vad som menades med en skald, och blev nyfiken.

— Wallin var skald, sade min far.

Jag blev rädd, ty om söndagarna måste jag läsa högt ur Wallins predikningar för mina föräldrar. Och mitt lidande därvid var fruktansvärt. Ty jag begrep icke ett ord av detta som Wallin antagligen icke heller begrep. Jag somnade ibland under läsningen. Och en gång hörde jag som i dröm min far säga: — Det är synd om pojken. Men min mor sade: — Pappa

hörde Wallin i Storkyrkan i Stockholm och sen dess älskade han Wallin. Och sen måste jag fortsätta. Man blir just inte religiös — åtminstone icke fanatiskt — efter en sådan behandling.

Vi ägde icke Runebergs samlade skrifter då. Men min far kom, då jag blev tolv år gammal, i besittning av ett ganska aktningsvärt bibliotek och jag började läsa. Där fanns Runeberg och jag tog ned honom ur hyllan. Jag började läsa vers, men jag var för mycket realist för att bli gripen. Dessutom var jag möjligen något för ung för att begripa en stor skald. Jag började undra om skalder voro mitt folk. Men just då jag skulle slänga boken, upptäckte jag ett prosastycke i slutet av första delen. Det var skissen Fästningsfångarna, ett mästerverk av romantik, mystik och skönhet.

Jag slukade skissen och såg de handlande personerna levande för mig: Den mörke och gossen. Några fångar i Nyslotts fästning leka domstol för att få tiden att gå i gemensamhetsfängelset. En är domare, en anklagare. Den mörke är en av hög mystik präglad figur.

»Så var han till utseende som Saimavesi en blå höstnatt, då mörker och stjärnor ligga i djupet, förskräcklig och mild.»

Så kommer det litet senare: »Och då vi suttit en stund i tystnad, började hans ögon stråla och han frågade och sade: 'Vet du, barn, hur ett sinne är som älskar?'»

Men gossen visste det inte utan teg.

Då utsträckte han handen och förde den långsamt runtomkring över de blanka sjöarna. Men han sade:»Sådant är det.»

När jag läst och njutit andlöst, vaknade jag ur det romantiska ruset och fann: Detta är Småland. Detta är mitt hemland, tolvåringens hembygd, och jag drömde mig stå på toppen av Skuruhatt med Skurugata under och med utsikt över min hembygds skogar och blanka sjöar.

»Sådant är ett sinne som älskar.»

Och jag började brinna av kärlek till mitt Småland.

I detta ligger ingen sentimentalitet! Men en force majeure ligger bakom! Det fanns en tid då jag trodde mig älska hela jordklotet. Men den känslan har bleknat något.

*

Jag antar att varje landskap har sin speciella mystik, älskad av landsmännen, åtminstone av dem som ha förmåga att älska och ha sinne för det underbara och oförklarliga. Det är ju så bra beställt i vårt stora och långa land att vi kunna specialisera oss på lokalpatriotism. Det är stor skillnad mellan renkulturen i Lappland och betodlingen i Skåne. Vårt land är en klaviatur i ett konstigt instrument. Det består av skönhet i alla lägen och jag har varit nog lycklig att få studera det mesta och lyssna till de olika landskapens skönhet och tonarter.

Men mest älskar jag Småland som ett koncentrat av Sverge. Vi kunna visa prov på alla landskapstyper från idyllen till det skrämmande, från det förskräckliga till det milda. Vi ha visserligen inga glaciärer, men vi kunna avvara dem.

Mitt hemland är Småländska höglandet, enblandning av ljuvhet och allvar i granit. Stora skogar susa där än — åtminstone på de områden där det skulle ha varit oekonomiskt att försöka ta bort skogen. Geologiskt intressant är detta småländska högland också på grund av de så kallade skurorna, djupa och långa rämnor i landskapet. I denna sönderslitna terräng bor ännu Pan, vår speciellt småländska och möjligen blonda naturgud. Jag kan icke säga att jag har sett honom, men jag har känt hans närvaro. Vore jag skald skulle jag beskriva honom och ljuga ihop en halvt klassisk, halvt nordisk hednisk figur med älgklövar i stället för de helleniska bockfötterna. Jag skulle begåva honom med ragg av granlav och ge hans lemmar färg av furugrenar med sol på — och hans vittring skulle vara en blandning av tallbarr, en och björk. Kanske skulle en liten aning — un soupcon — av hägg och liljekonvalje inte missklä honom — åtminstone om helgdagarna, då han väl får ta sig ledigt som den bonde han är — gammaldags, seg, stark och helgdagstrött.

Men jag märker att jag håller på att lämna mitt egentliga ämne och ge mig in på skaldens farliga gungfly, där forsen slår dem åt huvudet, där hjortronen glöda och tranbärens revor skönt korsa tuvorna och få diktens heroer att falla framstupa under den vilda men rytmiska framfarten.

Nu vill jag söka återfinna den logiktråd jag nyss släppte ur händerna.

För mig är Skurugata och Skuruhatt med omnejd begreppet Småland. Från toppen av berget ser jag många kyrkor. Vi nordsmålänningar beräkna ännu naivtnog ett bergs höjd efter antalet kyrkor vi kunna räkna från dess krön. Från Skuruhatt ser jag de vita kyrkorna blixtra fjärran borta i det djupgröna landskapet, som böljar med höjder och dalar. Jag ser molnskuggorna vandra som mörkblåa tankar av någon allvarsam gud som funderar över resultatet av sin skapelse. Sjöar blänka, ängar lysa ljuvt gröna i solbadet, bergen lyfta vresigt sköna konturer mot himmeln och röda och gråa gårdar fägna sparsamt den ödmjuke betraktarens ögon. Och nu vill jag säga: Folket som bor i dessa gårdar torde vara av det renaste guld en eljest karg geologi kan prestera. Dessa sega, magra arbetare som brottas med sin fattiga jord och segra, segra, är det icke ett folk att hålla av? Denna sega energi, uppburen av en sällan klickande humor, ett slags fatalistiskt

skämtlynne, den är en förmögenhet för ett land, mer värd än gruvor med malm i. Runtomkring dessa små gårdar odlas det sakta och stilla, men målmedvetet. Ingen makt i världen, ingen bolschevism eller kommunism kan hindra dessa solbrända män och kvinnor att gå från torvan för att genom mord och stöld söka annan utkomst. De äro av ras, de äro vår aristokrati och leverera staten det förnämligaste människomaterialet.

Men var ha vi den småländska mystiken? frågar den uttröttade läsaren.

Mystik!

Mystik! Jag levde i sagor. I skogen bodde bara farligheter, men min far hade sagt: — Ser du något som du inte förstår, så gå rakt på det och du skall få se att det inte är farligt. Kom ihåg det! Gå rakt på det du inte förstår!

Det fanns ett ställe på kyrkvägen, där det spökade, påstods det. Någon hade blivit mördad där. Det kunde hända att den mördade skrek till plötsligt — ett gnisslande hemskt skrik. Jag kom där en höstkväll, furorna susade och vajade för en storm. Jag var på väg till fattigstugan och plötsligt skrek det till i skogen. Jag gick rakt in och på ljudet, fast mitt lilla hjärta hoppade i bröstet. Och jag upptäckte att en tall låg halvt omkullfallen och gned sig i stormen mot en annan tall. Det lät som ett spel bakom stallet på en fiol.

Sedan dess har jag icke varit mörkrädd.

Men under alla klippblock, istidsrelikter, överklädda med grön mossa, bodde de underjordiska. Det gnisslade och gräts när man kom i närheten av något gryt.Och det var alldeles säkert att trollen hade sitt hemvist där. Där bodde rävar och grävlingar också, men de levde tillsammans med de grå trollgubbarna och skaffade mat åt dem. Där bodde också skogsrået, som såg ut som ett tråg baktill. Och rået fick ibland barn med någon dum dräng som

gått vilse i skogen. Johan i Måsaröjera var ättling av fördrängen hos patron på Östraby och ett rå. Det kunde man se, för han hade inga örlappar och hans hår var närapå kritvitt. Fördrängen hade inte heller betalat ett öre för sin son.

— När en har blett lurater å ett rå, så... Men fördrängen ansågs inte riktigt klok, »fast det är väl ingen skillnad på, om en bler lurater å e vanli flecka eller å ett rå».

Jag tyckte att fördrängen hade rätt.

Låt mig nu äntligen komma in i min egen småländska mystik. Kanske tycker ni att det är konstigt att jag nuförtiden helst målar blommor? Men ingen sentimentalitet är notorisk i detta fall.

Jag målar en blomma på samma sätt som jag använder en modell. Jag begagnar mig av den och utnyttjar den i mina syften. Jag kan sitta med mikroskop och förälska mig i en blommas detaljer. Jag kan måla en krösonblomma hundra gånger större än den verkligen är och tvinga dess skära kalk att bli en exotiskt underbar klocka, stor som en kyrkklocka. Men det är inte det jag särskilt vill åt. Jag studerar växternas liv och förstorar för att visa hur nära besläktat det är med vårt eget och hur liten skillnaden är mellan alla varelser.

Allt detta är ju helt naturligt och inte alls konstigt.Hos mig betyder det bara målarglädje och upptäckarentusiasm. Om jag målar en blomma vill jag att alla kunniga botanister skola veta och känna vilken blomma jag haft till modell.

Redan mycket tidigt fick jag en aning om blommornas mystik.

Ha ni hört talas om Skogsfruns blomma? Epipogum aphyllum? Nej!

Den är en orkidé, som stundom med många års mellanrum dyker upp i våra skogar, och särskilt ofta i Småland. Redan Linné kände den och kallade den Satyrium epipogum. Man hör på namnet att han hade en känsla för det mystiska i dess uppenbarelse.

Få människor ha sett den växa. Den har inga rötter. Men jag var med en gång, då den hittades. Naturligtvis var det en smålänning som fann den, en högst märkvärdig man.

Han hette Robert Tolf och var god vän med min far. Jag hade — och har svårt för matematik när den närmar sig ekvationer med tre okända. Tolf ansågs styv i matematik och blev min lärare. Han var färgare i Ingatorp i Småland.

Han var en högst originell man och hans uppgift blev nu närmast att läsa upp mig, fjortonåringen, i femte klassen.

Jag reste till farbror Tolf. Jag frapperades genast av hans utseende. Djupt liggande ögon, rött skägg — men i hans ögon brann en glöd!!!

På några dagar hade han klarlagt matematiken åt mig, lärt mig att begripa dess enkla ting för femte klassen och jag ansåg mig fullärd. Men i ett hörnav hans rum hade jag upptäckt något som liknade en målarlåda. Jag vågade en dag, då Tolf var ute och sysslade med sitt färgeri, öppna lådan.

Och där låg hela min längtan, hela min själ — i form av färgtuber, penslar och palett. Jag började brinna av intresse och sprang ut i Tolfs primitiva färgeri. (Jag begagnar mig av tillfället att berätta att han var fattig, fattig och att mitt elevskap med dess blygsamma kova var viktigt för honom.)

Han såg lugnt på mig genom sin pincené.

— Ja, Albert, jag vet att du målar och ritar. Jag hade tänkt skänka dig mitt målarskrin. Men det är inte lätt att måla. Nu skall du först kopiera den här saken!

Och han tog ned en tavla från väggen.

Den målade jag av. Det var en storm på västkusten, en gammaldags lustig, omöjlig sak.

Han tyckte det var underbart att jag kunde måla av den. Jag tecknade icke, jag gav mig på med penslar och färg med detsamma. Men det som imponerade på mig mest var att en del av färgen tillhört Marcus Larsson. Det var inga tuber utan blåsor med färg och mycket olja i. De luktade som fan, men jag målade, vördnadsfullt tänkande på Marcus Larsson, vilken min mamma hade träffat några gånger och tyckt mycket illa om, ty han var alltid oförskämd och högfärdig och gick och skramlade med sina guldmedaljer i byxfickorna för att imponera på smålandsbönder — vilket icke lyckas i längden.

— Albert, sade Tolf, du blir ingen matematiker, men du blir målare, det är farligt nog! Jag trodde ett slag,att jag skulle bli målare, men jag blev färgare i stället. Det kan vara lika bra.

Han bodde i en usel stuga vid ån, som flyter förbi Ingatorp. Han led kval, var fattig, men bar sin olycka som en man. Ty han var skald också. Jag vet få som haft så skaldiska instinkter som han. Han var bland de mest konstnärligt betonade figur jag någonsin träffat. Hade gått igenom några klasser i någon skola, blivit kär, gift sig med en människa som han älskade.

Tolf var skald och målare och vetenskapsman. Vi gingo en dag tillsammans åt Skurugata till, där han hittade och bestämde en stor mängd nya mossor. Han gick tyst och jag gick vördnadsfullt några steg efter honom. Vi skulle just gå ned i gatan. Allt var grönt under granarna. Mossa täckte marken. Vi vandrade i en urskog på en gammal stig mellan jättegranar. Det var vackert att skåda. Allt var skönt. Mossan låg som ett konstverk, en matta, förnämare än någon indisk eller persisk. Vi gingo och talade om all denna skönhet i vilken vi just då voro medelpunkten. Och jag hittade på följande: — Säg, farbror, äro vi icke, var vi än befinna oss, medelpunkten i en sfär av skönhet, en sfär med oändlig radie?

Han vände sig om, där han gick framför mig på den smala stigen i det romantiska landskapet — och sade:

— Albert, glöm aldrig det du sade nyss!

Då först begrep jag att jag hade Gud med mig och att Tolf var den gode förmedlaren.

Men plötsligt stannade han, abrupt hejdande sina steg, alldeles som en rapphönshund som känner vittringen av fåglarna — och sade: — Tyst!!!Jag var redan tyst och hade stannat mitt i ett steg.

— Lukta!! viskade han och jag luktade. Jag tyckte att jag gick och nosade tillräckligt och njöt av mossans dofter och den aning om terpentin man känner i en gammal skog.

— Vanilj! viskade han och andades in genom mustascherna med sin vanliga väsning. Och plötsligt störtade han fram till en gran. I den granens skugga växte ett ensamt exemplar av Skogsfruns blomma, Epipogum aphyllum. Han föll icke på knä men han begick denna uppenbarelse helt sakramentalt.

Situationen och blomman, denna gracila genomskinliga, nästan overkliga orkidé, grepo mig den gången till tårar.

— Vet du, Albert, vad vi har hittat? Vi har hittat Linnés Satyrium Epipogum. Egentligen borde vi låta den stanna här, men jag måste ha den med mig!

Och så lade han sig på knä och rörde försiktigt omkring i den bädd av barr och blad och vardande humus ur vilken Skogsfruns blomma höjde sin overkliga, rörande, jungfruliga, genomskinliga gestalt.

Tolf visade mig att denna blomma icke hade rötter i vanlig mening. Den växte upp som en dröm, som en dikt, som ett sagolikt intakt femininum, en Maria av ännu högre och himmelsk gudomlighet än den vi kalla Guds moder. Den dyker upp oberoende av den intresserade botanistens kunskaper. Man har funnit den litet varstans men den är lika sällsynt runt hela jordklotet. Den har hittats i Finland, iThüringerwald, i de schweiziska alperna, i Kaukasus, i Sibirien, i Indien, på Himalajas sluttningar, i Torne lappmarks björkregion och vid Abiskoälven.

Men sin hemortsrätt har den helst och med största fog i Småland, i grandunklet omkring Skurugata. Jag minns ännu vår fyndplats just vid nedgången till denna skura, denna gata, där en av Emåns källfloder rinner upp ur romantiska klyftor, och där bergkristaller stundom skina ur granitväggarna, där isen ligger kvar över midsommar och där allt är saga, färg, trolldom.

Vi ha andra mystiska växter i småländska höglandet än Skogsfruns blomma. I Hartmans gamla flora finnes omtalad en art smultron, en art med hela blad. Den kallas Fragaria vesca ß monophyllos och skall växa i närheten av Skurugata. Som skolpojke och student sökte jag varje sommar energiskt efter denna raritet, men förgäves. Ingen har sett den, men det påstås att den har funnits och att den lär finnas i några gamla herbarier, en mystisk relikt, kanske en lögn.

Högst uppe vid gränsen till Östergötland finnas mossar, där dvärgbjörken, Betula nana, ännu frodas och trives. Den var en av de första växter som invandrade hit efter istiden och en gammal sägen förtäljer att det var med ris av denna björk som frälsaren gisslades. Sedan blev den dömd att evigt krypa efter marken.

Men det finns — eller fanns — i Småland för icke så länge sedan en annan björkart, besläktad med Betula nana. Dess namn är Betula humilis. Den har i svensk floristisk litteratur hittills ansetts ha en enda växtlokal, nämligen i Forserums socken.Den omtalas i svensk vetenskap första gången av Elias Fries. Är det inte egendomligt att våra bästa botanister, Linné och Fries, voro smålänningar? Ja, se Småland, det är ett land!

Skurugata.

Det finns en rätt lustig historia i samband med Betuia humilis. En av Elias Fries' lärjungar, en kandidat Forsberg, hade fått reda på växten genom en torparhustru Zachrisson, »Ärka — Sachris» (ärka

av Arken, torpets namn). Hon hade visat honom kvistar av en i hennes tycke egendomlig björkart. Mer än ett enda exemplar, vilket beskrives som »en uprät buske av omkring 2 fots höjd», torde ej ha anträffats i trakten. »Den har ett eget, från alla våra övriga arter skilt utseende, genom sin upräta växt, sina smala, glatta kådprickiga grenar, sina tunna, äggrunda, vid basen ofta hjärtformiga blad som variera trubbigt och spetsigt sågade i kanten.»

Gumman hade i många år en liten inkomstkälla av sin vetskap om fyndorten genom att sälja kvistar av en som Betula humilis uppgiven buske åt besökande botanister. Hon ville icke visa platsen för någon. Där ha vi ett uttryck av vår småländska ekonomiska läggning.

Men under årens lopp skattades busken av gumman så att det slutligen icke blev mycket kvar av den. Hon åldrades och blev allt skralare. Slutligen fann hon det för besvärligt att gå den rätt långa vägen, som över en rullstensås ledde ned i mossen, där busken växte. Då hon invid vägen strax nedanför sin stuga funnit en annan buske, som i hennes tycke var lik den i mossen, fick även denna gälla för Betula humilis. Men denna buske var en form av Betula nana var. adorata.

En av våra främsta vetenskapsmän på området, Tyko Westergren, har undersökt saken, och man kan säga, att Betula humilis icke längre existerar. Men den har funnits, kanske bara i ett enda exemplar. Småländsk mystik — är det icke? Kanske det enda exemplaret i hela världen mitt i en småländsk mosse! Vad kan Vår Herre ha menat med det?Och jag undrar inte på att den gamle fromme Elias Fries, när hans lärjunge visade den rara växten utbrast: — Hjälpe mig Gud, ta mej fan har inte herrn hittat Betula humilis!

Det var det största och finaste uttryck han kunde hitta på som uttryck för sin glädje, entusiasm och vördnad för Guds under i naturen!

Sådana äro vi smålänningar.

*

På vägen till Skurugata passerade man förr i världen gamla gråa, fallfärdiga stugor, där gamla gråa gubbar och gummor bodde. Nyfiket utfrågade de vandraren om hans mål, hans härkomst och förhållanden. Men när man sökte få veta något om Skurugata visste de ej mycket annat än att en karl som hette Dacke hade hållit till där förr i världen i en grotta. Men att där spökade, var säkert, och aldrig i världen kunde de begripa att någon kunde tycka om ett sådant »ohie», om man inte var skytt, ty fågel fanns i skogen så mycket man ville och det var inte längesedan lodjur uppehöllo sig där.

Nej, gubbarna och gummorna fick man ingenting ur. Då var det roligare och lärorikare att följa med kolarna som

höllo till i skogarna runtomkring. Att ligga i deras kojor och lyssna till deras historier medan kaffet ångade och mörkret stod svart utanför — detta var äkta mystik.

Ofta brukade jag följa med min vän gamle Calle i Sandbäcken, en verklig smålänning av en sort som numera sorgligt nog håller på att bli sällsynt. Han var skogsarbetare eller vad man vill, en senig, magerman som kunde arbeta som ingen annan. Han höll sig med häst, en liten lurvig, gul kamp. Om vintrarna körde han kol och det var en vild njutning för mig att sitta med honom på kolryssen, svart om ansikte och händer, för att inte tala om kläderna, och veta sig vara med i en lång svart fora som körde som i galenskap på de smala backiga skogsvägarna. Vi sjöngo vårt hemlands vilda melodier i utförsbackarna. Runtomkring stod skogen vit. Det rök om de svettiga hästarna och ur våra munnar.

På ett ställe gick vägen förbi en liten gård som låg översnöad vid en gölkant under ett högt stalp. Och på stalpets krön låg ett jättekast, ett väldigt flytblock. Jag undrade varför ingen hade rullat ned det. Det såg ut som om helt litet kraft skulle ha behövts att få det utför branten.

— Å nej, sade Calle, det är inte så lätt som det ser ut, och för resten bor det otyg under stenen. Det lyser ibland om kvällarna där oppifrån. Där ligger väl någon skatt, kan jag tro. Men om en skulle välta ner stenen så skulle den gå mittigenom lagårn hos bonden nedanför. Jag minns när jag var ung i tiden. Då brukade vi några stycken pojkar rätt ofta gå till Skurugata om söndagarna och ha flickor med oss, som vi skojade och tosades med. Den bonden som hade gården då, var en så'n där baptist eller mormon eller läsare och dum var han så det förslog. Men han var en smiler och var nog svart ini själen, för vi hade fått reda på att han tog hem en ankare brännvin då och då från bolaget i Eksjö, fast han gunås inte skulle nyttja starkt. Han låg väl inne och snuttade brännvin för sig själv, för han var en snåljåp som aldrigville bjuda — och det kunde han ju inte göra för resten, för han skulle ju hetas vara gudlig.

Men en söndagskväll kom vi tre friska pojkar, det var en höstkväll i oktober, det minns jag så väl, och vi gick in till bonden och sa: Bjud på brännvin, annars välter vi ner stenen!

Inte har jag brännvin hemma, sa han. Jag nyttjar inte tocket syndigt dricka, sa han.

Det gör detsamma om du nyttjar det eller inte, bjud på brännvin, bonde, annars åker stenen. Den ska gunga lätt som en attanskilling för oss! Fram med ankaren, annars ska du få si, vilkas andar du guppar med!

Ja, men jag har ju inget brännvin! grät han.

Jaha, vi tror dej på ditt gudsord, sa vi, men då

får du skylla dej själv. Ajöss, bonde! Jaha, vi tar väl stenfaen med en levande gång!

Det gör vi! Och vi lagade oss att gå uppför klinten.

Men har du inget brännvin, bonde, så har du väl ett järnspett, sa jag. Du får ursäkta att vi lånar det.

Snälla söta välsignade människor, sa bonden och föll på knä på förstubron. I vill väl inte göra både mej och er olyckliga. I ska få brännvin och kaffe med, bara I låter stenen vara!

Och det stod inte länge på förrän vi satt omkring bordet i stugan och drack kaffekask och till slut började vi dansa skinkompass och bagarvals och bonden var med i svängen. Så roligt hade han inte haft sen han blev frälst, sa han.

Men det var bra att vi inte välte ner stenen, för

så'na stenar ska en låta vara i fred. En ska låta allt så'nt där gammalt vara i fred för det blir bara olycka efteråt. Som för exempel den där Johannes i Måsaröjera, som var så om sig och snål att han gick och vittjade offerkällan i Eksjösocken, han fick slaget efteråt och låg som en krympling i tjugu år och kom på fattighuset. Nej, en ska hålla gammalt i ära, det ska en! Ingen vet, vad för gubbar som bor under så'na där stenar eller i källor. När inte ens prästerna vet det, hur skulle vi kunna veta det? Hopp!

Och Calle i Sandbäcken snärtade till sin lurviga häst med tagelhurran och lade in en ny mullbänk jönköpingssnus.

SHAKESPEARE.

Skådespelare äro ett särskilt släkte. Jag är glad att jag icke utnyttjat mina skådespelaranlag till den grad att jag lämnat konsten och givit mig ut på thespiskärran. Ty jag är född i Småland och icke i Ättika.

O Hellas!

Det fanns en skådespelare i något av min gamle vän Axel Engdahls sällskap. Ingen — icke ens Axel — hade pengar. Det var alltså ett band, till hälften cirkusdito och till hälften blivande stora skådespelare. Antagligen äro de flesta döda nu. Men jag vill kalla upp deras skuggor ur gravarna, bohemer med fantasi, obildade figurer, okultiverade, men med längtan efter att spela, göra konst – – – som de trodde.

Det gick åt fanders med Engdahls trupp. De stannade i Laholm (i Nordisk Familjebok står att det är en stad). Skådespelare Pettersson hade tagit reda på

ett pensionat i denna metropol, där man kunde leva för en krona i dygnet — tout compris.

Där bodde han men märkte att allt skulle gå åt helsike visavi affärer. Han hade köpt en liter brännvin för sina sista pengar, bjudit kamraterna på kaffekask, funnit att hans pengar voro slut och återvände till teatern, där brandsoldaterna höllo på med att ordna allt för att hindra eldsvåda med tanke på nästa dags föreställning. Med stöd av sin sista liter reste han hem till brandsoldaterna. Han hade en kortlek och började spela med dem.

Han vann och lyckades berusa dem till oigenkännlighet. Under inflytande av detta rus gingo alla ut och sjöngo vårt hemlands vilda sånger på avenyerna i Laholm.

Nu hör det till historien att skådespelare Pettersson var mycket noga om att ligga mjukt. Han undersökte sängarna i varje hotell, trevade på dem och lade sig först då han konstaterat att sängen hade ljuvt mjuka madrasser.

Plötsligt försvann Pettersson ur brandsoldaternas sällskap. Lika plötsligt upptäcktes hans frånvaro. De blevo oroliga och ville bära hem resterna av denne shakespeareättling.

Hela detta skränande sällskap begav sig på väg till det pensionat, där Pettersson tagit bostad. En arg gammal käring öppnade och de släpptes in. Gumman hade nyss konstaterat faktum. Pettersson var hemma och herrskapet kunde träffa honom. Hans kamrater, inklusive primadonnor voro fortfarande borta. Några av dem bodde där också.

Men han fanns inte i sitt rum. Tamburer,garderober, allt undersöktes. Han fanns inte hemma. Hans säng var intakt. De blevo hemska till mods.

Skådespelaren fanns i rummet, påstod den gamla arga frun. Han måste finnas där.

Då kom någon att tänka på möjligheten att ligga under en säng. Man undersökte tomrummet under sängen — och där låg skådespelare Pettersson. Han sov som en av Gud slagen. Han sov en konstnärs lugna sömn.

Kamraterna drogo fram honom, klädde av honom och lade honom i den mjuka sängen. Han sade: — Vafför faen lägger ni mej på golvet, då jag nyss låg så skönt i den mjuka sängen? När ska vi resa?

— Vi reser om ett par timmar! Kliv opp och var såsom en människa!

— Men jag måste ha mina skor borstade först.

— Skorna stå ju här, sade någon av sällskapets primadonnor.

— Men jag minns alldeles säkert att jag ställde ut skorna i natt. Tammefan ställde jag inte ut skorna! Titta efter!

Primadonnan tittade efter. Utanför dörren lågo Petterssons löständer. Han hade av misstag ställt ut dem i stället för skorna.

Vad som egentligen förvånar mig i denna i sig själv alldagliga historia, är att löständerna inte blivit söndertrampade. Detta är min realism.

PÅSK.

Ur en gammal portfölj.

Jag undrar, om man nuförtiden äter så mycket påskägg som i min barndom. Då var påsken en fest, och man satte en ära i att proppa sig stoppmätt med ägg påskaftonen. Och därtill sent på kvällen, vilket nu icke längre torde vara förenligt med en rigorös hygien.

Jag kommer ihåg ett påskfirande för omkring trettiofem år sedan i en by nere i mörka Småland. Klampa-Johan, en torpare, som var bekant för sin förmåga att äta, kom på tal vid en påskfest hos patronen, som var en glad galosch fast icke vidare presentabel i salong. Man var i farten, och patronen föreslog, att Klampa-Johan skulle efterskickas för att visa, vad han dugde till i matväg.

Klampa-Johan kom.

— Hur många ägg tror du, du kan äta, Johan? frågade patronen.

Klampa-Johan ljusnade.

— Dä kan en la äta hur många som helst.

— Tror du, du kan äta ett tjog?

Johan log medlidsamt.

— Tror du, du kan äta två tjog?

— Patron ska inte gyckla mä den som ä fatti. Två tjog ä la ingenting för en arbetskar!

— Tror du, du kan äta tre tjog?

— Dä kan ja, patron!

— Kan du äta fyra tjog?

— Jaa, men då får ja loven å ha brännevin te.

— Kan du äta fem tjog?

— Ja, men då får ja loven å ha ett helt stop brännevin. Å så vell ja sleppa å gå på dagsverke e hel veka.

— Ja, Johan, kan du äta fem tjog ägg, ska du inte bara få brännevin, utan du ska få en tunna råg på köpet.

— Ja, men dä bler la rent för moe, lelle snälle patron!

Och den ädle patronen lät hårdkoka fem tjog ägg. Åtskilliga av gästerna protesterade, men saken måste ha sin gång, och fenomenet Klampa-Johan började sävligt att decimera den väldiga ägghögen. Först vid fjärde tjogets början grep han till brännvinsflaskan, vars innehåll tog slut, sedan det hundrade ägget försvunnit i Johans snusiga trut.

— Äss ja nu kunne få gå å lägga mek i drängstöva, så sulle dä va bra, för ja ä liksom tvärmätt, å dä känns som om ja rakt ville dåsa te ett slag.

Och Johan gick fram och tog patron och de övriga gästerna i hand, skrapade fot, bockade och tackade för välfägnaden.

Men om en timme ungefär hördes ett hemskt tjut från drängstugan. Man rusade in, och där låg Klampa-Johan i de förfärligaste magplågor. Han vrålade och vred sig i avgrundskval, och emellanåt pep han:

— Dä sulle ha vatt mer brännevin! Dä sulle ha vatt mer brännevin!Barnmorskan eftersändes, ty på den tiden skötte hon mångahanda slags läkartjänster, och underligt nog gick Klampa-Johan igenom och tillfrisknade. Men det dröjde tre veckor, innan han kunde göra dagsverken.

Så där gick det till i den så kallade gamla, goda tiden.

SÄLSTUDIUM.

Det är landvind och sälarna ligga och sola sig på sina stenar eller simma omkring i det smaragdgröna vattnet på revet. Jag ligger dold i strandhavren på mindre avstånd än ett ordinärt harhåll och studerar dem. Jag har lagt mig så att de ej kunna känna min vittring, ty då skulle de ögonblickligen ge sig därifrån.

På en stor sten ligga två gråsälar och leka med varandra. De visa tänderna och nafsa efter varandras nosar, grymta och snarka av välbehag, vända varandra ryggarna, vältra sig vällustigt, nafsa igen och parera utfallen med skrävlingarna som boxare. En annan säl försöker komma upp på stenen men tillbakavisas med ett ilsket väsande och grinande käftar.

En bit utanför dyker en väldig gråsäl upp med en meterlång lax i gapet. Han har gripit den tvärsöver nacken och svänger den av och an tills den blir stilla. Så tar han ett fast tag med ena skrävlingen under gällocket och river av köttet på ena sidan av laxen ända till analfenan, släpper laxen och slafsar i sig köttschoket, tuggande och stånkande av välbehag. Så dyker han efter laxen, kommer upp med den igen med samma grepp om nacken och behandlar den andra sidan som den första.

Och jag kan inte låta bli att tänka på gamle Tom Piper, när han satt på Du Nord och åt sitt dubbla extra smörgåsbord. Han åt ansjovis ungefär på det sättet och påminde för övrigt inte så litet om en gråsäl av fetaste och största slaget.

PODAGER.

Jag vaknar. Det är natt och hela huset skakar. Det rasslar, dånar, gnyr och yr som tusan hakar, ty havet går i takt med rytmen av en storm som sveper i min park med tut och tjut och gorm. Mitt vildvin klapprar vilt emot balkongens räcke och ruskar som i nöd det sommargröna täcke, det stickat som ett skydd åt tegeltak och ås, ty så högt når det nu. Och röter? Ja, gunås! Jag gäspar, mornar mig. Jag har sett många väder och har ej brådska alls, men kryper jag i kläder, så är det för att se en månlyst halv orkan, en nereidisk fest, en böljekaravan med skum på varje krön och valv, som genomblänkas smaragdiskt och opalt — min kruka är en änkas om blott sig dikten rör om detta Ålands hav, som egendomligt nog ej blivit än min grav. Nu är jag vaken helt. Jag tänder sävligt ljuset och tar en vällustklunk, en lång och djup, ur kruset med lingonsaft, som jämt bör finnas på mitt bord — jag hoppas att Ni tror mig på mitt hedersord! Där utanför är liv. Det vrålar, ylar, viner som i en dödsfabrik med helvetesmaskiner. Jag hör min vårdgrans skri, kastanjernas protest, en apels skur av frukt, ett päronträds beau reste slår i min hårda mark av röda ölandstenar, ty genom min domän vår första höststorm skenar.

*

Jag satt just i min säng och skulle välta ut min tors, beundransvärd, förstklassig, absolut, ur idets heta kvalm och halvsenila drömmar, då plötsligt jag förnam att det i foten ömmar. Vad? sporde jag mig själv. Vad har jag trampat på? En tagg? En kvinnosjäl? En skorpion? — låt gå! Jag är för allt immun och jag kan barbent trampa, där andra ävlas än i träskostövlar klampa. Jag satte foten ned på mattans getskinnsragg — men jag sprang upp

och skrek som stungen av en tagg.

*

Jag kunde icke stå — jag svär det, mine bröder, så sant jag ligger här och hellre vore döder. Jag grep den största tå jag har på vänster bak uti min högra hand, en ganska krånglig sak, ty jag är icke vig som i min ungdoms vårar — rivalerna bars bort från marknaden på bårar — jag kikade på tån: Den var en astrakan, en genomskinligt klar, en verkligt mogen fan, ett plommon, om ni vill, där benet satt som kärna och som jag skulle sett bli amputerat gärna. Där låg jag och ännu jag ligger i min bädd — en storm har gått förbi och jag blev aldrig klädd för vandringar på berg, där blanka sidor blänkte för mig en natt i storm att målas som jag tänkte. Jag lider, men humör, det har jag kvar ändå om också varje lem mig blev en portvinstå. Jag lider kval. Mot dem är tandvärk blott en smekning. Jag tittar på min tå och magiskt till bevekning

jag tvinga vill Dess Nåd. Jag läser på latin ett fadervår, men bums jag mötes utav Hin, som sitter skrattande och tuggar nagelroten och lindar varv på varv en taggtråd runt kring foten.

*

Nå väl, en vän kom hem en dag helt apropå Och sade: Gode bror: Du har fått portvinstå! Så går det när i sus och dus man ständigt andas. Vi lät med portvin du din goda nubbe blandas? Jag sade: Podagra fås även av burgogne, champagne, bois, konjak, punsch, chartreuse, eau-de-cologne, så i det fallet tvår jag mina rena händer — — rätt så, du Satanas, hugg i med friska tänder! — nu kommer det igen! Åj, åj, aj, aj — morfin! Så kapa då min tå! Tag hit en giljotin! Vaktmästarn!!! Ack förlåt, jag är ju ej på krogen, men jag vill ha stryknin, ty säkert är jag mogen för just en knock me down av mer än vanlig halt, här hjälper ej klass II, där knappast det finns malt — nu lugnar det igen — nu är det nästan över — men jag får lägga bort åtminstone hors d'æuvre... Nu segla vi igen! Bort kort, kompass och logg! Behagar du, min bror, en liten, liten grogg?

ETT BESÖK PÅ HARÖN.

Nu tycks det vara så att människan, ju längre hon får leva, blir äldre och äldre. När jag började komma ut i världsvimlet, trodde jag att jag skulle bli allt yngre och yngre. Ända tills för några månader sedan levde jag i denna föreställning. Nu är det stopp. Jag åldras. leke min själ — ty den är en liten fågelunge i en ädel flickas hand. Men min kropp börjar vägra i vändningen. Jag kan icke slå volt baklänges eller simma ut till ett vrak och rädda en besättning. Detta är ett absolut minus.

Men ni ska inte tro att jag godvilligt fogar mig i denna världsordning.

Och icke att min gamle vän, xylografen Karl Andersson Släpar med på vad som helst. Vi två äro män för oss själva och göra allt som behagar oss. Vi behöva icke raka oss särskilt för att tvinga alla världens kvinnor till våra fötter. De ligga där redan tiggande om kärlek. Vilket olympiskt lugn ligger icke redan i detta medvetande!

Låt mig nu berätta! Förr i världen seglade vi med min båt Hellas, den skönast formade av skutor — i anseende till dess bottenlinjer. Oftast seglade vi till Harön, därför att denna ös befolkning har intresserat mig under en människoålder. Naiva människor — absolut dumma tullvaktmästare — gästfria bönder och fiskare som togo emot oss som om vi varit

skeppsbrutna. — Gud — vad vi ha skrattat tillsammans då vi lurat ut tullkuttern på en farlig resa en vild höstnatt och lovat honom ett tusenlitersbeslag, om han ville ge oss hälften.

Endast den som känner till det höstliga havet förstår denna makabra humor. Romantik — alla havsflygande

holländare, vikingatåg, vild glädje. Då man känner till farvattnet även i svarta natten och begriper en kontur, en ljusning eller en svartning eller en bleka, då solen äntligen skall upp, en blåblek bleka i det underbart färgade sjöskapet, vet ni, man sitter och skriker av glädje. Styrbord — stött så aj för faen lite mer styrbord — å Herre — vi klarade grynnan! Stött så! — Havet och himlen äro svarta, men vi ha ju kort och kompass och våra elektriska lampor som vi icke våga blixtra med annat än en sekund i taget över kortet. Och jag som måste ha tre glasögonpar för olika sorter av smuggling! Beklaga mig, o, kamrater! — Nå, kära barn, detta som jag nu berättat er, kan ni ju låta bli att berätta för andra. Låt det bli er och min ljuva hemlighet. Punkt!

Alltnog, yxlografen Kalle Andersson och jag hade en kväll suttit tillsammans och dryftat livets mening. Vi kommo överens om att segla till Harön och hälsa på gamla vänner. Man skall aldrig glömma gamla vänner och icke unga heller. Rätt som det är kan man få lunginflammation och hugg i ryggen, hjärtat kan klicka och så ligger man där som ett gammalt vrak med bara spanterna över vattnet och vickar i dyningen. Nej, man skall vara tacksam och glad för vänskap i all form — själv blixtrar jag till av glädje då en vän ser mig mitt in i pupillen och säger skål ellerhej eller gå å lägg dej — allt är detsamma bara det är någon mening i det.

Tänk så svårt det är för mig att komma till den här berättelsens början! Men det är inte mitt fel, det är Kalle Anderssons. Han tycker att jag pratar smörja, men jag tycker att han inte heller är fri från detta fel. Det är kanske allmänmänskligt och kan vidlåda Nationernas förbund, ja till och med ledaren i någon tidning vars namn jag inte vågar nämna, ty då får jag en hel svärm av redaktörer över mig—!

Hör på nu!

Jag lånade Vågbergs blekingseka. Han kan inte sköta en båt längre och för resten var han så full att jag måste låna den av frun, som jag inom parentes inte skulle vilja vara gift med ens en halv sekund. Hon skrek i en falsett, som skulle ha förstört alla radioapparater i norra Europa: — Tag båten och tag Vågberg på släp, och släpp honom utanför Tjärven! Jag svarade att jag icke ville dränka Vågberg utan föredrog att segla med Kalle Andersson ensam. Sen kunde hon själv få dränka sin man. Ni vet inte hur hemskt vi ha det ute i skärgården när det gäller äktenskapliga förhållanden! Det finns till och med gifta som slåss — smockar varandra på käften, som man rått nog säger i våra skärgårdskretsar. Och så går dom omkring med violblå ögon och blodutgjutningar i ansiktet några dar och sen börja de på att älska varandra igen. Låt mig säga att vi leva ett rikt känsloliv i skärgården, men tröttsamt är det! Jag drar mig tillbaka, jag vill bara säga det. Kom nu inte på min rygg och säg att jag inte har talat rent ut! Och nulämnar vi det här ämnet. Jag har tyckt hela tiden att det varit pinsamt, men sanningen skall fram.

Alltnog! Kalle Andersson och jag seglade, sen vi tagit in litet mat och den enda tiolitersdunk jag ägde kvar sen mitt sista hemliga besök i Estland. Med en tiolitersdunk kan man göra mycket, vår ballast bestod av sten och öl. Vi voro med ett ord rustade. Vi startade i dagningen. Kalle börjar bli lite felaktig i vänstra bakbenet och jag är även röjmatisk, men icke i så hög grad som Kalle. Jag tror för resten att han simulerar! Hur kan en så livaktig människa släpa vänster bak efter sig, men det får han stå för själv. Vi hissade på och för en ljuvlig vind som kom oss att flera gånger undersöka ölförhållandena ombord närmade vi oss Harön, vår gemensamma ungdomsö, där vi hamnat hundratals gånger och där jag dansat gammalvals baklänges trettio år innan kvinnorna började slå bakut som ouppfostrade ston.

Gud — en så vacker segling! Jag ville dö eller skriva av glädje!

Nu sade jag nyss en sak som jag icke vill stå för. Xylografen, herr Karl Andersson har sedan ett par år upphört att dricka. Skall det bli någon supning av måste jag representera alkoholismen. Detta är mycket besvärande, ty jag är numera en obehagligt nykter person. Jag har blivit skald och sådana måste ta ett väldigt avstånd från begreppet alkohol. Icke som om Kalle Andersson och jag skulle ha blivit osams! Tvärtom. Vi beklaga varandra.

Nu måste jag komma med litet naturbeskrivning. Ni kan tro att havet öster över ägde alla de färger man vill se i Meleagrina margaritiferas skal— med dess underbara aning om pärlemor ooh svart animalitet. Sådant kan möjligen målas men icke beskrivas. En soluppgångs färger seglade vi i. Våra segel brunno. Kalle Anderssons

näsa liknade mest en ros och min näsa var Rosa mystica. Men det gjorde detsamma. Den goda vinden gjorde oss glada och goda och jag föreslog Kalle Andersson att han skulle dricka en flaska vichyvatten. Han vägrade. Han påstod att det blev bubblor i hans hjärna om han drack vichyvatten. Jag seglade alltså med världens nyktraste människa. Jag frågade om vi inte skulle gå i land och tjuvmjölka några av rospiggarnas kor, men han sade nej! Han påstod sig längta efter modersmjölk. Men varken han eller jag kunde ju för tillfället göra något åt den saken. Underligt folk man seglar med!

Emellertid fingo vi en liten körare akter ifrån. Det kom en liten blå vacker bris men bakom stodo mäktiga moln som verkade åska och jag sade åt Kalle Andersson: — Jag tar in tre rev med detsamma! Han gav tusan i hur många rev jag tog in, ty han skulle ha gått till botten med samma lugn som han satt där till rors — och så kom en kuling — vacker, ståtlig, hemsk. — Nå Kalle, var det inte klokt att jag tog in alla reven?

— Det är ju din lånade båt — du tar in så många rev du vill!

Stormen rev förbi oss, det stänkte, det blänkte och slog som hagel ett ögonblick — och så blev det stilla och tyst ty vi gledo in i Haröhamnen i lä under berg och furor — seglena gingo ner, kroken kastades och vi voro i Guds och Haröstupets skugga.

Där hade vi inte varit på många år. Men vi visadeoss inte heller angelägna. Kalle sade: — Vi ligger här och äter för oss själva ett slag. Men sen kan vi ju gå opp och ruska på gubbarna. Vi hade verkligen kommit så tidigt att intet liv visade sig på Harön. Vi hade redan börjat laga vår mat och hade glömt allt omkring oss, då plötsligt mäktiga steg skakade bryggan och en man skrek något. Kalle och jag sutto i den minimala skansen och vi hade jämnt schå med våra enkla biffar — och Kalle sade: — Gå opp och si efter vad det är för en annan målare som hostar!

Och jag dök upp.

Där på bryggan stod gubben Israel Jansson, jätten, dubbelt så lång som jag och tre gånger så lång som Kalle Andersson.

Och han sade: — Näsipåfan — näsipåhällskuttan, näsipå Albert, näsipå Kalle!

Och sedan sade han: — Har du snus, Albert?

Jag är sedan en människoålder så gammal herre att jag icke numera vågar ge mig ut på havet utan snus. Ty här och. där kan man träffa en gammal man som håller på att dö av brist på snus, och då är det ljuvt att kunna ge honom det. Sådant tänker jag alltid på. Tänka alla mina läsare på det? Nå, börjen nu!

Jag hade icke mindre än tio askar Ljunglöfs snus åt honom. Han trodde icke sina egna ögon då han började äta ur den första asken ty han ansåg de andra vara overkliga och han grät: — Albert... Albert. Jag kan inte härma gråt.

När han hade fyllt sin mun med denna underbara krydda, sade han: — Andersson å Engström! Såna gäster har ja inte haft på åtta eller tie år. Men duEngström ska inte skriva i tidningarna om smuggling, för du har inga rena fingrar i den byken å så drar du mä dej Kalle Andersson — som inte super. Men dä gör desamma — välkommen i vår los, som godtemplarna säjer!

Nu är det kanske på tiden att jag för Sverge föreställer gubben Israel Jansson. Han ser ut som ett hus eller kanske snarare som en fyr. Hans ögon äro sjövilda och ljusblå och hans kran, eller med andra ord näsa, ser ut som en röd sten kastad rakt ut i naturen av Vår Herre. Och denne Herren vet noga och väl hur han modellerar sina barn. Hans skägg är självvuxet och vilt och rött med grått inslag ty han är omkring åttio år gammal. Hans färg är icke brun trots väder och vind. Den verkar mera som rosenblad. Ty hans hy emotstår allt slags vind och alla väder. Och runtomkring på alla öar i hela skärgården har han egna barn.

Att se gubben Israel stå högst uppe på sitt skär är en nåd att få skåda. Det är alltid bra att få se en jätte, en primitiv människa. Man kanske ändrar lite på halsduken då. Ordnar den lite. Eller tar bort den och tigger att få leka med sådana som gubben Israel.

— Här ligger ni säkert om ni drar er ut några famnar, säger Israel. Släng ut kroken och ta en ända i land! Men det är klokare att ta min eka, för den kan ni dra opp innanför bryggan. Välkomna i vir los — nej tala inte om sprit, vi har estnisk så ni behöver inte tänka på den saken, men kaffe ska vi ha, och jag misstänker att käringen redan har hört att jag har fått storfrämmande. Hon har en annan jävla binga med andra käringar just i kväll som sitter och kolkaroch dricker kaffe och ljuger om alla som inte får leka med. Ä dä inte faen, Engström, du som har seglat och levt livet, att fruntimmer aldrig kan tala sanning? D'ä som dä vore stört ljug att di kan tala sanning.

— Ja kära Israel, ja vet nu inte säkert om vi karar alltid talar sanning — jag antar att karar och fruntimmer närapå kan smälla lika högt.

— Hör du Engström, vaffasen menar du mä dä? Di ljuger och bedrar dig hela tiden.

Detta var en hemsk tanke. Men vi karar förtjäna möjligen icke bättre.

Nåväl! Kalle och jag och gubben Israel gingo i land. Det var länge sedan vi gästade gubbens trevna hem.

Vad hade hänt under de år vi varit borta?

Vi stockholmare som äro vanda vid bedrägerier, förfalskningar, mord och andra dumheter, fingo under en timmes tid i oss allt elände som hänt på Harön sedan vi voro där sist. Vi gingo sakta uppåt ön på de slingrande stigarna, stannade ibland och snusade, satte oss på de mossiga stenarna och talade om livets mening, rökte och filosoferade. Så småningom nalkades vi Israels stuga.

Vi hade som jag nyss berättat slängt kroken i vår vanliga vik. Men längst inne i viken låg den underligaste båt jag någonsin sett. Det var lumpsamlarens. Båten var av ålandstyp och ägaren hade byggt upp ett hus på den, genom vars dörr han kunde gå ut och in utan att böja huvudet. Antagligen hade han många ton sten i bottnen ty annars skulle han ögonblickligen ha kapsejsat om han hade fått väder på sig. Nå — han gick ju aldrig ut på havet, utan seglade i Väddö kanal och innanför farligheterna. Huset hade enskorsten också, ur vilken det ständigt rykte, ty han var den styvaste i Roslagen att göra gott brännvin. Och från detta hus, som han inmonterat på sin båt, upphävdes ofta mitt i natten dödsskrän, som icke voro av denna världen. Kanske är det en viss överdrift att kalla dessa ljud dödsskrän — kanske vore det klokare att kalla dem glädjeskrin. En sådan glädje som denne man med sin båt och sin kunnighet har klarat upp på Harön har väl aldrig funnits på något annat ställe i hela skärgården.

Nåväl! Vi kommo hem till Israels gård. Det gick långsamt, ty Kalle Andersson börjar gå illa. Han har väl blivit slagen någon kväll av någon rival, ty han har hela sitt liv varit förfärlig, då det har gällt könet, och som bekant ha yngre människor ingen hänsyn för äldre, då det gäller kvinnor. När Kalle Andersson och jag numera söka oss ned till havet, går jag alltid med kniven färdig att skulptera ett nytt vänsterben åt honom — med vådor och en tre à fyra grova tår.

Men det är en fan att kunna följa med. När jag föreslår en promenad till våra gamla sjöbodar, så följer han med, under det jag lekande och lätt som en ung faun visar honom de spår han skall gå i.

Vad har egentligen hänt på Harön under de år Kalle Andersson och jag varit borta? Israel försvann en stund ur vårt medvetande. Vete Gud vart han tog vägen.

Låt oss först som sist förtälja att vi hamnade i lumpsamlarens båt. Han hade en kvinna ombord, som lagade mat och ägde ett utseende av högst ovanliga dimensioner. Hon var mycket fet och bjöd oss på mat. Men jag vågade icke dricka brännvinet ty detluktade träsprit. Jag har hela mitt liv varit rädd för att bli blind.

Plötsligt bullrade det ombord och in kom gubben Israel, hög och fin. Hans skägg stod rakt och hemskt ut från hakan, rött och grått.

— Ge nu fan i lumpsamlarn, Engström och Andersson. Kom hem till mig. Där finns kaffekask.

Vad var naturligare än att vi knallade hem till gubben Israel. Innerst inne i köket stod käringen, ilsken och arg därför att hon måste laga mat åt oss och samtidigt förtjust därför att hon visste att ingen annan käring på ön kunde

laga så bra mat som hon. Gubben Israel satt i sin säng som ett vackert bullrande åskmoln — fast vi alla visste att han stod under toffeln. Jag föreslog på mitt fina sätt — ty jag är van att ormtjusa kvinnor — att Israels käring skulle komma in och deltaga i vår kaffeorgie. Israel glodde några sekunder som en ilsken och lömsk tjur på mig. Men jag hällde brännvin i hennes kaffe, tog gumman på knät, klämde på hennes pekfinger, som verkade som ett vedträ på mig, satte henne på mina båda knän — vilket verkade som om jag skulle älskat en vävstol, och kysste henne på nässpetsen, som var blå som ett plommon. Gud — när jag tänker på min ungdoms débaucher, hur mycket sörjer jag icke över att ha ställt till villervalla i familjer, kanske förstört framtider och liv — å, det är fruktansvärt! Men jag svär att jag icke skall göra om det. Hädanefter skola kvinnorna få gå lugna, om de icke själva frammana det paniska hos mig.

Emellertid — tänken er själva en ung vacker skämttidningsredaktör med en kvinna på knäna — som verkade vävstol — utan skyttlar. Min uppgift var ju attförsöka flörta, men på ett så fint sätt att gubben Israel icke skulle förstå det.

Ljuvt omslingrad av denna vävstol viskade jag hest: — Nå vad har hänt här på Harön sedan Kalle Andersson och jag voro här sist? Och då kom det som en ström: — Jo dä kan professorn tro! Här har hänt så mycke så dä har väl inte hänt lika mycke nån anstans i världen! Och allt händer ju på en gång i ett snärj nuförtiden. Han Engström känner ju till Örberg, han fyllesvinet, å Per Matts Janson. De skulle ut och lägga skotar ute vid Tvåmansgrundet. De hade naturligtvis suttit oppe och supit hela natten tills det började dagas. Örberg satte i gång baksmällan och Janson skulle ro, när de skulle ta opp. De hade väl fått in ett par skotar — då stog Örberg på huvet i sjön och Janson var inte så nykter så han kunde få in honom i båten. Utan Örberg måste hålla sig i båtkanten med armbågarna innanför relingen mens Janson satte kurs rakt på närmaste land. Hela skötraden följde med. Skötarna var fulla med strömming. Och propellen skar sönder skötarna ibland. Och när de väl hade kommit i land drog de med sig skötarna och hängde opp dom i gistgården, di var fulla med strömming — och där fick all fisken sitta och ruttna till skam för både Gud och människor. Tvi för tocket folk! Fy fasen, ysch!

Men nu är då han Örberg död, det fyllesvinet, och vart han har kommet, kan en väl förstå. För i himmelriket kan di väl inte ha användning för en karl som låter fisken sitta och ruttna i sköten.— Skål, sade Israel. Ho talar sant, men lite ljug ä dä väl med ibland all sanningen.

— Jo Örberg, fortsatte käringen, han kunde ju aldrig bli full mer än en gång i månaden och det var den första i var månad, när han hämtade sina litrar i Norrtälje, men då söp han opp alltihop på en gång. Hustrun hans ville inte släppa in honom den dagen, men han slog in dörrspeglarna och kröp in och lag sig med det som var kvar av litrarna. Och på mornarna slog han ut fönsterrutorna och bar sig illa åt på alla vis.

— Han tyckte väl att dä blev kvavt inne, sade Israel stilla.

— Kvavt å kvavt, du håller mä fyllsvina, sade käringen. Men sen när han dog, så var det en del pengar efter honom och hans bröder, en är tullvaktmästare och den andre är dräng hos Janson i Husby, di ställde till en begravning, som var den största vi har haft här på Harön.

— Hör du Johanna, låt mej berätta om begravningen, för dä kan du ingenting om. Å Engström som skriver i tidningar och såna där blan, han kan lägga ut'et. Men skål först Albert, hör du vill du inte ha nåra droppar rigabalsam i kasken?

— I ska då jämt supa, suckade Johanna och flyttade sig kyligt ur mitt knä till utdragssoffan.

— Jo han fick verkeligen en fin begravning, bägge bröderna var där och hade med sig en fin kista med silverfötter på, försilvrade förstås, men de såg ut som riktigt silver. Och änkan hade skaffat sej en jädrans fin dress, som såg ut som om di skulle ha draget henne genom en skorsten, svart som faen själv.Men nu ska du få höra Albert! Just som hela prosasjon kom ut ur sorgehuset och de hade satt kistan på lansvägen och skräddare Eriksson tog opp salmen, så kom Malena, hon pigan hos nämndeman i Sörgårn, å skrek: Jestanes, människor, tjuren har flöjt! Se hon Malena ä liksom lite tosig i skallen sen hon fick en tegelsten mitt iblann ögona när de byggde lagårn hos han nämndeman.

— Tösst å håll käften å stör inte den heliga akten, sa skräddarn.

— Ja men människor, människor, nu går han in på norrgårdsskogen, å går när korna på hopmarken, å han som har så möcke å göra här hemmave!

Men då sa skollärarn och såg hemsk ut: Här ä inte frågan om tjur utan här ä frågan om begravning! Å nu så tar vi om salmen.

— Ja, du pratar du, sade Johanna, men rörande var det.

— Vesst i hällskuttan var dä rörande annars skulle jag inte ha talat med Albert om'et, för han kommer å lägga ut'et på sitt vis bättre än hundraelva kaffekäringar. Å nu ä dä jag som talar i mitt eget ägandes hus. Ja — å så åkte vi till körkgårn och där hade bröderna beställt grav på dä finesta stället oppåt dä hållet där baron ligger begraven — för han vet väl Albert, att körkgårn sluttar ner åt sjön å dä ä som lite fuktigt längst ner, men oppe hos barons ä dä som torrare. Å di tar fem kronor mer, om de ska begrava dom där oppe på dä torra. Men bröderna betalte femman och han, älste brom som är tullvaktmästare i Östhammar, grät ändå en skvätt å sa: Ja, nu ligger han då torrt åtminstingen! Dyrt ä dä mendä ger vi faen i. Dä kan vi väl kosta på våran älskade broder, särskilt som han lämnar efter sej bå dä ena å dä andra. En hederlig karl var han fast han söp, men även Guds änglar kunna falla, så står det i skriften. Det som ovanefter är skall nedanefter varda, sa han. För han var lärd på det bibliska, ja jag säjer det, en sån karl att vara hemma i skrifterna har väl aldrig funnits på den här ön å inte på nån annan ö heller i hela världen.

— Men hanses, Örbergs, hustru va väl inget redit fruntimmer, sade Johanna och makade sig litet närmare mig.

— Nä, sade Israel och slog kruset med rigabalsam i bordet, skål Albert, nä dä var va hon inte var. Hon kunde inte laga mat, hon kunde inte stoppa strumpor, hon bara speglade sej och sprang till handlarn och köpte luskammar och luktvatten och pepparnejlikor för att hon skulle lukta gott för andra än karlstackarn. Neej Albert, fruntimmer ska en ta på dyngstacken å inte i körkdörrn, annars blir en lurad. Tänk på det Albert. Och berätta för dina barn det jag sa nu: Fruntimmer ska en ta på dyngstacken och inte i körkdörrn.

Men va i hällskuttan, yxlografen sover. Nu får I gå ombord, gubbar! I morron får ni strömming och fin potatis.

— Ja, tänk att yxlografen sover. Dä låter näranpå som när en argan hunn murrar! Opp mä sej, Andersson, å gå ombord!

Kalle Andersson öppnade det ena ögat. Han hade varit vaken hela tiden.

— Vet Israel vad kyrkoherden sa när di begravde Österbom på Långöarna? Han sa: Österbom va enstor syndare, sa han, han gick aldrig i kyrkan, så kyrksam var han inte, men sjöman var han för hela betalningen. Å när en kan sitt yrke, så är det inte lönt att någon hostar kabiljo. Så fin karl var den kyrkoherden. Jaha, sa Gustav på Långviksskär, dä har kyrkoherden rätt i. Österbom var den finaste karl som har fötts mellan Arholma och Arkösund.

— Men hit måste han till slut, det är livets och dödens lag. Hit måste vi alla samlas, förr eller senare, sa kyrkoherden och stötte käppen i golvet inne i sakristian.

— Ja, sa Gustav på Långviksskär — dä kan hända dä, men han hade nog inte kommit nu heller om de inte hade burit honom hit.

Och Kalle Andersson reste sig upp och linkade mot dörren. Det som hände dagen därpå blir en ny berättelse.

KANOT.

Ur den bortglömda gamla portföljen.

Då man vaknar en morgon med avsikt att företaga sin vanliga kanotpromenad och havet ser ut ungefär som ovanstående teckning, torde mången av eder, mina unga damer, fälla ned rullgardinen igen och med en liten förtjusande retsam grimas utropa: Nej, i dag tror jag allt vi hoppar opp å ger faen i sjön.

Ty det är vinter och blir kallt om de små tassarna, vilkas visserligen ej ännu klockan tio manikurerade, men ändå naturligtvis — o! — rosenröda små nagelembryon en dag som denna lätt skulle få den så kallade nagelspräcken, eller vad ni kalla det. Och ni drar täcket över axlarna — o! — lägger de omanikurerade händerna i kors över bröstet — o! — och snart förkunna melodiska timmerstockar, att ni drömmer er ligga i Morfei armar.

Men det är inte så farligt som det ser ut, bara man känner till terrängen — eller kanske rättare marengen, och förstår att undvika brotten. Icke brotten, som bildas av hög sjö i storm, utan grundbrotten. Ty skulle man plötsligt sätta en rova med kanoten på en spetsig undervattensklippa, så hade man helt säkert utom den kroppsliga smärtan även döden

som present. Sjöbrotten kunna ju också vara farliga. Det finns ju väder, då även en eskimå ej vågar sig ut, och då hålla vi oss nog hemma också, om även våra kanoter äro bärigare än deras kajaker. Men de äro också ej så lätthandterliga som eskimåernas farkoster.

Känner man således till marengen och icke är rädd eller försupen eller har anlag för svindel, kan jag knappast rekommendera något sporttilltag så mycket som en kanotrodd i storm. Bara känslan att äga ett medel att ta sig fram på egen hand bör vara belöning nog för arbetet.

Havet kokar och du måste ta i med hela din kraft för att kommo ut ur din lävik. Byarna vattra sjön svartblå och sjöarna bli allt högre, då du hunnit utom skvalpet, som bildas av deras återslag mot strandens klippor, men då kommer du också fortare fram. Uppe på vågkammarna sliter stormen i, men där nere hör du den bara gå fram över ditt huvud. Du spänner dina muskler och ror på, och varje gång sjön höjer dig upp på sin rygg, får du en känsla av att ha besegrat den. Om du kunde känna samma känsla, där du sitter på ditt kafé, skulle du vrida upp dina mustascher och se så hög ut, att du skulle bli utkastad.

Men här är du ensam med Vår Herre och han kastar minsann inte ut dig.

Håll dig bara rätt emot eller nästan rätt emot sjön då den bildar brott, så skär kanoten igenom, om du också ibland skulle tro dig välva över baklänges. Ty jag antar, att vi inte bry oss om att forcera sjön, då den är så brytande, vilket jag förövrigt tror, att den ej kan bli i Östersjön.Då du givit dig ut, så långt att du inte är hög längre, bör du återvända. Du kan nämligen möta sjöar, som göra dig till en liten barnunge, om du också är en generalkonsul av San Marino. Klara tankar framför allt, när brotten slå dig i ansiktet och du varken hör eller ser och du känner dig, som om du skulle stå inne i en dusch med tumstjocka strålar från alla håll. Faran ligger i att du tröttnar eller att stormen för dig ut från land. I hård landvind blir sjön krabbare och din kropp tjänstgör som ett segel, som kan föra dig ut till havs — och där ansvarar jag inte längre för dig. Byarna komma tätt och du arbetar — det är som vore sjön av bly och modlösheten kommer och du är förlorad. Ge dig för resten aldrig ut i hårt väder, då du har toddy hemma och ved i spisen, om det inte är absolut nödvändigt av en eller annan orsak.

När du vänder, skall du se upp. Jag vet verkligen själv inte, hur en brytande sjö skulle verka på min kanot i vändningen. Våra kanoter äro svåra att vända. Det kan stundom vara konstigt nog att hinna med vändningen, innan nästa brott står över en som en grön vägg. Möjligen kapsejsar man och är det då långt från land och man icke har renhårspåse med eller korkdyna, är man inom kort en liten ängel med guldhår och allt. Jag tror för resten inte, att en korkdyna skulle hjälpa, om man inte har förmågan att hålla sig lugn, förvärvad eller medfödd.

Då man vänt, måste man alltjämt ge akt på, att man icke låter sjön komma tvärs och detta är svårare under länsning. Varje sjö strävar efter att vrida kanoten parallell med sig själv. I storm behöver man icke ro under länsning, ty det går nog undan ändå. Styrbara med årån, än på den ena, än på den andra sidan.

Brotten slå dig i ryggen och spola över kanoten och vid varje sjö får du en härlig förnimmelse av att bli slungad framåt. Det forsar om kanoten, för och akter stå över vattnet, när vågkammen bär dig fram. Din tröja är av is med gångjärn vid axlar och armbågar — om det nämligen är som nu. Men jag hoppas, att du bundit om kanotens

sitthål, så att intet vatten kommer in, ty i annat fall får du snuva, om du icke rentav ådragit dig din sista sjukdom eller kanske redan gått till botten. Kanoten är blank av is och på sidorna om de ställen, där du håller i åran, är den tjock av is.

Nu får du gå hem och vrida ur dig. Kanske du inte gör om din resa i sådant väder mera. Kanske jag inte heller gör om den, som varit orsaken till dessa rader. Men jag misstänker det.

EN VÅRJAKT

(**FÖRBJUDEN TID**).

Ur en gammal portfölj.

Det är en gammal god smålänning, som berättar ett jaktminne från vår gemensamma barndom. Det var två små bröder, spm skulle hämta ål ur ålkistan, som var inrättad vid ett fall av en bäck, som gick ut i Emån. Det var tidig morgon, och den äldre brodern hade en gammal hagelspruta, en fruktansvärd mynningsladdare, med sig. För det fall att han, trots förbjuden tid, skulle få syn på någon tjäder eller eljest något skjutbart. Bröderna, den ene aderton år och den andre tretton, gingo målmedvetna genom skogen och stannade plötsligt mitt i soluppgången. Ty ett stycke väg därifrån började ett liv, som de icke kunde uppfatta annorlunda än som bråk av folk, som tjuvhögg skog. Adertonåringen rusade åt det misstänkta hållet. Ljudet blev allt starkare. Trettonåringen höll sig långt efter, ty han ansåg att något hemskt höll på att hända.

Men adertonåringen, som full av vild längtan efter att få slåss sprang som en vansinnig för att få bestraffa bönderna som tjuvhöggo i hans faders skog, stannade plötsligt som skjuten. Ty på en bergknalles krön höllo två tjädertuppar på att slåss.

Sådan är kärleken.

De slogos, så att mossan yrde. De höggo varandra och flaxade med vingarna. Blod sprutade omkring dem. De slogos ungefär som vanliga tuppar men med större vildhet. Och plötsligt ramlade de ned utför berget, vid vars fot låg en mosse med vatten och porstuvor. De fortsatte att slåss i vattnet. Och från bergknallen dammade August, adertonåringen, på dem med sin mynningsladdare.

Hans skott visade ingen effekt. Han har själv förklarat skottet så här: — De slogs som vansinniga. Jag sköt. Ett eller annat hagel träffade båda, vilket gjorde, att de började slåss ännu ilsknare, därför att de trodde båda att haglen voro något särskilt djävligt trick av motståndaren. Jag hade inte tid att ladda om, utan hoppade ner i pölen och grep tjädertupparna om halsarna.

Men tjädertuppar äro ett starkt folk. De började bearbeta mig med vingarna. Jag ägnade mig åt den ena först för att vrida halsen av den. Men jag ville gärna ha dem båda och skrek åt min lilla bror, att han skulle komma och hjälpa mig. Han vågade inte utan ville springa hem. Jag sade: Jag slår ihjäl dig, om du inte kommer och hjälper mig! Och pojken kom rädd och ledsen ut i pölen och vred halsen av den ena tjädern. Jag var blåslagen. Du tror kanske inte att en tjäder är så stark. Men det är han. Vi lade tjädrarna i påsen, som vi skulle ha hämtat ål i, och kommo hem som hjältar. Och gubben far, som var en förståndig man, lät pigorna plocka dem med detsamma under tysthetslöfte, för det var ju i förbjuden tid.

När jag berättar, att samme man fångade en mal, som vägde tio pund, vill ingen tro mig. Men vittnenfinnas, som leva än. Har någon sett en mal? Åtminstone ingen stockholmare. Men jag har sett ett monstrum, två meter långt och med tre skäggtömmar. Ett monstrum, som nyss var uppfiskat och låg på trappan till en handelsbod nere i Högsby socken i Småland. Målen låg där och kippade efter luft. Bönderna metade mal med kattungar uppträdda på hemsmidda krokar. De trodde, att målen i likhet med ålen gick upp i ärtåkrar och åt där, och att han tog får. Han skulle ha kunnat göra det, ty hans gap var fruktansvärt.

Småland är fullt av underliga ting. Och i Emån leva djur, som egentligen borde tillhöra istiden. Där bor ännu näcken och där leva fiskar, som äro blinda och mogna för teosofer.

Just när jag skriver detta, fattar jag att jag är i Stockholm. Jag hör skrik nedifrån gatan, och jag märker, att jag har vistats för länge i staden. Det slår i dörrar, folk bråkar där nere.

Men över mig kommer den obevekliga våren. Jag har gått med en skald runt Djurgården i dag. Han var glad och god.

Bland Revolutionärer

Ur en bortglömd portfölj.

En senhöstdag i början av detta underliga århundrade fick jag ett telegram från Helsingfors så lydande: »Almas nedkomst väntas nästa vecka.» Äntligen! I veckor hade jag längtat efter meddelande från Finland, där just då stora händelser voro å bane. Bobrikov hade fallit för Eugen Schaumans kula och man hade dragit ett djupt andetag av lättnad. Det tycktes ljusna för ett ögonblick, men den ryska örnen hade lossat på greppet med sina järnklor endast för att få andrum att sänka dem ännu djupare i sitt offer. Det mörknade igen.

Men då en entusiast av fosterlandskärlek tar en annans liv och betalar med sitt eget, är hans handling oklanderlig och full av storhet. Schauman skulle få efterföljare.

*Jag hade varit i Finland både under de onda dagarna och under ljusningens korta period, men jag hade aldrig haft med den finska politiken att göra. Jag hade blivit mottagen med äkta finsk gästfrihet, och den är utan motsvarighet i världen. För mig hade Helsingfors och Åbo, Hangö och Borgå legat i idel solsken, tack vare denna gästfrihet. Jag vet att Zorn och jag aldrig skola bli nog gamla eller otacksamma att glömma vår landstigning i Helsingfors och dagarna där eller vårt besök med Edelfelt i hans barndomshem Kiala gård. Eller våra resor med Axel Gallén — det skulle ta volymer att berätta allt.

Bara i förbigående hade jag sett kosacktrupper rida genom gatorna och sjunga sina halvvilda sånger. Jag hade beundrat deras sätt att rida på sina små hästar och svänga sina konstfullt flätade nagajkor, deras grace och medvetna ryttarstolthet — pälsmössan på sned över hårda pannor och de barbariska ögonen och kind-knotorna och allt det där. Kanske hade jag också någon gång observerat en eller annan finne på gatan vända sig om och se efter dem med blickar, där något glödde — — —

Men det var i alla fall bara solsidan man visade mig.

*

Vad har nu allt detta att göra med ett telegram av till synes så privat karaktär som det ovan citerade?

Några veckor förut hade jag fått besök av två finnar, som trotsat en massa besvärligheter för att kunna ta sig fram till mitt enkla wigwam i Grisslehamn. Med kännedom om mina sympatier för friheten och Finland,där jag hade så många vänner, hade de kommit för att fråga, om jag ville hjälpa dem med en sak av högst delikat natur. En kupp förbereddes och en man måste försvinna. Ville jag åtaga mig att dölja honom i mitt hem några dagar och laga att han kom vidare?

Naturligtvis ville jag!

Båda mina gäster tillhörde det aktiva motståndspartiet, ett namn jag redan kände till och fått aktning för, en samling handlingskraftiga unga intelligenta personer, som stodo i direkt och intim relation till liknande sammanslutningar i Ryssland och som voro beredda att sätta in sina liv för Finlands oberoende. Jag fick någon liten inblick i deras arbete, icke i deras organisation, och kände mig genast solidarisk. Jag kände mig stolt att få hjälpa till, om även med den obetydligaste handräckning.

— Men jag borde betänka att jag eventuellt kunde få personliga obehag av saken!

Detta förändrade inte mina sympatier. Vi kommo alltså överens. När saken blev klar skulle jag få något slags meddelande och hålla mig beredd att med råd och dåd bistå den eller dem som behövde hjälp.

Mina gäster avreste och Grisslehamn låg åter oberört av världspolitiken.

Från Ryssland och Finland meddelade tidningarna notiser om nya attentat mot tsarismens och Bobrikovs kreatur. Bland annat hade en ung medicine studerande förklädd till rysk gardesofficer lyckats tränga in hos en av de farligaste fienderna till Finlands frihet, prokurator J., och oskadliggjort honom med några skott ur sin browning. Men attentatorn hade i sin ordning blivit pepprad med några kulor av tillskyndandepersöner ur fosterlandsförrädarens omgivning och satt nu efter att ha tillfrisknat från sina sår som livstidsfånge i ett av Helsingfors' fängelser, räddad åt livet genom sin försvarsadvokats beundransvärda energi och politiska klokhet, men åt ett liv som för en ung frihets- och fosterlandsvän måste te sig värre än döden.

Men — efter några veckor gick genom pressen den högst uppseendeväckande underrättelsen att mördaren lyckats rymma. Hela Europa förvånade sig över att Ryssland ej bättre övervakat att en så dyrbar fågel hölls kvar i sin bur. De mest energiska efterspaningar företogos men utan resultat. Några veckor gingo och sinnena kommo åter i jämvikt. Man hade nästan glömt hela historien eller trodde åtminstone att brottslingen för länge sedan var i säkerhet. Till och med jag trodde det, tills jag fick mitt helsingforstelegram.

*

Mycket tidigt den angivna dagen började jag studera horisonten med min zeisskikare. Men jag spanade förgäves. För var timme steg min spänning och när kvällsmörkret kom utan att något hänt höll jag på att explodera. Jag var uppe i daggryningen nästa morgon och undersökte från utkiken havet ända från Märkets och Understens fyrar till Simpnäsklubben. Men ingen båt syntes till. Kunde flykten ha misslyckats? Den möjligheten fanns ju i rikt procenttal. Jag kunde inte sitta stilla av nervositet. Dagen gick och kvällen kom. Vädret var ju det bästa, vinden gynnsam — alltså måste något ha hänt, och jag kunde ingenting göra. Jag resignerade alltså. Men jag tänkte samtidigt:En sådan karl låter inte ta sig levande. Det är åtminstone en tröst. Nästa förmiddag satt jag vid mitt arbetsbord och såg ut över havet. Jag var övertygad att tidningarna, som jag just väntade på, skulle berätta om infångandet av den farlige brottslingen.

Men plötsligt dyker något vitt fram bakom Loskäret — en liten kutter, tydligen en modern en, fenköl naturligtvis. Jag störtade ned till posthamnen, hoppade i min snäcka och rodde så att årorna stodo som sprättbågar de kommande till mötes. På backen stod en

lots från Svartklubben och i sittrummet sutto några unga män. Jag hälsade och berättade, att jag varit orolig.

Då dök en underlig individ upp ur den låga salongen.

Han bar en linhårsperuk från någon tionde klassens landsortsteater på sitt huvud och var just i färd med att ytterligare belasta det med en hatt. Jag höll på att brista i skratt först, men sen blev jag rädd. Kunde han verkligen tro att det fanns någon i den civiliserade världen som icke genast skulle upptäcka att han bar peruk? Naturligtvis hade lotsen sett det och han skulle naturligtvis inrapportera till sina bekanta i tullen att ombord på kuttern fanns en högst misstänkt figur. Och Hohenthal var ju efterlyst som mördare.

Kuttern lade till i posthamnen, lotsen hoppade i land och gick uppåt tullstugan och jag rök ögonblickligen på den så illa maskerade: — Tag bort den där genast — det är ju rena vansinnet! Så där kan ingen mänsklig varelse se ut i huvet!

— Ja, men jag har ju haft den hela tiden sedan lotsen kom ombord. Det väcker uppseende om jag plötsligt förändrar hårfärg.

Jag: — Det gör detsamma. Men har ni det där eländet på er, väcker det mera uppseende i land och jag svarar inte för följderna.

Hohenthal stoppade resignerat linbyltet i rockfickan och jag hälsade honom välkommen till friheten och Sverge.

Hans känslor att vara räddad vill jag ej försöka tolka lika litet som jag vill beskriva uttrycken för dem. Men han tycktes vilja skrika av vild glädje. Vad han sade kan och vill jag ej berätta. Hans atletgestalt skakadesom om den vore färdig att explodera av något som ej kan sägas med ord. Vi gingo långsamt upp mot min grind. Några tullmänniskor hade vi ej sett till, ty man var ej så noga med lustkuttrar på den tiden och denna bar Nyländska jaktklubbens flagga. För resten fanns intet kontraband ombord, om man inte möjligen kunde räkna den viktigaste passageraren dit.

Utanför grinden stannade Hohenthal plötsligt och sade: — Har ni tänkt över ordentligt vilket obehag ni kan få av det här? Ty när jag nu är fri, låter jag vid Gud inte ta mig igen. Jag vill bara förbereda er på att den förste som lägger händerna på mig i tydlig avsikt att beröva mig friheten, den skjuter jag och sen skjuter jag mig själv.

Jag försäkrade att det var mig ett nöje att kunna göra honom en tjänst och att han kunde vara alldeles säker under mitt tak. Jag var övertygad om att ingen svensk skulle vilja förråda honom och för övrigt trodde alla att han var i säkerhet i Amerika eller Australien.

Om en kort stund sutto vi alla vid ett lunchbord, där intet saknades, ty man levde på den tiden som vi minnas på helt annat sätt än nu. Visserligen hade Hohenthal ej behövt svälta hos de patrioter som dolt honom efter hans flykt ur fängelset, men maten hade inte smakat honom riktigt. Nu däremot! Jag har sett många hungriga människor äta, men jag har aldrig sett någon äta med sådan glädje.

Sedan ville han sova — för första gången på mycket länge i lugn och utan handen på browningen. Den lämnade honom visserligen inte hos mig heller, men jag är övertygad om att han glömde den, ty han sov, jag minns nu inte hur länge, som en död man. Förstföljande dag, då vi började tala med varandra — eller rättare, då han började tala — fattade man riktigt vad han genomlevat och hur det inverkat på honom.

Att han icke sjönk ihop och gick under av neurasteni berodde på hans ovanligt starka fysik. En jätte var han och trots sjukhus- och fängelsetiden och den ohyggliga spänning, i vilken han måste ha befunnit sig tills nu, var hans muskulatur helt enkelt fenomenal. Jag vet mig icke ens hos yrkesatleter ha sett något så fulländat. Det var verkligen stål i dem. Hans kamrater berättade också märkvärdiga ting om hans styrka och hårdförhet.

Men hade han som sagt icke haft denna fond att ösa ur, hade hans psyke säkerligen inte hållit ihop många veckor till. Det var den intensivaste nervositet jag sett, åtminstone dittills. Han berättade som en fanatiker predikar och kunde ej stå stilla. Han skrattade lössläppt och bullrande för att i nästa ögonblick få ett uttryck av djupaste melankoli. Allt gick så fort att man inte hann följa med.

Alltnog, då han vilat ut ett par dagar följde jag honom till Stockholm. Han var litet nervös vid Östra station, där han tycktes vänta en armé av detektiver. Jag misstänker att han höll handen om sin revolver i rockfickan. Men allt gick bra. Bakom stationshuset väntade en täckvagn, en vän tog emot honom, jag tryckte hans hand till avsked och så försvann han från min horisont.

När jag kom hem igen från min resa voro hans följeslagare ännu kvar, då de helt naturligt ville höra hur resan avlupit.

Men det var sent på hösten och stormarna börjadepå allvar. Det blev ett herrans väder, som varade i en vecka minst och det hade varit självmord att försöka ge sig över havet med den lilla kuttern. De försökte hjältemodigt flera gånger trots mina protester, men måste vända och kommo tillbaka genomvåta och halvt förfrusna för att åter samlas i min stuga. Under de dagarna lärde jag känna och värdera dem. Deras liv var vid Gud ingen lek utan blodigt allvar. Jag hade dittills icke trott att så unga män kunde sitta inne med så mycken målmedvetenhet, beslutsamhet och djupgående kännedom om situationen. Alla dessa ha sedermera fullföljt sina mål och var och en har spelat sin viktiga roll i kommande händelser både i Finland och Ryssland.

Om dagarna övade vi oss i målskjutning med browning, vari ett par av dem voro mästare. Och om kvällarna sutto vi kring brasan och talade om det som hänt och skulle hända. Det var minnesrika dagar och jag skall alltid bevara de gästerna i aktningsfull och kär hågkomst.

Sedermera fick jag tillfälle att träffa några av dem i andra situationer, men det hör kanske inte hit. Jag kände mig i alla händelser glad åt deras förtroende.

*

Men jag har mycket mera på mitt samvete. Jag har under mörka höstnätter kånkat på tunga lådor fulla med browningpistoler för att obemärkt få dem ombord på vissa mystiska båtar. Och en gång har jag verkligen lurat tullen. Sådant är varje rättsinnig rospiggs stolthet.

Det var under de finska vapensmugglingarnas tid.En båt skulle passera Grisslehamn på nordgående och hade anmodat mig att passa på och ligga på kryss med min blekingseka för att avhämta en man, som skadat sig under arbetet ombord. Det gällde att få mannen i min båt innan tullen lade sig i saken.

Vi passade i flera dagar genom att hålla ordentlig utkik, dels från utkiksberget och dels från mitt arbetsrum. Äntligen kom båten, om vilkens utseende vi naturligtvis voro underrättade. Han stävade nordpå helt oskyldigt och gick mycket sakta så att vi skulle hinna så långt ut att tullen, när båten stoppade för att komma i förbindelse med oss, ej skulle få tid att leka med. Allt gick bra. Den skadade lämpades just över i vår eka, då vi fingo se tullbåten komma roende för brinnande livet. Men den finska båten hade ingen lust att visa sin last utan ångade gladeligen norr ut.

Vår uppgift var att segla den sjuke i land i posthamnen och det gjorde vi i tullmännens sällskap. Men tulluppsyningsmannen överskred sin befogenhet, då han förebrådde oss att ha överskridit vår i det vi hämtat en stackars sjukling från en båt. Vi kunde väl inte vägra, då man bad oss om den lilla tjänsten och vi i alla fall händelsevis voro i närheten.

— Vad var det för en båt.

— Det tittade vi inte efter. Vi bara tänkte på att vara människor och hjälpa, där hjälp behövdes.

— Det här ska stå herrarna dyrt, det skall jag svara för, sade tulluppsyningsmannen.

— Ni har bara att undersöka att vi inte har något kontraband ombord, det är er uppgift och inte ett dyft mera. Annat skall ni inte lägga er i! Varför passar ni inte på båtar, som gå förbi, utan kommer för sentsom i dag? Vi passar på, vi! Därför kan vi hjälpa, där någon är i nöd.

— Men det är konstigt att karlen, som ni hämtade, inte heller vet något om båten.

— Herregud, han är ju sjuk, inte kan han veta nånting!

— Jaha, det här skall bli sak av. Det här blir tråkigt för herrarna!

Och mycket riktigt! Han anmälde oss och det kom ut en tullfiskal från Stockholm, en förståndig man, som genast insåg och förklarade för sina underhuggare att de inte hade ett dugg med oss att göra. Han förstod, att det var politik, förklarade han.

För egen del tror jag inte att mannen, som vi hämtade där ute på havet, var så förskräckligt sjuk. Men det var kanske lämpligt att han sattes i land hos oss. Emellertid fingo vi som minne av episoden var sitt schweiziska magasinsgevär med årtal och datum ingraverat. Tydligen hade vår hjälp haft sitt värde.

Tullen fick intet, den!

*

Jag minns inte hur många ryska och finska flyktingar, som bott hos mig. Men de voro alltid välkomna, ty jag fick utan undantag med intressanta, betydande, bildade människor att göra. En gång hade jag som gäster två unga män, som lyckats rymma från Sibirien. Båda ville hem till Finland på ett kort besök. Jag seglade dem över. Ett djärvt företag av dem, icke av mig. Ty hade man då fått dem fast hade deras liv inte varit mycket värda.

En äldre rysk dam bodde hos mig en liten tid. Honlär ha varit av den allra farligaste sorten. Hon var som klippt ur någon rysk roman med motiv från den fattigare aristokratiens liv. Hon var hypernervös, rökte otaliga cigarretter,

och talade briljant franska och tyska. Hon slukade mina moderna franska romaner. Hon drack te i oändlighet och pratade i ännu rikligare mått. Ämnet var naturligtvis uteslutande Ryssland och revolutionen, som snart måste komma. Allt var färdigt, underminerat. Men det behövdes flera modiga män, större offervillighet i fråga om livet.

Vi kommo in på problemet attentat och attentatorer. Jag sade under samtalets gång: — Jag vet inte hur man egentligen kan beundra en attentator. Något fel är det alltid med honom — framför allt det att han betraktar sig själv och sitt liv så litet värt att han inser sig göra större nytta genom att dö för sitt land eller för friheten än genom att leva för dem båda. En verkligt dugande människa dör inte för något i världen — alltså måste det ligga något mindervärdigt i en som viger sitt liv åt döden. En ledare dör inte för sin idé. Han lever och verkar för den — — — på sin höjd låter han sina medhjälpare och trosförvanter dö, åtminstone dem han har råd att undvara — — — om hans sak kan befrämjas på det sättet.

Men då skulle ni ha sett den gamla ryskan! Hon gav mig en tigrinneblick, en lång och hemsk. Så tände hon en cigarrett och stirrade på mig med ett uttryck av högsta fasa i sina svarta ögon. Hon kastade cigarretten, tände en ny och betraktade mig igen, men nu med bara förvåning och en ytterlig sådan — den högsta potens av förvåning jag någonsin iakttagit. Och ögonblicket därpå brast hon i en hysterisk gråt, som tillslut skrämde mig. Min familj störtade in, ett par gäster kommo till och frågade vad som stod på.

Jag måste minst en halvtimme sitta med den lilla gumman i famn, vagga henne som ett barn, stryka henne över håret och viska alla möjliga smekord i hennes öron, innan hon lugnade sig.

Jag fick sedan veta att hon själv gjort ett attentat och lyckats. Hennes son hade också gjort ett men gripits och hängts.

Hon måste ha betraktat mig som en moralisk idiot. Jag måste förneka min övertygelse, innan jag kunde förmå henne att börja röka igen. Och då kan man förstå att jag hade sårat henne i själens innersta. Men jag visste ju intet om henne förut.

Jag träffade henne i München för några år sedan. Om hon lever ännu, måtte hon vara lycklig — — —

En gång åt jag middag i London i ett revolutionärt sällskap, där tre lyckade attentatorer sutto vid bordet. En mera hysterisk societet har jag aldrig varit i. En av dem var så andligen slut, att man väntade att han när som helst skulle ta fram en revolver och göra slut på sin tillvaro. Och ändå hade han skjutit en rysk undervisningsminister.

*

Jag vill inte gräva längre i mina revolutionsminnen. För att läsaren inte skall tro att jag är indiskret vill jag endast berätta att jag fått rättighet att berätta. Jag har till och med blivit ombedd att berätta. Jag skrev detta egentligen för en de finska publicisternas jultidning Lucifer, men på grund av ohälsa och indisposition kom jag för sent.

JULHISTORIA.

Ur en gammal portfölj.

En hel bok räcker inte till, då dess författare vill uttrycka alla välönskningar, som erfordras vid denna stundande, betydelsefulla högtid. Han är rörd och hoppas även under nästa år kunna uppfylla de med rätta högt ställda fordringarna på honom.

För ögonblicket sitter han med ett skönt vitt landskap framför ögonen, medan matångor från ett kök bakom skvallra om julstöket. Allt är halt av fett och utgör nästan en realisation av idén på vår första sida.

Jag hoppas, att var och en av läsarna får vistas

i familj och att alla ungkarlar och löshästar få något varmt i sig på julafton. Skulle någon trots denna min önskan hotas att bli lämnad ensam åt sig själv i ett kroghörn, vill jag berätta en liten historia, som möjligen skall komma

hans utsikter att ljusna, om han är en klipsk karl.

Notarien Lundvall innebodde hos en familj, kamrer Sandquists, men blev aldrig inbjuden till de större högtiderna. Särskilt den jul om vilken jag vill tala, hade han inga pengar och kunde ej resa hem, varför han väntade en invit av sitt värdfolk, men denna uteblev. Han satt inne på sitt rum till framåt middagen och tog så på sig överrocken för att gå till sin hushållsskola. Lundvall kände sig bitter då han öppnade tamburdörren och gick ut i förstugan. I halvmörkret stötte han på en springpojke som bar på en större taklampa.

— Bor överste Kammarlås här? frågade pojken. Jag skulle lämna en taklampa.

— Ja, svarade Lundvall efter en sekunds betänkande. Översten bodde i verkligheten i våningen över, och taklampan skulle nog komma fram till sin bestämmelseort, fast Lundvall ville rädda sin jul med dess tillhjälp.

— Det var bra, återtog Lundvall. Här har du en tolvskilling. Jag skall i alla fall in och tar med mig lampan.

Pojken gick, Lundvall kånkade in lampan i köket och sade till pigan: — Här är en julklapp till kamrerskan. Men säg ingenting om att jag lämnat den, ty då blir ni evinnerligt olycklig.Lundvall tog av sig rocken igen och gick in i sin enkla lägenhet. Hans beräkning slog in.

Pigan rusade till kamrerskan med den präktiga julklappen, berättade naturligtvis att notarien lämnat in den i köket och tagit hennes tysthetslöfte. Kamrern tillkallades, lampan beundrades och skruvades fast på sin plats över salsbordet, sedan den gamla där förut befintliga med avsky slängts i en garderob. Pigan tog fruns tysthetslöfte. Det var ju svårt att hålla det, men för en gångs skull lyckades det.

Notarien satt i andlös spänning. Snart inträdde kamrerskan och frågade om inte den värderade hyresgästen ville tillbringa juldagarna i familjen. Lundvall tackade rörd.

Nu började sötebrödsdagar med mycket mat och vin och aftontoddar.

Men en middag fram i helgen hördes ett förfärligt liv i tamburen. Det var översten som svor och gormade om en taklampa, som av misstag lämnats in hos kamrerns.

Kamrerskan tittade med en underligt frågande blick på notarien. Nu måste hon bryta sitt löfte till pigan.

— Har inte notarien givit mig lampan som julklapp ?

Lundvall stirrade fullkomligt oförstående på kamrerskan.

— Men det påstår Kristin!

— Missförstånd, bästa fru Sandquist!

Lampan skruvades ned under överstens förbannelser, middagen avåts under pinsam tystnad och notarien blev ej inbjuden till supén.Men tiden som gått hade varit trevlig. Jag vill ej råda någon försöka sig på något liknande, ty strängt taget var det ju inte riktigt fint handlat. Ood jul!

ERFARENHETER FRÅN HAVET.

Ur den bortglömda gamla portföljen.

I tre dagar hade det blåst ostlig hård vind, närapå storm, så att sjön var så grov den nästan kan bli här utanför, då jag i går gav mig ut för att pröva min kanot. Det var ett ganska besvärligt arbete att komma ur hamnen, där sjön gick krabb, innan jag kom utanför Loskäret, där djupvattnet gör, att sjöarna bli längre och att havet kommer till sin rätt. Östersjöns vatten, som på grund av sin ringa sälta är så lättrörligt, åstadkommer skvalp på en kort stund, och man kan tänka sig dess livfullhet, då stormen hållit i så länge. Därtill höll vinden på att dra sig mot sydost, vilket gjorde, att de stora och långa sjöarna bestodo av ett system toppiga små vågor, vilka avklippta av byarna spolade kanoten och mig själv från för till akter — ursäkta sammanställningen.

Solen sken halvt beslöjad bakom gula moln, och varje våg bröt i en känsla av violett, så svagt som en idiots aning, men känslan fanns där ändå. Då man från höjden av en vågkam, just då fören av kanoten klyver brottet och man börjar resan nedåt med en hisnande känsla i mellangärdet, ter sig horisontlinjen ganska festlig, absolut omöjlig att använda som linjal. Och då man dyker ned till vågdalens botten och ser

brottet välva sig över en, och man ser luften lysa grön genom valvet, tycker man, att man skulle vilja ha en skald med sig, som utom all fara, nedkrupen mellan rocken och västen och kikande ut genom ett knapphål, kunde dikta dikter om havet.

Måsarna segla och manövrera och man tycker, att svärtorna, som stundom susa fram över sjön, borra sig hål genom brottsjöarna. Man undrar, om inte fågeln möjligen kan ha samma känsla som en själv av kraft och liv. Antagligen ha de den känsla jag längtar efter, men aldrig kan få, om jag icke fattar ett beslut och övergår till deras livsåskådning.

Emellertid måste jag vända, ty jag hade icke förberett mig på färden. Sjöarna, som bröto över mig, funno väg in i kanoten, den jag icke hade täppt à la eskimåkajak, och inom kort satt jag i vatten, och sittbad kan man få hemma med mindre, om också ej så intressant besvär.

Jag vände alltså. Det är ett ganska krävande arbete att vända i sjö, ty man bör passa på mellan brotten. Och då man väl har vänt och med ryggtavlan som segel och styrande med årån länsar undan, tyckes varje våg slunga en framåt, medan det porlar och väser och susar om kanoten. Stundom svävar man halvt i luften, balanserande på en vågkam, med för och akter över vattnet. Och i nästa ögonblick är man nere, med båten i fyrtiofem graders vinkel pekande uppåt eller nedåt. Samtidigt sitta de andra redaktörerna på sina syltor i Stockholm och ta bottenfock, medan de inandas för flera riksdaler bakterier av alla slag.

*Då' jag vaknade i dag klockan åtta och fått min gröt och mjölk, var det stilla i vädret. Jag gjorde först ett par konstverk för min tidning, men då jag märkte, att de ej motsvarade de förväntningar, som vår utmärkta kritik har rättighet att ställa på en smålänning, förstörde jag dem och begav mig ut på havet igen för att skjuta något fågel.

Ty efter storm ligger fågeln i dyningen och gäspar och sträcker sig, och sköter man sig då, kan man få skott på nästa dags middagsmål.

Solen sken icke klart, men lyste som något slags blankt stål genom molnen. Hela havet låg som silver med oxiderade skuggor, och dyningen efter gårdagens storm var stor och mäktig. Utefter stränderna lyste det vitt och över kobbarna bröt det vitt, vitare än det vitaste silver. Längst ute låg en tremastare och guppade i sjön för slappa segel och en liten ångbåt syntes då och då, dragande efter sig ett par pråmar, som okänsligt och trögt gledo fram genom dyningen.

Jag styrde ut till Storbrottet. Där utanför ligger fågeln och äter, ty där finns rariteter på bottnen, som det värsta stockholmsmatvrak skulle slicka sig om munnen efter.

Det är svårt att i dösjö — jag skriver dösjö med avsikt, ty ordet målar begreppet bättre än död sjö — skjuta fågel, ty skvalpet är alldeles för oregelbundet. Emellertid låg där fågel. Hundratals svärtor och änder i flockar, så långt jag såg. Vinden var svagt sydlig, och jag styrde således sydvart för att med vinden komma på fågeln.

Herrarna ha naturligtvis inte sett, hur en flock fågel gör sig i sjö mot luften. Jag vill visa det här. Liljeforskan visa det mycket bättre än jag, men jag inbillar mig, att det såg ut ungefär så här Fåglarna lyfta emot vinden, komma emot mig, väja för kanoten, jag lägger åran, tar bössan och skjuter. Två skott och tre fåglar plaska ned i sjön. Jag laddar, tar åran och ror efter dem. En ligger med buken i vädret och jag hämtar in den. De andra dyka skadskjutna, då de märka sig förföljda. Men efter några minuter har jag också dem i akterrummet på min kanot.

Det börjar brisa upp och jag ser, att en svart molnstod börjar bilda sig i väster över land. Det är tid att ro hem och jag ror. Dyningen förändras under den nya vindens tryck till krabbare sjö och skummet börjar stänka över vågtopparna. Jag stävar hemåt med blåsten kranbalksvis från babord. Molnmassan förstoras, och det förut silverfärgade havet blir svart och hemskt. Brisen växer och brotten stänka över kanoten och mig själv. Nu växer

också sjön, och jag får den akterlig, då jag paddlar in i hamnen. Skummet yr om mig, och kanoten vickar i skvalpet, som bildas, då sjön känner botten. Jag styr in i min lugna vik bakom sjöbodarna och tänder min slocknade pipa.

Jag tycker faktiskt, just nu i denna välsignade stund, att det är skönt att leva.

Bara inte de förbaskade dagliga tidningarna funnes.

De vilja trots alla mina ärliga ansträngningar inte ändra taktik.

P. S.

Apropå! Medan jag höll på att skriva om havet, kom jag genom några outredda idéassociationer att erinra mig en tidning i en norrländsk köping, som, pläderande för en annan avisa, fann tillfället lämpligt att hugga ned på mig. Jag minns varken köpingens eller tidningens namn, men så mycket vet jag, att dess redaktör tillhör något slags religiös sekt, som vi endast tolerera här i landet, samt är socialist, vilket icke passar mina galoscher. Dessutom är han, åtminstone offentligt, absolutist, vilket förefaller mig ännu löjligare, då ju Paulus ordinerar, att man skall sätta i sig något nubbe ibland. Denne redaktör påstår, att Strix innehåller för »underklassen» nedsättande historier.

Jag vädjar härmed till mina vänner i Stadsgården, vilka nog erinra sig våra sammanträffanden på Fläskoset och Masis Knosis, då där inte fanns någon bräcken, utan jag gillades högt och rent.

Vad menar denne redaktör för ett dödfött omslagspapper med underklass? Jag känner ingen underklass. Här äro vi alla fria medborgare i ett fritt och civiliserat samhälle, despoter och individualister hela rasket. Och om den ene bär säckar eller lämpar kol eller redigerar en tidning, så spelar det ingen roll. Men jag fordrar att alla skola tillhöra samhället eller också offentligen genom annons i posttidningen eller kastande av bomber tillkännage sin avsikt att utträda ur detsamma. Konsekvenserna sköta jag och polisen om.

JÄRNVÄGEN OCH JAG.

Mina tidigare barndomsminnen äro oupplösligt förenade med byggandet av Nässjö—Oskarshamns järnväg, där min far blev en av de första stationsinspektorerna. Järnvägsbolaget fick koncession år 1869, mitt födelseår, och ungefär samtidigt med mina första steg på den lärda banan — det vill säga då jag lärde mig läsa, lärde jag mig också att telegrafera. Dåjärnvägen i hela sin längd öppnades för trafik — år 1874 — blev min far inspektor vid Bohults station ej långt från Oskarshamn och året därpå konstruerade han en pall åt mig att stå på när jag telegraferade, ty jag var så liten att jag eljest icke skulle ha nått upp till morseapparatens nyckel. Det dröjde icke länge förrän jag kunde sköta en telegrafists alla åligganden. Jag kan — skulle jag tro — ännu telegrafera, fast efter det gamla morsealfabetet, som i stort sett är detsamma som det nya internationella. I alla händelser kan jag utan ringaste besvär göra mig förstådd på en morseapparat.

Engelska ingenjörer byggde banan och engelska arbetsförmän kommenderade den invasion av rallare, som översvämmade våra småländska ängder. Bland mina första lekkamrater voro sönerna till en verkmästare Baff, en renodlad underhuggare. Att pojkarna Baff icke lyckades demoralisera mig, är ganska underbart, ty de försökte införa londonbusars ton och degeneration hos oss lantliga oskulder. Under mina första medvetna barnaår fick jag bli vittne till mycket av det som kan försiggå i en millionstads gränder. Jag stirrade på alltsammans med öppna ögon men ungefär som man ser på en annan planet. Jag var strängt hållen hemma och absolut naiv i sund mening. Jag liksom kände i luften att något försiggick omkring mig, som icke var riktigt.

Rallarna terroriserade trakten utmed banan. Slagsmål och mord voro icke sällsynta. Och mitt i hopen av skränande vilddjur som slogos med buteljer och andra tillhyggen gingo vi barn och betraktade dessa uppträden som helt naturliga. Två saker lärde vi oss — att icke förvånas över något och att icke bliräddа. Av denna lärdom har jag haft mycken nytta i livet. Jag fick också lära mig livet i arbetarkaserner. Glädjelösa vardagar, då de

förgrämda kvinnorna, vida om underlivet i väntan på nästa unge hämtade männens veckoslant och köpte härsken sill hos samvetslösa handelsmän, och hemska lördagskvällar och söndagar då orgier firades inomhus och utomhus och knivarna sutto löst.

Jag var då sex år gammal och det mesta står inetsat i min själ. Jag reflekterade nog inte över vad jag såg. Men nu tror jag mig begripa det. Jag är emellertid tacksam för att jag vid så unga år fick lära mig förstå ting, som annars höra till mognareår — och för att jag icke gick under på grund av denna lärdom. Mycket var undangjort, då jag kom ut i livet. Många dö vid gamla år utan att ha fått se det jag såg som barn. Och dessa gamla dö utan att ha förstått den underliga byggnad som kallas samhälle och ha gått blinda genom det ännu oförklarligare som kallas Liv. Den närmaste följden av järnvägens fullbordan blev det mest hänsynslösa exploaterande av den småländska skogen. Bönderna lurades och deras skogar blevo pitprops som fick ruttna i engelska kolgruvor.

Men det sjudande liv som plötsligt flammade upp i våra skogar var också något att lära av. Jag såg redan då på det med målarögon och lärde mig beundra arbetet. Hur ofta har jag icke suttit på ett lass stockar och sjungit i kapp med bonden medan den lurvigahästen slog bitar ur isgatan i de väldiga backarna och sträckte ut för livet, ty att stanna betydde döden! Eller på en kolryss från milor längst uppe på åsarna, sjungande och svart som en neger mot vägens och skogarnas vintervithet! Men detta var järnvägens konsekvenser. Nu vill jag berätta om järnvägen och vad som hörde till den.

Det första lokomotiv som körde på N. O. J. var ett litet engelskt arbetsdito vid namn Turfy. Möjligen sviker mig mitt minne, men namnet påminde om Turfy. Och varför inte? Ty adjektivet turfy har med kapplöpning att göra.

Turfy var en liten hostande, spottande och fräsande maskin som säkerligen i anseende till konstruktionen mera närmade sig Stephensons »Rocket» än Nydqvist & Holms sista skapelser. När den skulle uppför en stigning, gav den illusion av lungsot och skulle man med stetoskop ha lyssnat till dess innanmätes funktioner, hade man ögonblickligen ordinerat sanatorium.Lokföraren var min vän. Han hade fallit i beundran över min brådmogenhet i fråga om telegrafering och då jag klev upp på min pall och målmedvetet kallade på Forshult eller Berga för att anmäla tågets avgång: tgtrt=tåg ut rätt tid — eller ankomst: tgnrt=tåg in rätt tid — — — eller om det inte var rätt tid och jag förirrade mig in i siffrornas värld och med ögat på vägguret och handen på nyckeln telegraferade så eller så många minuter över klockan så eller så — kunde han icke dölja sin vilda glädje. Han visade tänderna i sitt av sot och olja svartglänsande ansikte och slog sig på knäna och försäkrade att jag en gång skulle bli trafikchef, om jag fick leva och ha hälsan. Och så bad han min far att jag skulle få följa med hans underbara Turfy till nästa station och åka hem med kvällståget. Ty han ville lära mig att sköta också ett lokomotiv.

Jag darrade av iver, innan min far beslöt sig för att låta mig följa med och när jag änträt maskinen, sattes jag ögonblickligen i arbete. Jag fick lära mig att observera manometern och att hålla i diverse handtag eller spakar, öka och sakta farten och jag kan försäkra att jag verkligen levde. Jag var Gud. Eller åtminstone hans representant på Nässjö—Oskarshamns järnväg, en inskränkning som den senfödde läsaren möjligen finner högst väsentlig. Och ibland tog lokomotivföraren fram en brun flaska ur kolboxen och satte den för munnen och sade skål.

Denne lokförare var en verklig hedersman, men hade intet emot en sup då och då med lämpligt mellanrum. Mitt i ett brunt vilt skägg satt en liten lerpipa laddad med Chandeloupe eller Bellman. Hanbestod av välvilja och älskade sitt yrke. Men när Turfy visade tendenser att sköta sig själv eller icke lyda förarens handgrepp och underliga manipulationer med skruvar och oljeförhållanden, svor lokets herre så förfärligt att man tyckte sig se små blåa lågor spruta ut ur hans röda gap. En bonde skulle ha hoppat av maskinen, men jag som umgåtts med rallare och var expert i deras idiom tyckte att hans reaktion var helt normal. Men det var stämning och romantik i att susa fram på de blanka skenorna tvärsigenom skogen. Maskinen gungade och stötte på sina primitiva fjädrar och man tyckte sig flyga som en skadskjuten and.

En dag hände min barndoms största händelse åtminstone för mig som sjuåring. Jag hade fått lov att följa med min vän och gynnare några kilometer åt Forshult till. Rallare höllo på med reparation av så kallade frostknölar på banan. Det gällde det då ännu icke utklarade skenskarvproblemet och platsen var en hög banvall. Jag stod vid ratten — för att tala symboliskt.

Banan var så ny att man ännu icke hunnit göra staketen färdiga på båda sidor.

I en kurva upptäcker jag en fiende, en tjur som kommit in på banan. Jag bromsade! Jag skrek på föraren: — Farbror, en tjur!!!

Men föraren log bara slött. Han satt på en box och var fjärran från denna världs små bekymmer. Bredvid honom stod en butelj.

Detta är så längesedan att jag nu icke kan påminna mig om det behövdes vidare kraft att bromsa.Men jag lät ångvisslan tjuta i hopp att tjuren skulle förfäras och lämna spåret. Men fruktan var främmande för tjurens psyke och han spurtade mot loket, en ny rival, en fiende, som han måste tillintetgöra. Jag bromsade med mina sjuåriga muskler och loket saktade, men icke tillräckligt. Sammanstötningen var oundviklig och skedde. Jag slöt icke ögonen. Jag tror jag tvärtom spärrade upp dem.

Tjuren vände hornen rakt in mellan bufferterna med avsikt att tillintetgöra Turfy, men han blev själv tillintetgjord. Sen minns jag bara ett krasande, en stöt, en våldsam gungning — vi hade spårat ur och stodo säkert stilla på färska sleepers av småländsk tall. Banan blev röd, rött rann nedför banvallen.

Då vaknade lokomotivföraren. Han var nog ädel att icke förebrå mig, kanske därför att spåret var ju bara ett utan växlingsmöjligheter. Men jag skickades till en banvaktsstuga för att hämta folk. Jag sprangsom en klassisk löpare och inom kort hade jag fått tag i intresserade bönder. Alltid skall jag minnas hur de lade tjuren — eller rättare köttet — på en tralla och försvunno och hur jag sedermera fick springa hem för att rapportera olyckan. Jag var röd av blod ända upp till axlarna, ty jag skulle gubevars hjälpa till att släpa fram resterna av tjuren ur hjul och från pistonger och andra maskindelar. Jag var stolt därför att jag fick leka med och fick vara en man bland män.

Men jag fick aldrig åka på lokomotiv mera. Nu anser jag det också bekvämare att åka efter loket — åtskilliga vagnar akter över i en bekväm kupé och läsa om sista mordet eller sista försnillningen.

Livet på en sådan där liten station var på den tiden bland de tristaste en man kan komma ut för. Men min far sökte förädla tillvaron. Han planterade träd — ett förnämligt företag — och blommor trivdes under min mors och hans vård. Av en ödemark gjorde han det bästa som kunde göras. För mig var hela tillvaron ett under. Nya ting upplevdes dagligen. Min radie från stationshuset blev för varje dag längre och mystiken växte med kvadraten på avståndet. Det var som att erövra nytt land. Och jag dök in i de susande skogarna och drömde väldiga ting. Vid Bohult låg en mosse med tranbär och ett dike som någon torpare grävt. Där lärde jag mig att åka skridskor. Och diket slutade i en vildskog som för mig var befolkad med gemytliga troll och vänliga häxor, goda björnar och vänslande vargar.

Jag fick tidigt lära mig att icke frukta något. Jag hade tendenser att bli mörkrädd. Men jag fick läramig att gå ärenden i svarta höstnätter och gå rakt på ett ljud vars ursprung jag icke förstod och som skrämde. Min far, hos vilken jag icke sett någon rädsla, ingav mig mycket tidigt övertygelsen att en människa som icke gör illa, icke heller har någon anledning att vara rädd.

Men jag var kanhända icke tillräckligt konsekvent, ty jag blev stundom dumdristig. Jag hade observerat att min far, om han någon gång träffade en bekant på tåget, brukade stå på fotsteget och följa med långt på andra sidan växlarna och tala med vännen. Så hoppade han av ung och spänstig — ty han var då som läsaren kan förstå mycket yngre än jag är nu.

Jag hade försökt denna gymnastik, men fick dask i stjärten efter en något vågad avhoppning. Jag fann det praktiskt att stiga upp på ett fotsteg på baksidan av tågsättet för att hoppa av vid ett av mina smultronställen på banvallen.

Men tåget ökade farten. Och banvallen var kantad av sten. Jag visste ju att man måste hoppa av i rörelsens riktning, men jag fann rörelsen för stark. Jag stod på en finkas fotsteg och skälvde av iver och nyfikenhet, förstod att jag, om jag hoppade av, skulle riskera att slå ihjäl mig, och var redan överens med mig själv att följa med till Berga station för att sedan springa hem.

Då lutar sig tågets konduktör ut genom finkans fönster och spottar ut i världsrymden. Antagligen jönköpingssnus.

Han upptäckte mig, den lille mannen, som stod på fotsteget, en bild av villrådighet, och han knöt näven åt mig och skrek något. Jag hoppade rakt ut iuniversum, knöt ihop kroppen och rullade som en boll utför en sluttning, där det inte fanns sten, men bara Epilobium och hallon. Jag hamnade i ett hallonsnår, låg stilla några sekunder och undrade om jag levde. Det rann blod från kinder och händer, men jag levde. Och jag kom plötsligt att tänka på hur ledsna far och mor skulle ha blivit om jag icke hade levat – – – Sen dess har jag aldrig hoppat av ett tåg. Man lär sig alltid något – – –

Under åtskilliga år levde jag i järnvägens tecken. Jag inbillade mig vara en mycket viktig funktionär, då jag fick följa min far på hans mycket samvetsgranna inspektion av växlarna före varje tågs ankomst. Jag fick förtroendet att öppna posten — som då var kombinerad med järnvägen. Jag fick lacka postpåsarna och skriva ut papperen som behövdes. Jag levde en stationsskrivares tämligen monotona liv tills jag fyllt tio à elva år.

Men en dag gjorde jag en kapital dumhet. Sista tåget hade gått från Bohult. Nästa station var Forshult (nu lär finnas stationer emellan) — och min uppgift var att telegrafera till Forshult att tåget gått i rätt tid = tgtrt = **– – –. – .–. –**

Min far hade gått ut i trädgården. Jag knackade Forshults signatur men fick intet svar. Situationen var i så mån viktig att nästa station nödvändigt bör veta att tåget är i annalkande. Det kan ju hända allt möjligt.

Då flög det i mig att jag måste knacka alarmsignalen, S. O. S. = **. . . – – – . . .**, den internationella, ännu brukade.

Alla som ha sysslat med telegrafi veta hur hemsk denna signal låter. Och på den tiden, i järnvägens och telegrafens barndom, lät den om möjligt hemskare än nu. Jag tror att den aldrig förut använts på Nässjö—Oskarshamns järnväg.

Tänken er själva! Klockan bortåt nio på kvällen ljuder ett nödrop: Hjälp!

På alla stationer från Oskarshamn till Nässjö höres skriet S. O. S.= Säve Our Souls!Rädda våra själar.

Min far kom in på expeditionen och jag slutade med nödropet.

— Har du telegraferat tgt till Forshult?

— Forshult svarar inte.

Jag förstod att jag gjort en dumhet.

Min far närmade sig apparaten, men just då hans hand var nära nyckeln kom något som på den tiden kallades »allmänt telegram»:= . . . . = SSSSSS etc. Man telegraferade från Eksjö och frågade om någon olycka hänt på linjen. Någon hade skrikit alarmsignalen. Var det eldsvåda? Var det mord någonstans? Hade Hjert och Tektor gjort inbrott? — ty de båda skurkarna härjade just då i vår hemtrakt.

Saken blev aldrig utredd. Jag teg. Och sedan har jag aldrig ropat Save Our Souls.

Då jag på gamla dar berättade för min far att jag varit orsaken till denna småländska oro, gav han mig en lång blick. Han hade misstänkt att det var jag som åstadkommit förvirringen. Men saken var för länge sedan preskriberad och jag var sedan åtskilliga år mycket äldre än min far var, då jag begick denna hart när kriminella förseelse.

*

Då ett tåg stannar vid någon liten station, samlas traktens befolkning, särskilt pojkar och flickor, för att gapa på vagnar och passagerare. Detta sakförhållande betyder att järnvägen ännu är ny hos ossoch att dess betydelse fortfarande är mycket stor. Allt har kommit slag i slag, uppfinningarna kräla om varandra, man är litet osäker, då det gäller lufttrafiken, men Banan, järnvägen, spåret, är något att hålla sig i. Detta är icke särskilt typiskt för Sverge. Jag har sett samma nyfikenhet överallt i Europa. Vid små anhaltstationer i Sydfrankrike, i Sydtyskland, i

Ryssland, ja, även i Skottland och England samlas traktens befolkning för att beundra — och bli beundrad. Bondpojkarna uppträda tip top och de shinglade eller bobbade pigorna känna sig mogna att möta all konkurrens. När jag för kort tid sedan var nere i Småland, konstaterade jag till min glädje att befolkningens naivitet är densamma som i min ungdom. Där fanns samma gapande på denna märkvärdiga maskin, som kan förflytta gods och människor och där fanns samma naiva beundran för kläderna och hattarna i andraklassen som i min ungdoms vår.

*

Det finns en gammal historia som på ett underbart sätt målar vår nations karaktär. Man skriver att vi äro ett trögt folk, fullt av hetsigheter. Det är möjligen riktigt. Men det finns situationer, då man icke kan utveckla hetsigheten.

Det var på den tiden det icke fanns korridorer i järnvägsvagnarna. Man fick stiga in direkt från perrongen och vart internerad utan tillgång till toalett eller andra raffinerade agremanger. En bonde kom i sista ögonblicket inhoppande i en kupé och konduktören slog igen dörren efter honom och gav tecken till avgång.

Olyckan gjorde att bonden, när konduktören slog igen dörren, fick alla fingrarna på den ena handen i kläm i närheten av gångjärnen. Fingrarna blevo naturligtvis ögonblickligen tunna som flugvingar och det övriga av handen svullnade förfärligt. Men intet var att göra åt saken. Bonden satt fast och led dödsskuggans kval. Efter någon timme stannade tåget äntligen vid nästa station. Och bonden lutade sig mer än vansinnig av smärta ut genom fönstret och skrek: — Ja har fått fingra' imella, ja har fått dom i kläm å dä gör så ont!!!

Konduktören (en konservativ ämbetsman): — Tacka fan för att dä gör ont! Skulle det göra gott, skulle naturligtvis varenda bonde sitta med fingrarna i kläm.

*

Har någon av mina läsare suttit framtill på lokomotivet och slukat kilometer? Min fråga är kanske onödig,ty en stor del av mina läsare är järnvägsmän och bör ha haft tillfälle till denna sensation. Under kriget var jag ett par gånger i Tyskland och träffade händelsevis några ingenjörer som hade göra i närheten av Mannheim. Jag fick följa med från Heidelberg, där jag befann mig, fick åka främst på ett lokomotivs kofångare. Det var lustigt nog i början, men så småningom verkar kilometerslukningen faktiskt som om man skulle svälja räls och räls äro hårdsmälta.

*

Men nu måste jag återgå till min första intention, den jag njöt av, då jag började skriva detta. Jag kände mig så solidarisk med begreppet järnvägsmän, att jag med ens hoppade rakt in i min ungdom. Ty ända till den tidpunkt, då jag måste gå ut i världen och klara mina egna hyskor, har jag mest umgåtts med järnvägsmän. De ha en säregen humor, kanske något av den galghumor, som speciellt tilltalar mig personligen. Och jag hoppas att det är denna galghumor som räddar dem från allvarliga sviter av det uppslitande och monotona arbete, som är deras uppgift.

*

Innan jag slutar måste jag berätta ett ungdomsminne. Då min far blev stationsinspektor i Bohult och järnvägen var alldeles ny, opponerade bönderna sig mot biljettprisen. De ansågo dem oförsynt höga. I socknen fanns en gammal bonde som var verkligt rik och i följd därav ytterligt snål. Jag har svårt att tänka mig hans like på området. Han hade affärer i Oskarshamn och fann så småningom att det blev billigare att resa på tåg dit än att mobilisera en skjuts med häst, havre, hö, kvarter. Varje gång han skulle resa, försökte han pruta ned biljettpriset.

En gång stod jag i biljettluckan, sju år gammal och mycket kavat. Bonden knackade.

— Va köster en bellejätt te Döderhultsvik? (Oskarshamns ursprungliga namn var Döderhultsvik och bönderna använde i det längsta detta. Mellan Bohult och Oskarshamn fanns dåförtiden endast stationen Forshult.)

— En och femti.

— Di säjer att prisera har sjonket – – –

— Nej, det är bestämda priser.Antagligen tyckte bonden att jag var för ung att sköta en biljettförsäljares krävande syssla.

— Men di säjer att dä har sjonket. Hanses pappa har sagt att di sulle sänke prisera – – –

— Det har han inte sagt. Ska det va en biljett?

— Nää, inte för dä priset. Då går ja te Forshult, där får ja'n för sjuttifem öre.

Och gubben knallade i väg hela milen till Forshult, naturligtvis på banan. Ty den vägen var förbjuden och gen.

*

Snart bli järnvägarna antikverade som kommunikationsmedel. Vi höja oss från jorden och dimpa ned på adressorten. Eller sitta i våra länstolar och trycka på en knapp och se och tala med den eller dem vi vilja träffa.

Jag frågade nyligen min kamrat Erik Axel Karlfeldt om han hade skaffat sig radio i likhet med mig.

— Nej, jag vill vara i fred. Rymden är ju full av röster.

I detta ligger något hemskt men underbart storslaget. Friden är slut på jorden. Kanske vi snart bli så mogna för ofriden, att vi icke märka den. Det påstås att nere i Baku i oljedistriktet fanns en ångvissla som tutat dag och natt under trettio år. En natt tystnade den på grund av något fel i maskineriet. Och hela staden vaknade.

KNAPPARNA.

Det ringde på min dörr och Alexej Gregorjevitsch dök in, blyg, illa klädd, orakad. Men jag blev glad, ty han hörde till de bästa ryssar jag träffade i Moskva. Han är arkeolog. Han kysste mig intensivt på båda kinderna och sade: — Du måste hjälpa mig med pass! Har du cigarretter?

— Det är inte såna tider — här har du cigarretter — jag blandar mig inte i politik längre. 1905, 1906, 1907 och senare fanns åtminstone en halv sotjne kosacker — nej inte kosacker, utan intellektuella ryssar som reste omkring i Europa och hette Engström. Men nu har jag tröttnat. Vad menar du? Vad har du gjort? Har du gjort dumheter? Du är ju ingen politiker, du är vetenskapsman.

— Jo, men man tror att jag är farlig, just därför att jag inte har blandat mig i politik. Jag begär ju bara att få skriva min bok om Daghestan färdig. Å — du kan tänka dig! att bada i varma källor, att äta päron och druvor med vin i och torka tobaksblad och träffa alla dessa nomader — å — jag blev god vän med en kurinsk flicka som stal från en kasikumyk uppe i en by som hängde som ett svalbo på en bergklint över en avgrund.

— Nå men vad har du gjort? Var har du varit de här två åren?— Hör på nu! När du hade rest från Moskva, satt jag en kväll på Jar, den där krogen du vet, med skådespelare och flickor och allt. Jag kom in från gatan, för jag frös, och slog mig ner vid ett bord — du vet ju hur närsynt jag är?

Jag visste det, Alexej var bland de närsyntaste människor jag träffat. Hans glasögon verkade nästan sfäriska — och bakom dem sutto två mörkblå abnormt stora pupiller som sågo livshungriga ut, djupa och tragiska. Hans kinder voro tatariskt utstående och under hans tunna näsa hängde ett par stora sinnliga läppar, som levde och rörde sig nervöst även då han icke talade. Han verkade Ryssland på mig.

— Nå, jag hade några milliarder på mig och ville ha ett glas te. Det var varmt i lokalen och flugor, flugor, min bror. Jag knackade på kamraten kyparen och beställde ett glas te, men i samma ögonblick kom en vilseledd fluga innanför mitt högra glasöga. Hon såg ut som en mastodont och jag försökte blinka bort henne. Jag gjorde grimaser och förvred mitt ansikte några sekunder. Kyparen nickade och kom strax tillbaka med det beställda. Men det var icke te, det var ren estnisk sprit eller ryskt hembränt. Jag var törstig och frös och jag tömde halva glaset. Kyparen hade trott att jag med mina försök att blinka bort flugan menat att få sprit i stället för te. Jag ville

kräkas, för du vet att jag inte tycker om sprit. Men nu var det gjort och jag satt och sväljde för att icke bära mig illa åt på krogen. Jag led kval — och plötsligt kommer två karlar fram till mig och säger: Alexej Gregorjevitsch, ni har blinkat åt två burschujer (bourgeois), som sitta där borta vid dörren. Följ med oss!— Jag har inte blinkat åt dem, sade jag. Men det kom en fluga innanför glasögonen.

— Ni är inte nykter, ni är alkoholist. Ni luktar sprit, ni luktar hembränt och ni skyller på en fluga. Ni umgås med burschujer.

— Jag kan inte hjälpa att jag fick sprit i stället för te — jag tömde halva glaset utan att känna vad det var.

— Följ med nu!

— Men jag måste väl betala först.

— Följ med!

Och jag följde med. Ute på gatan stod en del andra häktade med soldater omkring sig och jag åkte i väg med dem till Kasanstationen och om en månad var jag i Sibirien — i Tomsk — och efter en månad till var jag nere i en stenkolsgruva och arbetade. Men nu skall du få höra! En dag fick jag ett paket skickat till Tomsk och i det paketet låg underkläder, kalsonger och undertröjor och två tschervonsi — det var mycket pengar. Och jag undrade vem som hade skickat allt detta till mig och ännu mera att allt kommit fram. Jag tänkte att någon hade reda på att jag hade lätt att bli förkyld, någon vänlig själ som ville göra allt bra för mig. Och en dag då jag skulle rensa en undertröja ren från löss, kom jag att känna på knapparna, vanliga knappar med tyg över. De kändes så märkvärdigt hårda och en natt när jag var ensam, tog jag kniven och skar bort tyget — vet du, min bror, varenda knapp var en fransk louisdor, äkta, fint guld, och när jag tittade efter var varenda knapp i alla undertröjorna och kalsongerna louisdorer.

Då rymde jag — för med pengar kommer man långt.Jag kom över Arkangelsk till Bergen och från Bergen och hit. Men du har ju varit borta. Nu är jag här och du måste hjälpa mig!

— Nu kan du lugnt resa, min gosse, för det är pojkar som dig, som sovjet behöver just nu — vetenskapsmän. Just vetenskapsmän och inte hemmagjorda, okunniga folkskollärartyper. Res till Daghestan igen och fortsätt!

— Men medge att människors öden äro underbara! Bara för att en fluga kom in bakom brillorna fick jag genomleva ett litet helvete av löss och svält och hårt arbete.

— Ville du ha allt detta ogjort?

— Nej!

KÖNSKAMPEN.

Filbunke är gott och svalkande i sommarvärmen, fast jag föredrar kärnmjölk. Icke sån där uschlig separerad utan framställd på gammalt vanligt bondvis med stora smörklimpar i och ett och annat saltkorn som knastrar så där vällustigt mellan visdomständerna. Men denna delikatess är numera nästan omöjlig att förskaffa sig.

Är man av nöden hänvisad till filbunke bör man breda över den ett tjockt lager av ingefära och mycket strösocker. Jag har i Småland sett bönder använda jönköpingssnus i stället för ingefära och socker. Men jag har aldrig lyckats lära mig förstå detta raffinemang.

För några år sedan blev yoghurt, den bulgariska surmjölken, plötsligt modern i vårt land, antagligen av följande orsak. Det har statistiskt visats att i Bulgarien finnas de flesta hundraåringarna. Människorna bli i allmänhet äldre där än i andra länder och enligt den ryske vetenskapsmannen Ilija Metjnikovs undersökningar skulle detta bero på att bulgarerna äta mera surmjölk än andra folkslag. Mjölksyrebakterierna segra i den kamp mellan alla mikroorganismer, som ständigt försiggår i människokroppen. Därför: vill man bli gammal, bör man äta yoghurt.

Även jag har prövat yoghurt men funnit den äcklig i smaken och övergivit den.Emellertid stod en dag i

Östhammars eller Norrtälje Tidning en artikel om den bulgariska surmjölken. Denna artikel lästes av alla gummorna i Grisslehamn och inom kort ägde varje käring i samhället en youghurtkultur — vilken de noga aktade sig att låta sina gubbar få aning om eller njuta av. Varenda käring ville bli hundra år minst, men det var ju onödigt att gubbarna skulle bli så lastgamla och vara till besvär.

Emellertid listade någon av gubbarna ut hemligheten och det dröjde icke länge förrän de började en motattack. De förstörde mangrant sina gummors yoghurtkulturer och ersatte dem med vanliga surmjölksdito.

Ty blotta tanken på att gummorna skulle bli hundra år kom dem att rysa i själarna. De hade haft nog av huskors som uppnått fyrtio eller femtio års ålder.

Det händer mycket underjordiskt även ute i havsbandet och lidelserna flamma där minst lika kraftigt som vid Strandvägen i Stockholm.

Den eviga kampen mellan könen!

EN UTEBLIVEN BANKETT.

Det har meddelats mig att Söndagsnisse-Strix' medarbetare under det olidliga trycket av Hasse Z: s personlighet överenskommit att göra revolution med anledning av hans stundande femtioårsdag och i förhoppning att hans började senilitet skall underlätta detta djärva besluts verkställande. I egenskap av medutgivare kan jag betrakta denna konspiration med ett visst intresse, då den måste anses som ett utslag av hämndkänslor, emedan Hasse ej vill vara med om att bereda sina vänner tillfälle att hylla honom medelst den vid halvsekeldagar sedvanliga banketten.

Denna motvilja mot en enkel hippa är oförklarlig Festföremålet behöver ju inte förtära en droppe om det icke vill, men det glömmer, vilken överväldigande extra tilldelning det berövar de hyllande. Detta är icke vackert i restriktionstider och icke heller i vårkylan.

För övrigt är det mycket osäkert att redaktionsrevolutionen lyckas, om jag icke är med. Ty det enda verkligt effektiva sättet att göra revolution på en redaktion vore att sätta mig till redaktör några dagar, ja, bara en dag, emedan jag absolut saknar förutsättningar att redigera. Efter några timmar skulle hela redaktionslokalen vara ett tohu vabohu. Ingen, icke ens jag själv skulle hitta något och under tiden skulle jag ha förstört tidningens ekonomi genom att av medlidande ha inköpt alla inlämnade manuskript och teckningar.Jag är därför mycket nyfiken, hur medarbetarna skola gå i land med sitt farliga företag.

Men jag återvänder till den uteblivna hippan och avslutar min indignerade protest genom att berätta om en hippa som verkligen blev av.

Fem studenter av Ystads nation hade med anledning av en avlagd tentamen beslutat avhålla en liten fest hos en av dem. Då de med lyckligt resultat arbetat sig in i orgien, kommo de överens att undersöka om någon var nykter. En av sällskapet gick in i en garderob och gömde sig. Men ingen av de andra kunde gissa vem han var.

I tur och ordning gingo de in och gömde sig, men med samma resultat. Detta kallar jag hippa.

Sådant skulle aldrig kunnat hända på den hippa vi nu gått miste om. Ty Hasse själv skulle alltid kunnat gissa vem som gömt sig. Men om han själv gömt sig, är jag icke säker på resultatet.

Ooh nu passar jag på att lyckönska Hasse till de femtio ooh tackar honom för gammal vänskap och gott kamratskap. Måtte han ännu länge kunna stå ut med

Albert Engström.

ENFIN SEUL!

Ur en bortglömd portfölj.

Grisslehamn poststämpelns datum.

Jag är nu åter i Grisslehamn efter att ha irrat omkring i mellersta Sverge några veckor. Likt ljusstrimman efter en komet dröjer mitt minne kvar i människornas hjärtan, om också ej så strålande, ty jag är utan svans, jag försäkrar det vid allt heligt. Hur jag eljest ha vågat tangera badorterna?

Huru mycket behagligare föreföll ej Grisslehamn vid min hemkomst än vid min avresa! Då trängdes jag med sommargäster, som fånigt stödda mot sina alpstavar bligade mot horisonten, stördes av damernas blyga skri av rysning, då de doppade stortån i Ålands hav före badet, förargades över den fnoskiga nyfikenheten och generades av den visserligen förklarliga, men dock väl närgångna beundran, med vilken i synnerhet könet uppvaktade mig.

Och nu äro dessa underliga varelser borta och här är åter rent vatten, för att begagna sjömansspråk. Det är som om hela naturen skulle glädjas åt förändringen, träden kläda sig i festhabit och havet lyser vitt på vågtopparna.

Jag undersökte först om bössorna voro i ordning och om ej det fina saltdammet som genomsyrar atmosfären här uppe, satt rost i piporna, och så gick jag ut i skogen för att se om älgarna varit inne på de

marker, där jag brukar tjuvjaga. Orrarna lyfte ur porssnåren och försvunno i dungarna, en morkulla slängde sig ut ur en videbuske och en spillkråka illhojade borta i tallskogen. Det prasslade i lingonris och gräs, sländorna lyste och surrade och solen sken på min vadmalsrygg, så att snuvan från staden gav sig i väg på egen hand med vinden. Så funderade jag ut att gå ostvart ned till havet för att se om det icke låg fågel i någon av mina lävikar. Det brusade i luften, en blandning av havsdån och vind i gran och talltoppar, och medan jag gick mot bruset, fick jag en idé till en saga om

Mannen, som längtade till havet.

Det var en gång en torpare, som många äro väl det. Den torparen hade bott hela sitt liv mitt i en stor skog och aldrig kommit längre än ett stenkast från sin stuga, då han gick ut för att plocka vindfällen eller hugga ned en fura till ved. Dessemellan satt han på sin förstukvist och lyssnade till suset i trädtopparna, som vajade över hans huvud, och undrade, vad det kunde ha att förtälja, om han skulle kunnat tyda det. Ibland susade det starkare, som om det ville ropa till honom, och ibland svagt, som om det viskat i hans öra. Och torparen vart tungsint av suset, och en obestämd längtan smög sig in i hans själ. Skulle han aldrig lära sig tyda rösterna, som blandades med varandra där uppe? Säkerligen aldrig, ty torparens föräldrar hade icke haft råd att bjuda någon fe som fadder vid hans döpelse, och det är nödvändigt, om man skall kunna lära sig något annat språk än människornas. Och torparen vart alltmera tungsint, och ofta gick han in ikammaren och tog sig en geting ur kuttingen, som stod under hans fållbänk.

Så hände sig en dag, att en sjöman kom vandrande stigen fram, som förde till torpet i skogen. Han var ung, han var glad, hans ögon lyste och han sjöng en visa om den lustige matrosen, som räddade kungens liv och fick prinsessan och halva riket.

På förstukvisten satt torparen, som hans vana var, och sjömannen höll upp i sången om den lustige matrosen och stannade och sjöng:

Hej och hopp, min far! sicken min han har! Har du inte en droppe i flaskan kvar?

— Jag sitter och hör på, hur det susar i trädtopparna, sade torparen.

— Dumbom, sade sjömannen, det är havet som brusar. Jag skall dit, jag, och där ligger min skuta, och nu skall jag resa till Mesopotamien och hämta mig en flicka och en hel skäppa full med gullpengar. Det må du tro är annat liv än att gå och påta i jorden, det, sade sjömannen, och så svängde han sig runt en lång stund på ena klacken och sparkade högt i vädret av bara gott lynne. — Där är ingen ledsen, när det är vind, förstås, och där

hugger vi i alle man så tågen stå som fiolsträngar, och det stänker bara silverpärlor om bogen. Dem säljer vi sedan, när vi kommer i land, och köper oss nubben och bärsan för.

— Hur långt är det till havet? frågade torparen.

— Bara några steg, om en lägger till en fjärdingsväg och ger ett par mil på köpet, sade sjömannen. Du hör ju, varifrån bruset kommer. Följ efter det, men tagbra matsäck med dig, tillade han och skrattade — och så gick han sin väg och torparen lyssnade efter hans sång, medan han försvann bland trädstammarna.

Den kvällen satt torparen länge kvar på sin förstukvist och hörde på suset i skogen. Det var ju inte skogen för resten, det var havet, och han började förstå den där konstiga längtan som fått honom fången allt mer och mer, och så tyckte han, förstås, att det inte skulle vara så tokigt med en flicka från Mesopotamiens land och en skäppa guldpengar och silverpärlorna att köpa nubben och bärsan för också förstås.

När torparen vaknade följande morgon, brusade det mera än någonsin förut. Det riktigt dånade, och hans längtan blev honom övermäktig. Han lagade i ordning sin matsäck med amerikanskt fläsk och rågbröd och tömde ur sin kagge i den lilla blå flaskan, det enda arv han fått efter sina föräldrar, och gav sig i väg åt det håll, varifrån dånet kom som starkast.

Men sjömannen hade varit en lurifax, som alla sjömän äro. Och havet låg långt, långt, många hundra mil från torpet i skogen. Och sjömannen skulle inte alls till någon skuta, ty han hade fått avsked av sin kapten för fylleri och var på väg till staden, som låg åt helt annat håll än havet. För resten var han ingen sjöman utan biträde i en lumphandel och var på luffen, ty ingen ville ha honom i sin tjänst. Så nog blev torparen lurad, alltid!

Men han gick och gick, och stundom brusade det starkare, stundom svagare, än från ett håll, än från ett annat, och under tiden gick hans matsäck åt, och den blå flaskan blev allt lättare och lättare. Men för var gång det brusade starkare, tänkte han på sinflicka i Mesopotamiens land och på skäppan med guldpengarna och på silverpärlorna, och det gav honom förnyade krafter och friskt mod, medan hans längtan blev allt starkare och starkare och matsäcken allt mindre och mindre. Det var heller ingen måttligt stor skog han traskade i.

En dag var slottsherren som ägde skogen ute på jakt med sina gäster. Och medan han följde drevet, fann han bakom en enbuske en blå glasflaska och en nött byxknapp av tenn. Och han blåste i sitt horn och gav fan i drevet, och jaktsällskapet kom dit, och en, som var domare i staden, sade med allvarlig ton: — Här har ett mord blivit begånget!

Men en annan i sällskapet var skald, och hans föräldrar hade haft råd att bjuda en hel skrälldus med feer på hans dopkalas, och därför sade han efter ett ögonblicks betänkande:

— Nej, herr domare, detta är det jordiska av en torpare, som förtärdes av längtan till havet.

Ty vinden i grantopparna viskade det i skaldens öra på sitt språk, och han hade endast behövt några ögonblick för översättningens skull.

Så slutar historien om torparen, som längtade till havet.

MEDESIN.

Ur en gammal portfölj.

Vi sutto och drucko kaffekask hos pråmskeppare Norrström och det var ordentlig vara, inte sån där smörja som tullvaktmästare Janson bjöd på vid begravningen. Å nej — det är dumt att försöka lura oss på varor och tillagning och kokning, när vi så väl känner till råämnena. För man måste medge, att Jansons hembrända var värre än det värsta — men så hade han ju tagit vatten ur hålet nere vid Storvarpet, dit det bara kommer sjö när faen själv ryker från nordosten. Och där hade vattnet legat och blivit grönt och blev fullt av grodyngel. Och när han tog fram sin stora kinesiska putäll och kom och skröt mä'n, så faen var han inte full med grodyngel som

levde, fast han hade kokat och distillerat — grodyngel lever längre än tullvaktmästare — dä lögn att få livet ur tockna där. Inte för att jag har något emot grodyngel! Men när en får en finkelsup i ett dricksglas, där det simmar omkring en femti stycken smådjävlar med stora huven och lång stjärt — tocka där som ska bli grodor — då vägrar jag i vändningen och silar nubben genom näsduken och släpper ut ynglet i pölen igen. För yngel ska leva också. Vi har varit yngel själva, fast vi inte har blivit silade precis — men det skulle behövas ibland. Det förstår man när man sir på dej, tullvaktare!

Janson skrattade, ty han visste ju att jag inte menade något illa med mitt skoj och för resten

har vi så mycket ihop att det är klokast för oss båda att vi inte bli osams. Men så tänkte han att det var bäst att blanda bort korten innan jag hann säga något och så lade han pannskinnet i jämt åtta veck, suckade och sade: — Har I hört att Österbom är död?

— Kors, är Österbom död. Vad dog han av?

— Ja, det förstår ingen människa. Han var frisk för ett halvår sen och gud va hän fick strömming, rik blev han närapå, för sånt fiske som han hade på vårkanten! Och en gång fick han för niehundra kronor lax när han drog i Edersviken. Och i storryssjan fick han lax med — för att inte tala om sik! Det var rent oförnuftigt så mycket fisk han fick. Men rätt som det var så dog han. Han var inte sjuk mer än ett par dar och så en dag, så sa han: Nu dör ja, sa han, å jäklar i mej dog han inte några timmar efteråt.

— Men hör nu Janson, sade jag, skickade de inte efter doktorn?

— Doktorn!! Hörnu Engström, läst har han gjort och tidningsskrivare är han, men så dum trodde jag inte att han var, så han skickar efter doktorer, när folk ska dö. Hör nu Engström — tänk att han, som ändå har seglat med oss här ute och varit med om både faen och hans mor, att han ska tro på läkare och doktorer! Jag säger bara det här: Hanses svåger som dog i kräftan, han hade väl legat ge mej si tre år i sängen och skulle till att dö, sa dom. Doktorn sa att han inte fick supa — och för den delen var han nykter, men så kommer farfarn och säger: Jag skall bota dig, Johannes, såsom att du icke skall döden dö! Den jäkeln hade varit inne i Norrtälje hos doktorn och fått ett reseft och han fick medikamenterna på aboteket,men Österbom dog! Svågern var en sån där dumbom som trodde på doktorer. Såna där jävlar kan ligga- i Uppsala och läsa hundra år i sträck utan att få i sej något förstånd. Jag förstår inte att dom kan få praktik. Å nej — det finns klokare folk än såna där doktorer!

— Hör nu Janson, sade jag, men när Janson hade difteri härom året, då välsignade Janson doktorn som klarade hela familjen med medikamenten

— Dä gjorde jag, Engström, men doktorn visste inte att jag hade två liter under sängen. Dom tog jag — och ingen människa har varit så full som jag då — men det blev min räddning. För resten ska vi inte tala om doktorer! Va faen kan di? Inte ett dugg! Det kan hända att dom skriver ut medikamenter. Men dom hjälper inte. Di skriver ut ett medikament, men hur faen vet dom att det är just det som hjälper. Nej, Engström — skål för resten — en ska göra som morfar min! Det var en klok karl. Han gick till alla doktorer i Stockholm och fick reseft och så köfte han medikamenter på dom reseftena och sen hällde han ihop dom och han blev den störste doktorn i hela Roslagen. När någon blev sjuk, så gick han till morfar och alla visste att boten fanns i hans flaska.

Vi sutto alla tysta och undrade om inte Janson hade rätt.

Hittills hade pråmskepparn icke yttrat sig, men nu gjorde han det.

— Det finns bara ett medikament, sade han, och det är far mins reseft. Han köpte femton långa smala svarta flaskor på en tullauktion i Stockholm, och det var lapislösning — det vet inte ni vad det är, bondbassar, men det är hälsan själv. När gubben fick onti magen, så tog han ett dricksglas och fyllde det till hälften med lapislösning. Så hällde han i pulveriserat gummi och lite terpentin och resten brännvin. Det hällde han i sej och sen kände han sig betydligt bättre. Han köpte för resten all medesin som blev efter folk som dog, han hade en hel byrå full. Som för exempel efter kapten Anström, som hade legat i sängen tretti år och ätit pulver och lapat medesin, allt som blev kvar efter honom köfte han på aktion. Och det är klart, att när så många doktorer hade ordinerat så var det

inte bara rappakalja utan ordentlig medesin. Men han hällde ju alltid i lite brännvin — för den delen — om medesinen var för svag. För brännvin är väl i alla fall det bästa.

— Ja, brännvin är bra, sade Janson, bäst är det för ormbett. Men kommer inte Norrström ihåg kapten Anströms son som var styrman och försökte ta kaptensexamen många gånger, fast det inte gick, för han söp som en svamp. Han reste till Amerika och var där i många år och blev läsarpräst där. Men så längtade han hem och reste hem till gubben som bodde långt ute i Västerviks skärgård. Där predikade han och stog i några veckor, men så en dag kommer han inrusandes till gubben och säger: Ta hit konjak, för jag har blivit biten av en huggorm, sa han.

Jaa, gubben gick ner i källarn efter en liter konjak och det stog inte länge på förrän läsarprästen hade satt i sig litern.

— Men blev han inte full? frågade jag.

— Inte faen, svarade Janson. — Han hade ju varit läsarpräst i Amerika, å dom jävlarna tål va som helst. Bara vana!

AVLYSSNAT I MÄSSEN.

Gamle kapten von Hööken som varit en stor härjare i sina dar börjar alltid då han fått några glas framställa sig själv som varnande exempel. En dag är han inbjuden till fest i sitt gamla regementes officersmäss. Middagen hade varit glad och punschen till kaffet hade kommit fram.

— Se på mej, pojkar och lär av min olycka. Jag är sliten av livet, jag är ett gammalt odugligt vrak — duger ingenting till längre och skall snart gå in i högen — så gott är det för resten. Och sådan är jag bara därför att jag söp så mycket i min ungdom. Men nu har jag måst lägga om på andra bogen och har lärt mig att ta små droppar i stället för stora klunkar, det har välsignelse med sig och det borde ni lära er också, innan det blir för sent! För det finns gränser för en människas förmåga, även om hon är knekt. Jaha, skratta inte ungdomar där borta, jag är en gammal vis, som talar blodigt allvar. Skål på er för resten — — — hör nu vem innerst in i glöröa Gehelsike är det där borta i hörnet som inte dricker i botten, när jag skålar?!! För resten lägger jag bort titlarna med er allihop — jag har varit kadettkamrat med alla era pappor!Löjtnant Kratz: — Förlåt kapten, men det är omöjligt!

v. Hööken: — Omöjligt ? Nehej, det har jag.

Kratz: — Alldeles omöjligt, för min far var inte officer, han var grosshandlare.

v. Hööken: — Håll mun pojke, tror du jag står och ljuger?!

EN RESA I LAPPLAND.

Från Malmö hade jag flugit till Paris. Det hade varit litet gropigt i luften över Belgien men för övrigt mycket angenämnt. Nu befann jag mig i mitt gamla rum i Grand Hôtel du Sénat, Rue de Tournon, och höll just på att göra toalett efter resan. I denna lya hade jag bott många gånger förut, ty dess traditioner älskar jag. Här, framför samma fönster hade en gång Alphonse Daudet och även Gambetta som studenter drömt framtidsdrömmar och betraktat livet på gatan nedanför. Kanske hade de som jag förr i världen gått i nattrocken tvärsöver till den lilla krogen mittemot och tagit »une fine» för att komma i gång igen efter någon lustig natt med kamrater i någon annan lya i detta Quartier Latin, där jag trivs bäst i Paris.

Nu skulle jag emellertid ut i stan och försöka infånga Erik Axel Karlfeldt, som två dagar förut använt den mullvadsartade kommunikationsvehikel som kallas expresståg, detta borgerliga fortskaffningsmedel som släpar sig fram som en trött daggmask över en skuldbelastad jord, och väl vid detta laget givit sig av från Quai Voltaire för att dyka in i något kalejdoskop av sensationer. Men han hade naturligtvis lämnat sin adress på hotellet.

Jag utvalde med yttersta omsorg det sista skriket ur min utsökta kollektion halsdukar och knöt den med

raffinerad omsorg, då det knackade på dörren.— Entrez! ropade jag.

Och vaknade. Jag såg mig omkring förvirrad och fann mig liggande i en rissla mitt ute på Sautusjärvi i norra Lappland. Bredvid mig njöt även min son värmen mellan djurhudarna, men över oss drog en liten snöstorm och solen började bli matt och blek i färgen.

— Vad säger du? frågade min pojke. Och jag berättade min dröm.

Knackningen på min hotellrumsdörr i Paris hade åstadkommits av finnen Stjernström, vår skjutskarl, som knackat ur sin snugga mot sittbrädet. Nu vaknade jag fullständigt till medvetande. Skjutskarlens rygg efter två dygns studier. Vid närmare eftertanke hade jag uppgivit planen för min resa till Paris och plötsligt fått idén att göra en tur i Lappland och andas dess rena luft för att komma ifrån en envis bronchitis. Idén föddes tidigt en morgon och van att handla impulsivt skrev jag ett telegram till min vän Knud Rasmussen, grönlandsfararen, som har samma sympatier för Lappland och samma vänner där som jag, en vänskap grundlagd hos Hjalmar Lundbohm och Karl Johan Bergström,

maaherra, den store hövdingen över det nordligaste Sverge under forna, sällare dagar.

Jag skrev alltså: »Reser till Lappland om torsdag. Följ med! Albert.»

Just då jag stod i begrepp att ringa för att låta något hembiträde telefonera telegrammet, kom min hustru in med ett telegram från Knud: »Reser till Lappland. Har ej tid att stanna i Stockholm. Knud.»

Detta är ju vad människorna kalla ett egendomligt sammanträffande. Men jag kallar det gudomlig konsekvens, en händelse, noga förberedd sedan tidernas början, långt innan nebulosorna började trängas i världsrymden.

Knud Rasmussen hade hunnit till Kiruna en dag före mig och min son för att så snabbt som möjligt kunna förflytta sig till Karesuando, där han ville tillbringa påskdagarna, särskilt annandagen, vilken är lapparnas förnämligaste helgdag. Han hade mobiliserat ögonblickligen tillsammans med Sune Hederström, jägmästaren. Och när jag kom dagen efter, väntade en rissla, anskaffad av goda vänner, i Jukkasjärvi på mig och min son. Till Jukkasjärvi fördes vi i automobil och efter att ha hälsat på Miina och Maria Pappila i gästgivargården, från vilken jag har så många goda och glada minnen, bäddades vi ned i risslan och sträckte vid bjällrornas melodiska pinglande ut över de vita sjöarna, myrarna och fjällvidderna. Snön låg över en meter djup. Solen sken och brände oss som en ofantlig kvartslampa. Snart skulle vi se ut som riktiga turister efter en längre friluftsvistelse, bruna och bussiga, fast utan puder och smink.

Vi fingo uppleva en verklig lapplandsvår — enastunden snöstorm, andra stunden strålande sol och makterna voro oss välvilliga, ty Lappland skänktes oss koncentrerat.

Det gällde att hinna Soppero gästgivargård, dit det är sex mil från Jukkasjärvi. Efter tre mil rastade vi för hästens skull i vilostugan vid Sekkujoki, ty vi reste vintervägen som är ofarbar under sommaren. Få människor bo så isolerade som den finne, som i ett pörte vid vilostugan framlever sin tillvaro. Men även i ödemarken finnas glädjeämnen.

Hans hustru dog förra året på eftersommaren. Det var omöjligt att transportera liket därifrån över de gungande myrarna på stigar där även en ensam man har svårt att taga sig fram. Därför byggde han en neställning under en gran och placerade den döda på några bräder högst uppe för att vilddjuren icke skulle komma åt henne och ämnade vänta till dess vintern kom och han bekvämt kunde föra henne till Jukkasjärvi kyrkogård. Naturligtvis skulle han ha kunnat transportera henne dit, men då måste han enligt egen utsago slå ihjäl en käring till för att kunna klövja sig fram med sin häst. Och lagen förbjuder dylika åtgöranden. Till och med om han gjort det i hastigt mod, hade efterräkningarna blivit obehagliga.

Det blev vinter, myren stelnade och snön kom med möjligheter att forsla liket till graven. Men finnen hade tröttnat på ensamheten och det är omöjligt att leva vid Sekkujoki utan kvinna. Vid första tillfälle skaffade han den feminina kompletteringen och han fick den i riklig måtto i form av två medelålders kvinnor, av vilka den ena hade en fullvuxen dotter.Vad var naturligare än att nybyggaren glömde liket, som fortfarande, fast något

decimerat av fåglar och andra djur, så småningom torkade ihop och tog form efter skelettet. Nybyggaren och hans seralj gingo stundom och tittade på den döda och höljde över henne litet bättre, men livet tag överhand hos dem och vintern gick utan att något gjordes för bisättningen. Vintervägstrafiken hade längesedan börjat och det spred sig skvallervägen en historia att vid Sekkujoki fanns ett lik under en gran och låg och väntade på en hederlig begravning. Men finnen, som levde under inflytande av en ny och sällspord lycka, slog dövörat till ända tills nu nyligen, i mars, någon myndighet ansåg sig befogad att allvarligt föreställa honom det olämpliga i denna pietetslöshet. Äntligen bekvämade han sig till att skaffa sin forna kärlek ett lugnare och värdigare vilorum. Det var icke längre någon tyngd att transportera, ty naturen hade gjort sitt arbete ordentligt.

I ödemarken får man helt andra föreställningar om det passande än till exempel i Stockholm. En historia som den jag nu berättat, väcker intet särskilt uppseende i Lappland och berättas fullständigt lidelsefritt utan indignation eller liknande moraliska löjligheter.

Jag träffade finnen, som högg vår nattved, då vi senare lågo över i vilostugan strax bredvid hans pörte. Han såg sympatisk ut och framför allt vital. Och ved kunde han hugga absolut konstnärligt. Dels av hänsyn och dels därför att jag endast med stor svårighet kunde meddela mig med honom, ville jag icke dissekera hans psyke och vidröra det för mig men ej för honom ömtåliga ämnet. Men vi talade om entam ren som gick omkring och betade strax bredvid. Jag uttryckte min förvåning över att renen icke var med i någon hjord.

— Nej, det finns renar som äro enslingar och icke äro som andra renar. De bli litet konstiga. Den här följer aldrig med någon hjord utan håller sig här sedan två år. Han har blivit sådan bara — — —

Naturligtvis fick jag detta i översättning, ty mitt finska ordförråd börjar bli beklagligt litet.

På kvällen kommo vi till Soppero och åto middag i gästgivargården. Härlig salt sik och naturligtvis renkött och pannkaka. I alltför korta sängar somnade vi efter en kaffeorgie med tre finnar. Då jag yttrade en önskan att få ligga på golvet, svarade värdinnan att när maaherra Bergström kunnat ligga i en sådan säng som min utan att klaga, borde den kunna passa för mig också. Jag klagade icke, men sov dåligt. Vi skulle resa i dagningen, men jag var färdigklädd långt förut. Jag roade mig med att närmare studera rummet. På väggen hängde ett vackert naivt porträtt av Johan Raattamaa, læstadianismens mest vördade apostel i dessa trakter. Och på en byrå stod en bröstbild i glasgjutning av Oscar II, ett fruktansvärt minne från Stockholmsutställningen 1897. Den användes av resande att dricka ur, ty den var icke massiv och rymde en lagom sup i sitt inre. Begreppet veneration är beroende av latituden.

Nu gick vägen genom skog, över myrar och höjde sig, ty vi nalkades fjälltrakter. Tulasvaara låg bländande vitt i morgonsolen och jag började fundera över min försumlighet att icke ta med snöglasögon. Mäntyvaara och Kuormakka fjäll lyste och ur snöndöko björkskogstopparna upp så att fjällsidorna verkade orakade kinder. Riporna flaxade ur vägen för oss och sågo ut som vita jungfrudrömmar. Nu voro vi inne på landsvägen. Men vad är en landsväg när snön ligger halvannan meter djup? Risslans spår äro smala. Det behövs bara att hästen tar ett Steg, en decimeter utom spåret — och han sjunker ned till halsen i ett moln av snö. Men både häst och skjutskarl kunna sin sak och vi kapsejsa icke. VID IDIVUOMA Det är kanske onödigt att räkna upp namnen på alla fjäll vi passera, men de tilltala min fantasi — Luspavaara, Jerivaara, Rovavaara — och plötsligt komma vi in på sluttningen mot Suolajokis dal. Där finns en vilostuga, men utan fönster, illa underhållen, oduglig för människor och djur.

Vi fortsätta till Idivuoma gästgivargård och vila hästen där ett par timmar, resa förbi Kellovaara, Mertavaara i strålande solsken. En renhjord passera vi och hinna vinka en hälsning åt en ensam lapp som glider fram som en naturkraft genom den låga björkskogen. Och efter en oändligt trist väg över döda vidder

sänker sig terrängen och i fjärran upptäcka vi Karesuando by. Vi äro bruna av sol då vi äntligen hamna i prästgården, där Knud Rasmussen och hans sällskap blivit härbärgerade i Læstadii gamla pörte. Men åt mig, som var äldst, var rum berett hos kyrkoherden, där jag mottogs med en älskvärdhet, som alltid skall bevaras i tacksamt minne. All kulturell komfort som kan åstadkommas i dessa bygder, stod mig helt plötsligt till buds. Men i pörtet

satt Knud framför en flammande brasa och kokade renkött, iklädd en eskimådräkt av vildrenshud från Alaska. Han såg helt fantastisk ut. I britsarna lågo eller sutto våra vänner och verkade arktisk expedition så gott sig göra lät. LAESTADII PÖRTE I KARESUANDO Tre dagar stannade vi i Karesuando och njöto ostörd glädje, vänskap och trevnad. Tack vare lappfogden Holms omtanke fingo vi bli gäster i en lappkåta vid Rajajoki. Snöstormar och vindstilla med brännande sol fingo vi uppleva om vartannat. I kyrkan åhörde vi predikningar på finska. Vi hade väntat oss

Abiskojokk 25.4.1927. sensationen av en liikutuksia, men den uteblev. Nattvardsgången med hundratals lappar i deras färgrika dräkter var storartad och stämningsfull, om också

hundar och gråtande barn stundom gjorde poesin väl kraftig.

Vi voro över på finska sidan och gästade ett pörte, där vi tvungos skära genom en atmosfär som livligt underhölls i anseende till konsistensen av rökande tulltjänstemän, lappar och finnar. Ett så aromatiskt dunkel har jag sällan upplevat.

Jag vill särskilt framhålla att vi icke smugglade sprit, fast en möjlighet i den vägen helt säkert icke varit utesluten. LAPPAR Vi besökte en handelsbod i Karesuando, men ingen var hemma. Vi beundrade rikedomen av lagret en stund men måste slutligen gå därifrån ty ingen kom. Här uppe trives ärligheten — Gud vare tack och lov. Ingen stänger sin dörr ens om nätterna, ty det vore en förolämpning mot grannar och resande.

Vi besökte drottning Viktorias lapphem och sjukhem, en högst sympatisk inrättning. Vi bjödos på middag hos välvilliga och intressanta människor och fingo konserverade aprikoser till efterrätt.

Jag träffade min gamle vän Tuoremaa, med vilken

jag en gång gjort en expedition nära nog runt hela Torne träsk. Hans röda skägg hade fått stänk av vitt, men han påstod sig kunna bära nästan lika mycket som för tjugufem år sedan, då vi vadade genom strida vårälvar och fiskade och åkte i forsbåtar. Men detta var i ungdomens vår. Vi snusade tillsammans under inflytande av gamla minnen och jag bjöd Tuoremaa att lägga in en mullbänk. Lysande av glädje stoppade han in så mycket som fanns plats för inom hans stora skägg. Han såg litet medtagen ut och hans ögon hade en viss likhet med tennknappar. Men då han andades på mig, förstod jag. Det var påsk och fest. Han sade sig ha haft en liten hjärnblödning, men andedräkten påminde om något bekant från Stockholms skärgård på den tiden då tyska och estniska skutor lågo och konkurrerade med varandra utanför tremilsgränsen. EN FINNEEN LAPP Men jag skall knappast berätta mera. Det vore att upprepa mig själv, ty jag har redan hunnit skriva åtskilligt om Lappland och för var gång jag rest därhar jag upplevat samma verkliga glädje som nu och inandats samma hälsa både till kropp och själ.

Vi togo avsked av vårt älskvärda värdfolk, kyrkoherdens, och kokade vårt sista renkok i Læstadii pörte tidigt en morgon. Knud Rasmussen var vår kock och vi glänste om munnar och hakor av renfett, ljuvlig buljong och mot gommarna smältande rentungor. Vi reste tillbaka och vilade i samma vilostugor, sovo i samma gästgivargårdar. Knud övervakade med aldrig svikande sakkunnighet eldens inverkan på grytornas innehåll.

Men jag glömde berätta att på det fjäll, Vuokasenkero, som kupolaktigt höjer sig inom synhåll västvart från Karesuando häckar lappspoven, myrspoven är kanske bättre namn, Limosa lapponica. Det är hans enda häckningsplats i Sverge. Fjället borde naturskyddas.

På hemvägen passerade vi åter renhjordar. Fem sångsvanar sträckte över vår väg en gång. Två korpar sågo vi. En örn svävade över Suolajokis kanjon, där jaktfalken häckar. Snösparvar flögo i stora flockar.

Lappland är bra ännu så länge och det skall dröja länge innan det blir förstört — om det kan förstöras. Men spriten från finska sidan är icke bra för befolkningen och från Norge kommer till och med eter, och snart kan man måhända köpa kokain där med samma lätthet som på Rotonde i Paris.

En man hade tagit en ordentlig sup eter och tände omedelbart därpå en cigarrett. Elden började flamma ur hans käft och han stod hjälplös, tills en behjärtad människa kom på tanken att säga till honom att försöka hålla ihop munnen. Flammorna slocknade genast. Men han hade varit nära döden.För resten vet jag få företag som äro så i

allo livgivande och glädjebringande som den resa vi gjorde. Men vi hade också tur att bli omhändertagna av goda människor. Det kan väl icke vara indiskret att på detta sätt tacka disponenterna i Kiruna och Malmberget för en underbar gästfrihet, visserligen byggd på tradition från forna dagar, men lika god och förnämlig som förr i världen, då vi nästan räknade oss till pioniärerna, Rasmussen och jag. Båda längta vi alltid tillbaka och hota med nya invasioner så länge livet hänger i.

Överlämnad åt sig själv kommer den resande stundom ut för oanade strapatser och försakelser. En lapplandsvän berättade att han och hans sällskap en gång ledo nöd på grund av brist på det nödvändigaste.

— Vi måste koka te på en gammal strumpa. Det var visserligen surrogat, men det blev starkt — och färgen blev illusorisk. EN FINNE

MED ANLEDNING AV HELGEN.

För tillfället består jag uteslutande av goda önskningar åt alla, vänner och fiender. Julen har det med sig att man veknar till ett slag och vill ta hela världen i famn. Man är inte så noga med om sällskapet är litet blandat. Och denna känsla hoppas jag skall stanna i mitt hjärta allt framgent och inte bara över helgen.

Ty jag är icke alls egocentrisk. Jag vill bara skänka. Men ledsamt nog har jag intet att skänka och mindre blir det, ju äldre jag blir. Jag hade i min ungdom den naiva tron, att man, om man arbetar mycket, en gång skall komma i så god situation att man uteslutande kan ägna sig åt att ge. Men livet är hårt och obevekligt, det är som ett bolag, utan hjärta. Ty ett bolag får icke ha hjärta. Dess medlemmar kunna och få ha det, men som sammanslutning måste det vara utan.

Emellertid är jag ung nog att kunna glädja mig åt snöflingornas vackra dans utanför mitt fönster. Och min själ är ännu varm efter de goda leenden och gåvor som på gammaldags vis mötte mig — helgdagsleenden och helgdagsgåvor.

Men nu vill jag ha mera snö, som skall täcka allt och nivellera. Det är lugnt att vistas i en nivellerad värld. Allt fult är försvunnet, inga vassa kanter kännas, allt är mjukt och gott att vandra på.

Men många kunna icke njuta av helgen, emedanderas hjärtan äro fulla av oro för nästa dags händelser. På julafton mötte jag en man som bad om en slant. Det hade redan mörknat i skyn, men gatorna strålade i dyrbart sken. Han sade: — Ge mej en slant, förlåt att jag tigger, men nöden har ingen lag — åtminstone inget glatt lag — kan inte redaktörn ta in den vitsen i tidningen?

— Är ni gift? frågade jag.

— Skulle bara fattas! Jag har det nog jäkligt ändå. Men vad vill redaktörn betala för vitsen?

— Fem kronor, var så god! Men vart skall ni nu ta vägen? Bor ni någonstans?

— Åjo, men i den busan vill jag inte bo i natt. Jag går välan in på krogen och får mej lite varmt, och sen går jag ner på Odengatan och ställer till litet bråk. Så har jag min julafton klar. För i finkan är det uppvärmt och skönt. Tack redaktörn och god jul!

STOCKHOLMARE PÅ SOMMARNÖJE.

Ur en gammal portfölj.

Drömmar gå som strömmar. Jag drömde i natt, att jag smugglade på ett ganska originellt sätt. Jag drömde, att jag av misstag på en auktion inropat en urgammal velociped i stället lör en vävstol. Den kostade mig sextio kronor I ringarna på denna velociped smugglade jag kramsfågel genom en stadsport en regnig och kall natt. Sadeln satt

alldeles tokigt och tramporna bestodo av något slags luftpumpar, med vilka jag arbetade förtvivlat. Jag körde emot en husknut.

Jag vaknade sönderbråkad i alla lemmar och med snuva.

Vad en sådan dröm kan betyda, är inte lätt att säga. Det skulle glädja mig att höra den drömkunnige läsarens åsikt.

Men dagen som randades, vart full av vedermöda och jakt på sommargäster. Som varje bildad europé nu vet, har jag på min stora inkörsgrind uppsatt ett Förbjuden ingång för sommargäster och lustresande. En längre tid har detta anslag någorlunda respekterats, sedan jag en dag hittade på att uppträda absolut naken här och där inom mitt område. (Jag antar, att varje egendomsägare har rättighet att gå naken inom sitt område.)

De unga damerna flydde huvudstupa, lämnade sina stavar, i synnerhet om de åtföljdes av unga kavaljerer.

Även de medelålders damerna visade en viss motvilja för promenader på mina vägar, då deras män voro med dem. Men de mera ålderstigna, vilka leva i det förflutna och gärna som Lots hustru vända blicken tillbaka även med risk att bli saltstoder, mot dem hjälpte ej ens den mest klassiska nakenhet.

Icke som om jag alltid skulle gå naken! Jag har gjort det några gånger på väg till mitt badhus och var och en fick skylla sig själv. Oftast går jag iklädd ett efter klimatet avpassat fikonlöv, nämligen jaktdräkt.

Nåväl, som det heter. Jag satt efter min sillfrukost i trädgården och studerade likgiltigt en högst smickrande artikel om Strix i The Bombay Gazette, då jag observerade två damer sysselsatta med att studera mitt anslag. Den ena kunde vara omkring fyrtio år och föreföll ogift. Den andra var en gammal vithårig, elegant klädd gumma med ett ärevördigt utseende, ädla i livet luttrade drag, eller vad det kallas. Hon verkade ungefär som jag föreställer mig Gracchernas moder eller någon annan gammal fin patriciermatrona.

Dessa båda damer stavade högt på mitt anslag, vilket i förbigående sagt är mycket tydligt präntat i fet antikva, bara versaler.

Så säger den gamla patriciskan:

— Vet du Beata, vi gå in ändå!

— Ja visst gör vi dä!

De avancerade och jag mötte dem en bit inne i trädgården. Efter en djup, men bestämd bugning frågade jag, om besöket gällde mig och varmed jag i så fall kunde stå till tjänst.

Nej, de skulle bara promenera.

Hade inte damerna läst anslaget?— Nej! svarade den gamla ärevördiga. Vi ha visst inte sett något anslag! Och Beata tillfogade: — Nej vi ha inte sett något anslag alis!

Nu har jag egendomligt nog icke vördnad för annan ålderdom än den vördnadsvärda, varför jag tillät mig fråga, om innanläsning ingått i de skolämnen som någon gång på 1700-talet sysselsatt deras barndom. Ty jag kunde ju icke absolut säkert veta, om deras kunskaper medgåvo dem att rätt tyda mitt anslag.

— Jag kunde läsa långt innan redaktörn blev född, sade den vördnadsvärda med hot i sin ädla blick.

— Då ser jag mig nödsakad konstatera, att ni ljuger, då ni säger er inte ha läst anslaget. Det är smärtsamt att höra en åldring på gravens brädd inte tveka att smutsa sina läppar med en lögn. Låt mig erbjuda er min arm som stöd, så skall jag ha äran ledsaga er tillbaka ut.

Den ärevördiga mätte mig med ögonen från huvud till fot, kastade en hopplös blick på den fyrtioåriga Beata, knäppte ihop händerna och höjde ansiktet mot himmeln samt utbrast:

— Gud, vilka människor man kan träffa på! Har du hört på maken Beata?! Ni oförskäm... Jag såg, att en ordström var i antågande, varför jag, helt kortfattat, avbröt samtalet genom att säga: — Nu tar Beata sitt

vördnadsvärda sällskap med sig och pallrar sig i väg, i annat fall går jag efter min kamera!

Detta verkade. Jag kunde kanske ha undvikit hårda ord och klarat skivan med bara kameran. Den fyrtioåriga Beata tog åldringen under armen och masadei väg, som om hon haft en svärmare i sprundet på sin promenadklänning. Stockholmare på sommarnöje!

Efter ett par timmar hörde jag skratt och flickröster från vägen som för till min port. Jag hörde rösternas ungdomliga ägare stanna och diskutera faran av att gå in och en mörk alt avgjorde det hela genom att säga: — Det är nog inte så farligt. Vid den här tiden är redaktören alltid ute på sjön. Vi gå in!

Jag gick en omväg och mötte damerna vid min ladugård.

— Söker damerna någon?

— Nej, vi skulle gå och bada.

— Har inte damerna läst anslaget?

— Nej vi ha inte sett något anslag! ä, snälla redaktörn, kan vi inte få gå in?

Det är svårt att hålla stången mot så många bedårande och bevekande blickar, men jag var fast och bestämd.

— Jag beklagar, men jag måste fasthålla min princip. Om jag ger er tillåtelse, måste jag ge alla. Jag hoppas, att ni respekterar min önskan i det här fallet.

Men de vägrade, de unga sköna, och fortsatte helt ogenerat. Vad återstod mig annat än att hämta min kamera och ställa upp den vid badstället, innan de sköna hunnit dit. Märkvärdigt nog gjorde de helt om. Stockholmare på sommarnöje!

Någon stund efteråt hörde jag, att en elegant herre i sportkostym och med vit hatt visslande gått igenom min grind. Jag promenerade nedåt klipporna. Där satt mannen i färd med att kläda av sig.— Har ni inte sett anslaget?

— Jo, det har jag gjort. Får man inte bada här?

— Nej, det står tydligt på anslaget.

— Är det ni, som är ägaren?

— Ja, och jag ber, att ni klär på er och avlägsnar er.

— Vad fan har jag för garanti, att ni är ägaren. Jag badar för resten här nu och skall sedermera ta reda på, om ni är ägaren eller ej.

— Vad heter ni?

— Det angår er inte!

Varför jag närmade mig inkräktaren och tog ett fast tag i hans öra samt vred det runt ett par gånger.

Han tycktes först ha för avsikt att försvara sig, men lagen om hemgång framskymtade tydligen för hans inre blick, varför han fann sig föranlåten att under mitt överinseende dra på sig sina grannlåtspaltor och vid min sida anträda återtåget. Vår konversation under tiden relaterar jag inte, ej heller mina kroppsrörelser, då han ej ville göra nog hastig fart vid passerandet av grinden. Stockholmare (och därtill ämbetsman) på sommarnöje!

På eftermiddagen körde jag ut en lika elegant individ, som, sedan han kommit ut på landsvägen, räckte ut tungan åt mig från sin bicykel. Om han därmed trodde sig förolämpa mig, vet jag ej. Stockholmare på sommarnöje.

Dagen var emellertid full av såväl kroppslig som andlig motion.

Jag hoppas, att dessa rader måtte komma under de utkörda sommargästernas ögon och dessutom varda en lärdom för dem, som framdeles ämna sig hit. Här har varit mycket fridfullt ett par månader, men denhär dagen skall jag utmärka med en svart sten. Snart är dock hösten här, och vi urinvånare få njuta både lugn och stormar ostörda. Höst och vinter är Grisslehamn idealiskt, och om sommaren skall det nog bli det också, om jag får leva och ha

hälsan.

*

Alltså: Om någon skulle drömma, att han smugglar kramsfågel i ringarna på en gammal bicykel, betyder det, att han under dagens lopp får köra ut en ovanlig massa sommargäster.

HERR SJÖLINS ÅTERKOMST.

Affärsmannen herr Sjölin hade gulaschat under kriget, köpt en magnifik villa i skärgården och dito motorbåt, gift sig och levde flott efter sitt stånd. Få voro så schangtila som herr Sjölin. Men det visade sig efter kriget att rikedomen var något ihålig. Visserligen behöll herrskapet sin höga levnadsstandard och frun levde fortfarande i tron på den jordiska lyckans beständighet, men en dag försvann herr Sjölin under besynnerliga omständigheter på en motorbåtsfärd.

Han hade helt enkelt dränkt sig och överlät åt sina bolagsmän att reda upp affärerna.

Frun var otröstlig och utfäste en belöning av tusen (1,000) kronor åt den som kunde ta reda på det jordiska av Sjölin, ty i vigd jord skulle han. Man visste ungefär var han försvunnit och skärgårdsborna blevo intresserade. De började dragga och titta litet varstans i stränderna.

Tiden gick och så småningom glömdes Sjölin av gubbarna där ute. De hade tröttnat på att söka och tusenlappen upphörde att hägra för dem — för alla utom för en, den gamle fiskaren och vikingen Johan Vesterbom. Denne hade helt enkelt givit sig Den Onde på att han skulle ta reda på så mycket av Sjölin som ål och märlor möjligen kunde ha lämnat kvar under kampen för tillvaron.

Bortåt ett år gick. Sjölins firma levde fortfarande men blev allt ihåligare och den nye direktören måsteställa till lysande fester för att hålla det hela flytande. Fru Sjölins sorg började mattas av och det saknades icke giljare till hennes sagolika förmögenhet och yppiga skönhet.

En vacker dag hittade Johan Vesterbom Sjölin. Han låg och guppade i vassen i lä under Norrön, dit strömmen brukar föra allt bråte och skräp. Det var inte mycket kvar av Sjölin, men han kunde i alla fall identifieras och kläderna kändes igen fast byxorna hade förlorat pressningen och stärkelsen gått ur skjortbröstet.

Vesterbom hällde Sjölin i en säck och seglade till fru Sjölins villa, där friarna svärmåde liksom fordom hos fru Odysseus. Vesterbom masade upp i köket och bad att få tala med frun. Hon kom.

— Jaha, nu har ja liksom att hittat kärn hennes å nu skulle ja välan ha den där tusenlappen! Ja har Sjölin nere i ekan.

Fru Sjölin höll på att dåna. Det kom som en överraskning, kan man förstå. Ty fru Sjölin hade nästan glömt Sjölin. Åtminstone hade hans minne bleknat betänkligt. Hon tyckte att hon varit något lättsinnig med den där hittelönen.

— Ja — — hm — — det är nu så länge — sedan

— — det var inte precis meningen — — —

Hon stod handfallen och visste inte riktigt vad hon skulle säga.

— Hör nu Vesterbom — tusen kronor är mycket pengar och det är som sagt så längesedan nu. Skulle — — skulle inte Vesterbom kunna nöja sig med femhundra kronor — — —?Ty något skulle hon väl betala och inte ville hon heller visa sig småaktig.

Men Vesterbom var en stolt man, en fiskare och viking. Han ilsknade till. Jaså, hon var ett sådant herrskapsfruntimmer! Som lovar en tusenlapp ooh sen vill pruta ner belöningen till femhundra! Men Vesterbom var inte en som lät lura sig och inte satt han heller i sjön, vad pengar på banken anbelangar.

Pigorna hade hört samtalet och inom ett par sekunder visste fru Sjölins gäster att Sjölin var återfunnen.

Vesterbom hade rest sig och gick rakryggad ut på gården. Han ville inte resonera med en sådan som fru Sjölin.

Alldeles bragt ur koncepterna följde hon den ärlige upphittaren ut på gårdsplanen. Och gästerna följde också med.

— Hör nu Vesterbom — nej, gå inte än! — vi kan väl talas vid om saken! ropade frun. — Hör nu Vesterbom! skrek hon.

Majestätiskt vände Vesterbom sig om och sade:

— Nehej, frun, ja prutar inte. Behåll hon sina femhundra kronor, så behåller ja Sjölin.

JAKOB OCH ROSA.

Efter nordlig storm hade ett par nyss sjösatta ejderungar skilts från modern och drivit i land vid gumman Erikssons brygga på Huvudskär. Gumman var särskilt dan med djur och förbarmade sig över de moderlösa. Det var mycket kallt den morgonen hon upptäckte dem kravlande bland tång och skräp i stranden. Knubbig och varm som hon var stoppade hon dem innanför särken. Där lågo de fint och så bar hon in dem i stugan, matade dem med gryn och små strömmingsbitar och omhuldade dem på alla sätt. Om nätterna hade hon dem hos sig i sängen. Det var inte lätt att sköta dem i början och gumman brukade säga:

— Jag har haft åtta barn, men jag har aldrig haft så myckel besvär med något som med de här.

Ejderungarna blevo genast mycket tama och goda vänner med alla på skäret, barn och kattor inte undantagna. Särskilt höllo de sig till barnen. De bodde i köket och osnyggade så färfärligt, att de måste köras ut ideligen, ty de fingo mera mat än vilda ejdrar och utvecklades hastigare än sådana. När de blevo flygfärdiga flögo de ut om morgnarna med sina vilda släktingar och fiskade med dem men summo alltid tillbaka om kvällarna. Av den myckna maten blevo de under sommarens lopp feta och stora »som kalkoner» försäkrade den som berättat mig detta ochslutligen kunde man urskilja könet. Gudingen döptes då till Jakob och ådan till Rosa.

När skotar eller andra fiskebragder togos upp infunno de sig alltid för att få sina godbitar. En gång skulle man segla till Dalarö med strömming och Jakob kom och slog ned vid båten och lät sig tagas ombord. Ty Jakob blev något tamare än Rosa. Man brukade fråga gumman Eriksson: — Nå hur mår ejdrarna?

— Jo bra. Rosa gav sig i väg klockan sju i morse, men Jakob låg till klockan nio.

Den som inte behöver arbeta för födan blir nämligen lätt lat och morgonsömnig.

— Ja, sade berättaren, de var så tama och fräcka, att det var en riktig glädje åt'et. Men när det blev höststräck och man skulle börja jaga för vettar, vart det nödvändigt att måla dem med mönja i nackarna för att inte skjuta dem av misstag. De höllo sig kvar till långt in på senhösten. Men en dag voro de alldeles borta. Vi tror att det var några jäkla stockholmare som blev nyfikna på det nya ejderslaget med röda nackar. Jaha, så var det med Jakob och Rosa! Men nog Var det synd att skjuta dom!

— Ja, sade jag, stockholmare är ett särskilt släkte. Men man kan ju inte undra på att de tyr sig hit, så vackert som här är — ty jag låg för tillfället för storm i hamnen. — Och friskt är det! Mycket friskare än i Stockholm!

— Ja, nog är luften oförskämd alltid! Den är det inget fel på! **Barndomsminnen**

Det lider mot jul och morgnarna äro frostiga. Nyss var jag nere i Småland, i min hembygd, och där hade fallit snö redan i oktober. Men den ligger ju också högst uppe i höglandet där man är närmare molnen.

Från min bil såg jag en glimt av min barndoms vilda sjö och med ens blev hjärnan tung av minnen. Till största delen är den kransad av tvärbranta berg och få och små äro gårdarna på dess stränder. Den är bottenlös på ett ställe, säger folket, och naturligtvis har jag undersökt detta sakförhållande medan jag var tillräckligt ung för att

tro. Ett långt klädstreck, ett draksnöre och tre metrevar räckte icke till botten. För att vara på den säkra sidan och förberedda på alla möjligheter hade jag med mina tre kamrater låtit smeden göra i ordning en stor krok och på den satte

vi en fläskbit Ett ordentligt sänke hade vi också, en väldig källarnyckel. Vi sutto andlöst väntande i ekan anande napp av näcken eller andra vidunder som befolkade djupet. Men slutligen tröttnade vi och drogo upp. Fläskbiten var försvunnen. Det var högst mystiskt. Alltså funnos djur där nere och vi föresatte oss att fiska mera systematiskt och med bättre doningar. Men till detta behövdes pengar. Vi behövde det längsta snöre som fanns i Eksjö. Hur mycket kunde vi behöva ungefär? Ett snöre av en mils längd borde vara lagom, men detta var nog dyrt. Och huru skaffa pengar? Vår sammanlagda kassa var bara trettio öre. Det är tungt att vara fattig. Men vi skulle spara och försaka. Tänk om vi finge upp näcken själv! Vi skulle förevisa honom i ett tält på Eksjö marknad och ta en hel riksdaler i inträdesavgift. Vi skulle bli rika karlar och resa omkring på alla marknader med näcken, till Ingatorps marknad och Brostugan och Vetlanda. Och så skulle vi köpa alla tre herrgårdarna i socknen och äta körsbär tills vi inte orkade mera — och detta i våra egna trädgårdar, där man slapp vara rädd för stryk om man klättrade upp i ett träd.

Ty vi hade blivit överraskade tillsammans i toppen på det största bigarråträd som fanns på Östraby. Hur vi kommo ned mindes ingen av oss, men vi förföljdes långt in i skogen av statdrängen som kom efter oss med en stor uppslagen fällkniv och svor på att han skulle gälla oss — drängars vanliga hot mot småpojkar på den tiden. Men han hade storstövlar och vi voro barfota. Fördelarna voro på vår sida. Och för resten hade vi hunnit äta oss nästan mätta, så att ingen skada var egentligen skedd.Mina tre kamrater hette Agust, Kalle och Emil. De gingo i Eksjö lägre allmänna läroverk i tredje klassen. Jag läste hemma för informator och skulle upp i fjärde nästa år. Jag var yngst. Agusts far var bonde och bodde vid sjön just där en av Emåns bifloder flyter ut, en liten bäck visserligen, men nog kraftig att nedanför oset draga ett kvarnhjul av blygsamt små dimensioner, men nog stort för oss att springa som ekorrar i, om man icke drog på för mycket vatten. Det var en farlig lek, men full av levande spänning.

Kalles far var soldat vid Kalmar regemente och Emil var son av en änka som bodde en halvmil från sjön i en av de fattigaste men snyggaste backstugor jag sett.

Agust var den mest företagsamme av oss, när det gällde rackartyg. Han var nästan fullvuxen och förfärligt stark. Hans näsa var mycket stor och vackert böjd. Detta var ett släktdrag, men ganska besvärligt, ty den var i vägen då det gällde slagsmål. Hon var aldrig riktigt hel så länge jag minns henne.

Emellertid gick sommaren under arbete för mig och gemensamma nöjen för oss alla fyra. Vi metade ofta aborrar och höllo dagslånga överläggningar om sättet att skaffa pengar till en tillräckligt lång lina att mäta djupet i sjön med. Vi hade också varit lättsinniga, ty allt det vi sparat hade gått åt på Ingatorps marknad. Nu kom eftertankens kranka blekhet med ruelse och ömsesidiga beskyllningar för överdådigt levnadssätt vid marknaden. Men där hade funnits för många lockelser för oss — en cirkus och en neger som kunde vända ut och in på ögonen och vråla av hunger efter bondkött.Ingenting hade vi att omsätta i pengar. Ingen av oss ägde en klocka, men jag hade en snusdosa av silver, en vacker oval pjäs, som tillhört min morfar. Det vill säga, den var icke riktigt min, men min mor hade lovat att jag en gång skulle få ärva den. Jag fick stundom låna den att ha pepparnejlikor i om söndagarna, men den måste alltid återställas innan jag gick till sängs. Kring den dosan rörde sig mina kamraters tankar, ty den var förgylld inuti och måste således vara ohyggligt dyrbar — och den var ju egentligen min, fast — — — ja, detta med dosan var ett verkligt problem för ett pojksamvete, tills problemet löstes på följande sätt.

Agusts syster skulle gifta sig och det skulle bli storbröllop i gården. Jag var också bjuden, ty det skulle komma en massa andra ungdomar som jag kände, bondpojkar från halva socknen, och det skulle dansas på logen.

Alla dessa pojkar snusade eller tuggade snus, och jag ville icke gå till allmänt åtlöje bland dem utan dosa. Utan att fråga min mor tog jag dosan, gick till handelsboden och fick dyrgripen fylld med snus för en tvåöring. Jag var en man, en bjässe, med en mans verkliga och viktigaste attribut i fickan. Jag gick på bröllopet.

Jag var tolv år gammal, en långskranglig pojke som väl kunde ha varit femton. Denna min längd var det väl som åstadkom att jag blev bjuden på kaffekask för första gången i mitt liv. Den kändes underlig i smaken och man blev så märkvärdigt livad. Man ville bara skratta och dansa och göra höjdhopp, brottas och nojsa. Efter vigseln, medan de fullvuxna åto middag, gingo vi pojkar ut på logen. Där fanns en gunga gjord av ett par oxtömmar. Den var fastgjord vid en takbjälke och mycket lång. Man lade en hösäck i tömmen, satte sig och började gunga. När man fått tillräcklig fart och gungan låg nästan horisontalt framåt, släppte man taget med armarna och lät sig slungas över logväggen upp på höskullen. De äldsta pojkarna voro styva i denna farliga övning och naturligtvis skulle jag också försöka. Kasken hade gjort mig djärv, jag tog fart, susade genom luften och kom ned i det mjuka höet. Det gick utmärkt och jag fick stort anseende som cirkusartist sedan jag upprepat flykten några gånger.

Och så småningom kom matbudet. Vi pojkar kastade oss över kvarlevorna och gingo över bordet som Egyptens gräshoppor. Sen skulle det dansas och alla samlades på logen. Pojkarna började bjuda varandra på snus och jag ville icke vara sämre. Men min fina dosa, morfars vackra silverdosa, var borta!

Jag blev kall över hela kroppen.

Jag ville gråta, men jag var ju karl, visserligen utan dosa, men med en karls alla egenskaper för övrigt. Jag smet från bröllopsfesten och rusade hem, berättade alltsammans för min mor och fick inga förebråelser, men endast en lugn och allvarlig befallning: — Du har tagit dosan utan lov. Gå tillbaka och tag reda på dosan, där du tappat den!

Skamsen och förtvivlad smög jag genom skogen tillbaka till bröllopsgården, vände mig till Agust och klagade min nöd.

— Där sir du! Vi kunde ha sålt dosan till gullsmen i stan, så hade vi haft linan, din dumbom! Själv göra och själv ha. Men det ä klart att du har tappat dosan på höskullen och lika gärna kan du försöka ta reda på en knappnål i Ekebergsängen. Dosan kommer i en komage i vinter, och där smälter hon.

Höskullen — ja, naturligtvis hade dosan ramlat ur byxfickan när jag gungade mig upp i höet. Där måste jag söka. Men det var som att ta reda på ett särskilt bestämt sandkorn i sjön.

På logen dansades och skrattades, medan jag med förtvivlan i hjärtat trängde mig mellan paren för att klättra upp på höskullen, som nu låg i sommarkvällsskymningens dunkel. Och om jag velat låna en lykta,skulle man ha skrattat ut mig. För resten fanns inga ljus. Man hade inte stöpt än så här års.

Jag klättrade upp och kröp fram i det doftande höet. Jag hade icke krupit många alnar förrän jag kände något kallt och hårt under min högra hand. Där låg dosan.

Då först började jag gråta.

Och när jag gråtit ut och torkat mitt ansikte randigt och smutsigt, klättrade jag ned och bjöd på snus. Jag var karl med dosa igen.

Men att jag hittade dosan, betraktades som ett stort under och alla ville snusa ur den, till och med gubbarna.

— Jaha, Albert, sade de, den som har tur, så har han, dä jädringen förgeftat ett sant ord.

Även när jag kom hem, betraktades händelsen som ett underverk. Men jag fick icke begagna dosan förrän jag blev student. Den följde mig till Uppsala, då som min verkliga egendom, och jag äger. den ännu, ett kärt minne både av morfar och en verklig »Bröllops Besvärs Ihugkommelse».

Men pengarna till linan!. Det blev höst och kamraterna skulle snart i skolan igen. Då inträffade något. Agusts föräldrar måste göra en resa på några dagar och vi pojkar behärskade situationen, terroriserade nejden och levde som herrar.

I sjön fanns mycket ål. Agust hade fått i uppdrag att se till att ingen under faderns frånvaro tjuvvittjade ålkistan som var inrättad nedanför oset. Hösten är ålens tid och insjöålen blir då särskilt orolig. Under storm och oväder har man de bästa utsikterna attfå ål. Och det blev en storm som varade ett par dagar, den värsta i mannaminne.

En morgon kom Agust med andan i halsen störtande hem till mig.

— Bed far din, att du får följa med mig till Eksjö i morgon. Vi ska resa dit och sälja ål för tusen riksdaler. Nu springer jag och hämtar Kalle och Emil.

Och han försvann flämtande.

På kvällen träffades vi vid gården och Agust öppnade högtidligt ålkistan. Så mycket ål hade jag aldrig sett på en gång. Det var ett myller av stora och små slingrande ålar. Man såg icke kistans botten för ål.

— Det är torgdag i morgon och det kommer uppköpare från långa håll. Vi tar hästen och dyngåket och lassar på ålen och far in till stån. Det här räcker till tie linor. Vi reser i dagningen så att vi är på torget i god tid.

Vi samlades långt före dagningen ty det var nog så besvärligt att rensa dyngåket och inreda det till bostad åt den stora fiskfångsten. Och lätt var det inte heller att få dit ålen, men efter ett par timmars svettigt arbete voro vi äntligen färdiga.

Den nyköpta, eldiga unghästen spändes för med förenade ansträngningar, och det bar i väg. Det var ingen landsväg utan en smal, stenig och backig byväg. En mil hade vi att köra.

Men vi hade icke kommit längre än till Hareryd, då det hände. Ur diket reser sig Muffa-Lotta, käringen som såg ut som ett troll och talade ett språk som ingen begrep, ty hon hade fel i gommen. Hon skrek något och viftade. Hon ville väl åka.

Unghästen skenade.AGUSTS FAR 96 ÅR...

AGUSTS MOR 90 ÅR

Inom ett par sekunder voro vi slungade av dyngåket. Hästen fortsatte och ekipaget försvann vid en vägkrök.

När vi känt efter att armar och ben voro i behåll och Agust torkat blodet av näsan — ty den var alltid i vägen — började vi springa efter vår bortlupna egendom.

Det dröjde inte länge förrän vi hunno i fatt några ålar som vredo sig i vägsanden. Vi fortsatte. Snart stötte vi på ännu mera ål som ormade sig fram i det morgondaggiga gräset vid vägkanterna.

Det blev alltmera ål och snart hittade vi ett hjul. strax därpå ett annat och nu massor av ål som sökte sig fram i dikena. Strax innan vi kommo till Räveberg låg resten av åket utom skacklorna och först vid Hässelås funno vi hästen betande på dikeskanten. Han började bråka, men Agust fick tag i tömmen och vi anträdde återtåget.

Vi samlade ihop så mycket ål vi kunde i en av de tomsäckar vi suttit på, men mycket fingo vi ej. Ålarna hade gett sig till skogs. Bördan blev lätt, men stegen tunga.

Vad är att säga mera? När Agusts far kom hem blev det en förfärlig uppgörelse dem emellan, ty pojken var nästan lika stark som gubben. Vi tre andra medbrottslingar undgingo alla efterräkningar.

Men ännu är sjödjupet outforskat och näcken i frihet, vilket jag vid mognare år funnit riktigast.

Det är alltid bäst som sker.

När jag sist var hemma träffade jag Agusts far, som nu är nittiosex år gammal. Modern dog för någraår sedan vid omkring nittio års ålder. Jag påminde honom om vår ålresa.

— Ja, I va ena redia rackarelua,lua = pojkar. men Agust va la värst ändå. Men han stille ha hatt mer stryk den gången, ja ankarankar = ångrar. på'at än.

Av dessa fyra »rackarelua» är jag den ende kvarlevande. Frid över de andras minne!